

İkinci
Menderes
Özlemi

SIYASİ PARTİLER KANUN TASARISI

OKUYUCUDAN YÖN E

GERÇEKLERİ YAZABİLMEK

«Gerçeği söylemekten korkmayın!»

AT ATÜRK

Bizce bu memleketin bütünsüzlüğü, bocalaması, gerçeklerden kaçması ve gerçekler sert çevirmesi yüzündendir. Aydımız, politikacımız hele hele din adamımız öylesine korka olmuşlar ki gerçeklerden. Oysa ne var, gerçekler bu denli korkacak?..

Biz yillardır gerçeklerden korka korka vz gerçeklerden kaçışa bu hale gelmişiz. Oyleyken bugün bile gerçek konusmaktan, yazmaktan çekiniyoruz. Oysa, hiç sakınmadan yazıp -çizmeliyiz gerçekler. Aydız, politikacılardanlığı ile karşılamalar böyle davranışları. Amma olsun bu Gece yillarda yerinde saymaya razı oluyoruz gibi davranıyor.

Birgün bakıversuntu birisi çikarır ve gerçeklerden vanı Seviniyorsunuz ister istemez mutlu bir sonu diyorsunuz Bir başka gün de aynı kişinin gerçeklerden «Dolu dizgin» kaçtığını görürsünüz. Araştırmalar sotucu iş meydana çıkarır Anlaşılmıyor ki bu adam, bu memleketin parasıyla Amerika'ya gönderilmesi orada Amerikan从中可以看出，这篇文章是关于对现实的表达，以及对现实的恐惧。作者通过对比过去和现在的状况，表达了对现实的担忧和对未来的希望。

Bu satırları yazmama son Mosko seyahati ve gazetecilerinin yazdıkları yazılar beni zorladı Her gazete ve her gazeteciye göre ayrı bir hava... Gerçekler bile deşik olarak ele alınıyor... İnsan hangisine inanacağına şasırıyor:

Sayın İş adamları
Deniz Nakliyat Genel
Müdürlüğü Gemileri

32 SİLEP
4 TANKER

257.000 D. W. tonluk
filosu ile

İç ve dış hatlarda
hizmetinizdedir

Emniyet Dikkat
Ucuzluk Sür'ut

Deniz Nakliyat
Genel Müdürlüğü

Telefon: 44 38 72
44 47 70

(Basın: 22171)

Nazım'ın sık sık doğası, Varna, Sumru ve Rusçuk gibi büyük şehirlerdeki Türk halkını, hâlâ rının henüz taze olduğu bu zamanlarda dinlemek iyi olurdu. Hürmetlerimle.

HOSEYİN BALKANER
Hazine Avukatı — İstanbul

İt, turancı bir gurubun adanmışdır. Bu gurubun başında Nihâl Atsız isminde biri bulunur. Bu Atsız, ünâlî bir Atatürk düşmanıdır. «Dalkavuklar gecesi» adıyla Ata, türk sleyhtarı bir romanı vardır. Gene ünâlî bir Atatürk düşmanı olan ve taşlığı devrim düşmanı, hâmin belgesi hakkında 13 Mart 1964 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Cavit Orhan Tünel'in yazısında bilgi bulunan Doktor Rıza Nur'un evlatlığıdır. Halen ölüken, adı bir dergi yayınından aşağı yukarı aynı yolda yayın yapmaktadır. Bu Nihâl Atsız, Alman milletinin gessabi olan Hitler'e hayrandır. Bu hayranlığı bir zamanlar saçını dahi onun gibi kestirip tararacak kadar ileriye götürmüştür.

Tevetoğlu yılın yazdığı şıtrlerin çoğuna ve bir kısmını kitaplarında Nihâl Atsız'a sevgi ve saygılarından dolayı Atsız'a Yoldaş imzasını koymustur. Bu Atsız keşfimin tam manasına kafatasıdır. Onun bu kafataslığını, bir arada Tevetoğlu'nun marifetlerini daha iyî öğrenmek için bir zamanlar kendisi de ırkçı yapmış şıtr seflik sevdası yüzünden Atsız'a borulan Reha Öğür Türkkan adında birinin 1943 tarihinde yazmışlığı «Kuyruk aesi» adlı kitabı bir göz atmak faydalıdır. Bu R. Öğür Türkkan o zamanlar hatz ettiğini 23 Haziran 1955 tarihli Terçümen gazetesinde yazmışlığı basadı. Tabutluktan gün ışığına, yaz serisinin gli-

yayınladıktan sonra dergiye gelmiş, daha sonra kendine en uygun zamini Adalet Partisi içinde bulmuştur.

Adalet Partisi içinde yazarlar, dan örneğin Yeni İstanbul gazete yazarlarından M. Zeki Soyuşlu, Son Havadis gazetesinden Nûrullah Barınan'da ırkçı olduklarını söz konusu dergide söylemişlerdir.

Bu adamların ırkçıları ve faşist temayilleri hakkında burada daha fazla konuşmak zaman alır. Ancak şu açıkladığımız gerçekler dahi Tevetoğlu ve kafadarlarının nası bir zihniyetin adımı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktalara, bu adamların yıllar yahı yiyindikleri yayın organlarından faydalanan ırkçıların gözüne koymak, bazı gaflilleri üydürmek, böylece toplumumuzdaki ırkçı akıma set çekmek için çaba göstermek. Millî Misak hukukları içinde milletimizi mutluğu ulaşırma istiyenlerin bir görevidir.

M. Hayrettin ABACI

Ayukat — TIP İl Başkanı
Malatya

İMECE

Ozellikle Köy Sorunlarını
İşleyen

AYLIK FIKİR VE SANAT
DERGİSİ

İMECEyi Ankara ve İstanbul'un başlıca bayilerinde bulabilirsiniz.

Fiyat: 100 kurus, yıllık abone 10.— liradır.

Abone ve haberleşme adresi: P.K. 373 — ANKARA

"BASIN İLAN KURUMU"

Genel Müdürlük
Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi: BASIN KURUMU

SÜBELER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Olyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

DIS MUHABİRLER

A.B.D.
Almanya (Federal)
Almanya
Avustralya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danmark
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

(Basın: 22095)

JSTAV

ABONE: Bir yıllık (32 sayı) 60
T.L., Altı ayılı (26 sayı) 30.— T.L., Beş ayılı
(13 sayı) 15.— T.L.'dir. Yurt dışındaki
abonelerde bu bedellere ayrıca
posta pulu ücreti kadar ilave yapılır.
Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: reklî erzaklar İBB ve
Beber sütunda satılı
mû 25.— T.L. dir. Sü
reklâmalarla kitap ilânları için özel
indirimler yapılır. İlân ve reklâmâ
rin yaylanmasıdan ötürü hiçbir
serüvenlik yüklenmez.

YÖN, 4 ARALIK 1964

HAFTALIK FIKIR VE
SANAT GAZETESİ

Kurucusu: Cemal Reşit Eyüpoglu
— Mümefî Seysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlulu: Yeni İ
leri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Baskıldığı yer: Güneş Matbaacılık
T.A.S.

ADRES: Yazi İşleri : Sümer
sokak No: 16/8 Yeni
şehir — ANKARA
Telefon: 17 69 89. — İstanbul Büro
su (Satış İlân ve Abone İşleri); Mol
lafenin sok. No: 32 Çağaloğlu — Is
tanbul; Tel: 22 95 70 — Posta Kutu
su 512 İstanbul.

YÖN

SAYFA 2

BAKİŞ

KAPİTALİST GELİŞMELER

ORTAK PAZAR

Orgeneral Sunayın mektubu açıklanıyor, rejimin geleceği hakkında bir kötümserlilik tırıyor. Ana muhalefet partisinin başına Amerikada okumuş başkan geliyor, bir iyimserlilik başlıyor.

Günlük dalgalanmaların üstünde düşünen politika adamları ise; derdin devası siyasi partiler kanunadır, diyorlar. Bu kanun çikarsa, küfredenler cezalandırılacak, A.P de küfürbazları cezalandırmazsa kapatılacak, böylece huzur gelecek fikrini savunuyorlar. Anlamını yitirmiş ufak partiler ise, milleti zıt kamplara bölen iki büyük siyasi partinin yanı sıra, küçükler bir denge unsuru olarak yaşatılmazsa huzur gelmez kanısın dadırlar.

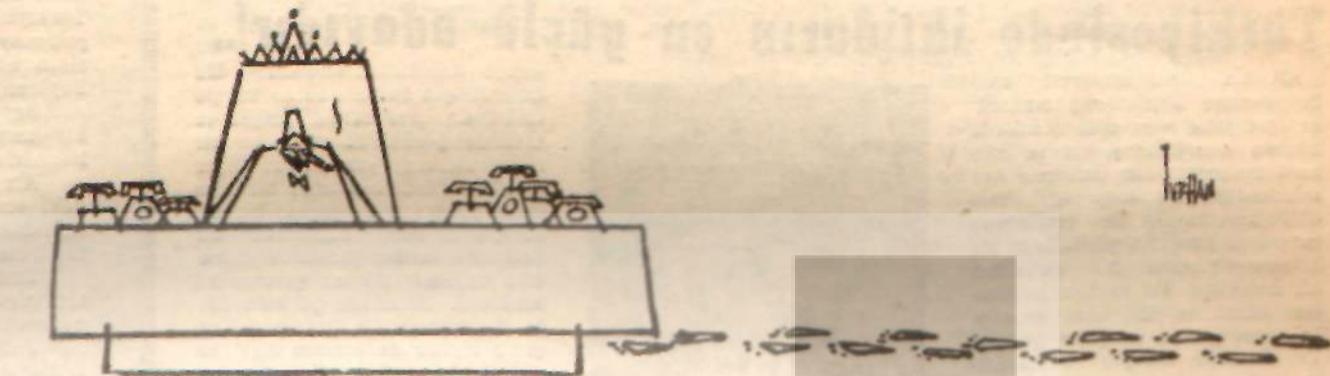
Huzursuzluğun yüzeydeki görüntülerle yetinen bu politik tartışmalar sürüp giderken bütün dertlerimizin asıl kaynağı olan kapitalist gelişme yolunda önemli adımlar atılmaktadır. Aralık başında itibaren Ortak Pazarda, ortak üye adayı olduk. Beş yıl kadar sürecek bir hazırlık döneminden sonra, kota ve gümrük engelleri yavaş yavaş yıkılarak, cılız Türk ekonomisi milletlerarası tekellerin kucağına atılacaktır. Ekonomimizi dev tekellere açmak, tilkiye kumes teslim etmekten farksızdır. Ortak Pazarda bir Türkîyenin, kapitalizmin boyunduruğu altındaki eski Küba ve Cezayire benzeyeceği hususunda zerrece tereddüt edilmemelidir. Batılı zenginleri avutmak için sahillerde lüks zevk evleri, kumarhaneler, birkaçta kapitalist çiftlik. Geride sahipsiz ve fakir bir Anadolu. Türkîyede kazandıklarını Avrupa yatan zenginler.

Bugün Doğu kazanılan sermaye, İstanbul ve Izmirde kaçmaktadır. Oradan da Avrupa yolunu tutmaya çalışmaktadır. Ortak Pazarla bu kaçış, hızlanacak ve mesrulaşacaktır.

YABANCI SERMAYE

Memleket ekonomisi şimdiden, yabancı sermayenin en sömürücü yatırımlarına geniş ölçüde açılmıştır. Amerikalıların kendilerine hazırlatılmış bir yabancı sermayeyi teşvik kanununa sahip bulunmamıza rağmen, yabancı sermayeye yeni tavizler vermek hazırlıkları içindeyiz.

Sanayicilerimiz, yabancı firmaların avukatlığını yapmakta, Hükümetler de, çoğunlukla sanayicilerimizi engelleme ve imtiyazlı şekilde ihracat yapma amacıyla güven yabancı yatırımlara kapılarını açmakta mahzur görmemektedirler. Kalkınma planı, karayolu taşıtları ithalı durdurulsun ve bu alanda montaj tesisleri kurmak isteyen yabancı firmalara izin verilmesin, demistir. İthalat durdurulmuş, fakat plâna aykırı olarak dev otomobil firmalarının montaj sanayii kurmalarına müsaade edilmistir. Plâncılar şimdi, döviz israfı bir yana, bu yabancı montaj

firmaları, bir otomobil sanayii kurmamızı engellemektedir, diye yakınmaktadır. Bira üretim kapasitemiz ihtiyacın çok üstünde bir seviyeye erişmek üzere iken, Amerikan berasına buyur denmiştir. Netice Tekel İdaresinin zarar etmesi ve kit döviz kaynaklarının cömertçe dışarıya akıtmaması olacaktır.

Yabancı sermaye, bizi böyle kalındırmaktadır.

SERMAYE PIYASASI

Kapitalist gelişme yolunda başka önemli bir adım, sermaye piyasası kurma hazırlıklarıyla atılmıştır.

Özel sanayinin bugünkü cılız hali, sermaye piyasasının yokluğuna bağlanmaktadır. Özel sektör, hile bir sermaye piyasası kurulsun, memleketi görün nasıl kalkındıracagız, demektedir. Aynı zamanda, sermaye piyasasının, herkesi sermayedar yaparak, ekonomik alanında demokrasiyi gerçekleştireceği, ni ve bir halk kapitalizminin kurulmasına yol açacağını ileri sürmektedirler.

Halk kapitalizmi, Amerikan aktarma bir deyimdir. Amerikalı kapitalistler, halkın hisse senetleri satın alarak teşebbüslerin sahibi hâline geldiğini ve böylece herkesin kapitalist olduğunu ileri süren, kapitalizmi savunurlar. Sosyalizmin căzibesini bildikleri için, halk kapitalizmini, bir eens Amerikan sosyalizmi şeklinde göstermek isterler. Tabii ki bu, kuyruklu bir yalandır. Sermaye piyasasının gelişmesi, memleket ekonomisinin bir kaç ailenin eline düşmesinden başka sonuç vermemiştir.

Amerikan ekonomisinin büyük kısmına, Morgan Rockefeller, Dupont, Mellon gibi 8 mali grup hâkimdir. Nüfusun yüzde birinden ibaret olan milyoner ve milyarderler, memleket zenginliğinin yüzde 60 ini ellerinde tutarlar. İngiltere, Almanya, Fransa, Japonya, İtalya gibi bütün kapitalist ülkelerde, sermaye piyasasının gelişmesi, birkaç ailenin, memleketin ekonomisi, dolayısıyla politik hayata hâkim olmasını sağlamıştır. Bu sebeple sermaye piyasası, demokrasının değil, para krallıkları kurmanın aracıdır.

Özel sektör temsilcilerinin, sermaye piyasası olmadığı için kalkınmıyoruz iddiaları da gerçeğe uygun değildir. A.I.D. tarafından hazırlatılan Enos raporu, milli gelirin yüzde 32'sini alan müteşebbis sınıfın yatırımlarının, milli gelirin yüzde 4 ile 5 civarında kaldığını ortaya koymustur. İstatistiklerin yetersizliği yüzünden bu rakam, biraz mübalağalı olabilir. fakat müteşebbis sınıfın elindeki sermayeyi geniş ölçüde israf ettiği muhakkaktır. Nitekim dışarıya kaçırılan döviz miktarı, bir milyar doları aşmaktadır. Milli gelirin büyük kısmını alan müteşebbislerimiz, Ereğli, Çelik, Çukurova Elektrik gibi garantili teşebbüsler para yatırmaktan kaçınmaktadır. En ünlü müteşebbisler bile, geniş sermaye imkânlarına rağmen, ciddi sanayi tesisleri kurmak yerine, milletlerarası tekellerin gölggesinde bira fabrikaları ve montaj atölyeleri kurmayı tercih etmektedirler. Demek ki asıl kitlik, sermayeyi değil, sermayeyi kullanacak sanayici yokluguştur. Az gelişmiş ülkelerde sanayici, milletlerarası tekellerin ve onların yerli araclarının büyük çıkarları altında ezilmiştir. Bu sebeple, Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde, elindeki sermayeyi israf eden özel sektörde, daha fazla sermaye akıtmak çok zayıflı bir yoldur.

Bugün için asıl mesele, özel sektörde yeni kaynaklar aktarmak değil, milli gelirin yüzde 32'sini yatırımlara yönetmenin yolunu bulmaktır. Dış ticaretin devletleştirilmesi, köklü bir toprak reformuyla bataklı toprak ağasının israfının önlenmesi, ticaret sektörünün ilkel yapısının tamamen değiştirilmesi gibi tedbirler ancak, milli gelirin israf edilen önemli bir kısmının yatırımlara yönelmesini sağlayacaktır. Bu tedbirler aynı zamanda bugün, sanayileşmeye karşı olan yerli, yabancı ticari şirketlerin altında ezilen sanayiciye kabiliyetlerini gösterme imkânını verecek ve onu sermaye sıkıntısını

dan tamamen kurtaracaktır. Türkîyede özel sanayii geliştirmenin dahi temel şartı, ticaret ve maliye sektörlerinin devletleştirilmesidir.

Diğer taraftan bir sermaye piyasasının kurulması, toplam tasarruf artırmaz. Ancak tasarrufların kullanım şeklini etkileyebilir. Bu bakımdan milli gelir seviyesinin dilişikliği, geniş kitlelerin tasarruf eğiliminin yetersizliği, sermaye piyasasına önemli fonların akmasına imkân vereceğe benzemektedir. Türkîyede sermaye piyasası kurulması fikrinin şampiyonluğunu yapan çevreler de bu konuda olmaları ki, gözlerini halka değil, daha çok kamu fonlarına dikmişlerdir. Nitekim devlet ve özel sektör temsilcilerinden kurulu sermaye piyasası özel iktisat komisyonu hazırladığı iktisadi raporda, esas itibarıyle İşçi Sigortaları, Emekli Sandığı, Ordu Yarımadası gibi kurumsal tasarrufların fonlarından özel sektörün faydalansmasının sağlanmasını ve devlet sermayesiyle bir özel yatırım bankası kurulmasını ileri sürmektedir. Özellikle Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları fonlarının özel sektörde aktarılması istenmektedir.

Bu tedbirlerle, devlet elindeki fonlar, özel sektörde yönlendirilecektir. Ama aynı devlet, mali yetersizlik yüzünden, kalkınma planında öngörülen hayatı ekonomik ve sosyal yatırımları gerçekleştiremeyecektir.

Kendi muhtaci himmet bir kamu sektörünün fonlarını özel sektörde aktarması, kapitalist gelişmeyi hızlandırsa da, Türkîyenin kalkınmasını hızlandırmayacağı muhakkaktır. Memleket kaderine hâkim olan siyasi partiler, yardım veren yabancı ülkelerin de zoruya, kapitalist gelişme yolunu seçmişlerdir. Şartlar aksi yöne zorlaşa da cılız bir kapitalizmi güçlendirmek için akıntıya kirek çekmekte devam edecekler ve gittikçe artan huzursuzluğun temelinde bu zoraki kapitalist gelişmenin yattığını anlamak istemeyeceklerdir.

Doğan Avcıoğlu

İkinci bir Menderes özlemi, A. P. Genel Başkanlığını ezici çoğunlukla Demirel'in kazanmasını sağladı!...

Toprak reformuna, hekimliğin sosyalizasyonuna ve grev hakkına karşı olan bir parti, 1964 Türkiyessinde iktidarı en güçlü adayıdır!..

AP. nin Büyük Kongresi, usul bakımından alımlı bir mümkemiyetle sona erdi. Henüz is tigrara kavuşmamış, kin ve intikam duygularından tamamen kurtulamamış bir parti için, hele CHP. kurultayları da gözönüne tutulursa kavgassız gürültüsüz bir kongre yapabilmek gerçekten bir başarıdır. İki rakibin başkanlık mücadelede de, esas itibarıyle yumusak ve kavgassız geçmiştir. Taraflar, Kongre Başkanlığı için tek aday üzerinde anlaşarak, mutabık başkanlık kavgalarını önlüyorlar. Kongrede korkulan çatışmalar seslenmemiş ve delegeler, ırkçılıktan gelme takıma ittiler etmemiştir.

Bu manzara AP.'yi şimdide kadar anarsık bir teşkilat olarak görünme eğiliminde bulunanlar için bir sürpriz teşkil etmiş ve kamu oyunda AP. lehine elverişli bir ortam yaratmıştır. Hele AP. nin bir de murekkep yalamış, dili belli bir Genel Başkana sahip olması dertlerimizin gözümüzü yüzeysel bir takım usul meseleleri sanan, bu şekilde gören çevrelerde rahatlık yaratmıştır.

İkinci Menderes özlemi
Politikaya yeni attan bir genç mühendis, Türkiyenin en büyük partisinin başına tepeden inme geldi.

Talihsız aday Bilgiç ise, teşkilatın içinden çıkmış, teşkilatın yakından tanıyan ve teşkilatın düşüncelerini temsil eden alt kademeleri tarafından aranmaktadır. Milli Birlik İdaresi ve CHP. ise memur egemenliğini geri getiren, para darlığı ve durgunluk yaratılan iktiolar şeklinde təsminmək kurtulmadılar. Bu sebeple eski DP. teşkilatı, başsız fakat kenetlenmiş bir güç olarak kaldı. Başı sıkışınca «Paşa bizi kurtar» diyen başlar gördü. Başlığın sıkıntısını çekti. Bunun içindir ki, Menderesin usulüyla konuşan ve «barajlar kral» diye takdim edilen təmənətçi bir başkan adayı eski çoğunlukla başrına bastı. Yalnız ikinci Menderes özlemi bir taraftan Demirel'in avantajını teşkil ederken, öte yanında da bandıkapıdır.

Zira artuk Menderes devri bir daha geri gelmemek üzere kapanmıştır. Demirel parti politikasının yürütülmesinde daima zinde kuvvetlerin mevcutluğunu göz ölümlü rolü oynadı. «AP. ye iktidar teslim edilebilir» inancını yasma endişesi, riziko almayı sevmeyen iş çevrelerine yakını teşkilat ileri gelenlerinin Demirel üzerinde kolayca birlesmelerini sağladı. Bu birleşmeler sonucu Bilgiç kulisde devamlı oy kaybetti. Hele Demirel'in «gözlerime bakın, anılsınız» şeklindeki konuşması seçim kaderini tayin etti. Sonradan delegeler, kürsüde ikinci bir Menderes görüş gibi oldular. Böylece teşkilatın İstanbul ve İzmir gibi iş çevrelerine yakını bulunan ileri gelenlerinin istekleri yerine geldi. Demirel ikinci bir Menderes

Süleyman Demirel
İş çevrelerinin gücü

özlemi temsil eden bir aday olarak, eski çoğunlukla seçildi. Gerçekten, Menderes 27 Mayıs'a yatkınmışsa da efsanesi yaşamaktadır. DP. Genel Başkanı bol para ve kalkınma getiren, partinin idareye üstünlüğün tanıtan adam sıfatıyla geniş kütler ve parti alt kademeleri tarafından aranmaktadır. Milli Birlik İdaresi ve CHP. ise memur egemenliğini geri getiren, para darlığı ve durgunluk yaratılan iktiolar şeklinde təsminmək kurtulmadılar. Bu sebeple eski DP. teşkilatı, başsız fakat kenetlenmiş bir güç olarak kaldı. Başı sıkışınca «Paşa bizi kurtar» diyen başlar gördü. Başlığın sıkıntısını çekti. Bunun içindir ki, Menderesin usulüyla konuşan ve «barajlar kral» diye takdim edilen təmənətçi bir başkan adayı eski çoğunlukla başrına bastı. Yalnız ikinci Menderes özlemi bir taraftan Demirel'in avantajını teşkil ederken, öte yanında da bandıkapıdır.

Zira artuk Menderes devri bir daha geri gelmemek üzere kapanmıştır. Demirel parti politikasının yürütülmesinde daima zinde kuvvetlerin mevcutluğunu göz ölümlü rolü oynadı. «AP. ye iktidar teslim edilebilir» inancını yasma endişesi, riziko almayı sevmeyen iş çevrelerine yakını teşkilat ileri gelenlerinin Demirel üzerinde kolayca birlesmelerini sağladı. Bu birleşmeler sonucu Bilgiç kulisde devamlı oy kaybetti. Hele Demirel'in «gözlerime bakın, anılsınız» şeklindeki konuşması seçim kaderini tayin etti. Sonradan delegeler, kürsüde ikinci bir Menderes görüş gibi oldular. Böylece teşkilatın İstanbul ve İzmir gibi iş çevrelerine yakını bulunan ileri gelenlerinin istekleri yerine geldi. Demirel ikinci bir Menderes

Saadettin Bilgiç
Teşkilatın gücü yetmedi

nunde tamam zorundadır. Bu zarureti göz önünde tutan bir politika, teşkilata urkek, gevşek ve tavizkar gözükerek çauş bir nayal kırkığı yaratır. Diğer taraftan Türkiye'de artık bir Menderes programı ile geçici bir süre için de olsa, kütlerde bir kalkınma ihtiyacın yaratmak mümkün değildir. Bunu gerek ki, Menderes efsanesini yaratın 950-54 devresindeki kalkınma yılları geniş ölçüde Menderesin değil, tosadülerin eseridir: Bol borçlanma imkânı, ekilmemis topraklar, iyi hava şartları ve Kore Harbi dolayısıyle yüksek tiyatlar Menderes mucizesini yaratmıştır. 955'ten itibaren şartlar normale döndürde, Menderesin inançları devri başlamıştır. Eğer 27 Mayıs olmasayı, bugün herhalde bir Menderes efsanesi bulunmazdı. Hala ekonomik ve sosyal şartlar çok ağırdir. Dış yardım ihtiyacı yıldan yıla arttıgı halde, uygun şartlarda yeter yardım sağlanamamak mümkün olmamaktadır. Kütler daha uyankırtır ve talepleri geçmiş yıllara nazara daha fazladır. Demirel ve partisi ise, az gelişmiş ülkelerde çökten demode olmuş kapitalist reçelerine sosyal adalet içinde kalkınmayı gerçekleştirebileceklerini ileri sürmektedirler. Bu kapitalist reçelerde kütlerin isteklerinin karşılanması bekleniyor. İki iki daha dört kesinliği ile söylenebilir.

AP Programı

Gerçekten AP programı uygulanması asla mümkün olmayan bir demagoji örneğidir. Programda, «her vatandaşın müstakil iş sahibi olması gayemizdir» gibi, ancak sanayileşmeyeceğini vazgeçip ufak işe işletmelerine dönükteki gerçekleştirebilecek aklı almaca ifadeler vardır.

Program yorumu ihtiyacı suraklayıcı kadar ugurludur. «Devletçilik sahihi teşebbüsün bittiği yerde olsalar. Ancak zaruret halinde tatbik edilir. İktisadi kalkınma yarın yarınca sermayenin teşvikine taratır. Ağır vergilere taratır. Değerli Mevcutlara da hafifletilmesini istiyoruz. Partimiz, nukumet tıccarına ve sanayiciliğe muarrizdir. Haik sahligının teminatını serbest tebâbâhî gelişiminde ve serbest sağlık müesseselerinin artmasına güvârîyor... Kâr ve kazancı... milyonlarca vatandaşın gümük lafayettelarını en verimli sahalarla rekabet ettiren faydalı ve zaruri bir içtmâlî mekanizma olarak mütarîka ediyor...»

Mâtesebbislerin, maliye ve kredi politikası, dış ticaret politikası gibi çeşitli alanlarda alıncak, faiz, yatırım, indirim, vergi muafiyeti, ucuz veya bedava arsa, bina temini, mali yardım ve subvansiyalar, farklı resim ve tarifeleri teknik yardımalar gibi (özendirici tedbirler) yoluyla teşvik edilmesi gereğine inanıyor. Siyasi baskı, vasisi olarak kullanılmamak ve kalkınma hamelelerimizi baltalayacak bir sendikacılığın varlığı haline gelmemek şart ve şart ile, grev hakımı, demokratik bir düzende işçinin en tabii hakları arasında müttâlâ ederiz. Silahlı Kuvvetlerimizin, maşret, refah ve emniyet bakımından tamamen edici imkânlara sahip olmasını istiyoruz.

Kısaca, her şey özel teşebbüs türündür. Grev hakkı dahi, «siyasi baskı» vasisi olarak kullanılmamak ve kalkınma hamlesi bitti

AMERİKAN BİRASI!

Coca Cola'dan sonra yakında Amerikanın meşhur Schlitz biralarını da içmeye başlayacağız. Milliyet gazetesi haber, «MUJDE: Bol ve kaliteli bira içebileceğiz!» başlığı altında bildirdi. Milliyet gazetesi aynen şöyle diyordu:

«İstanbul'da büyük bir bira fabrikasının kuruluş hazırlıkları yapılıyor. Amerikanın meşhur Schlitz biralarını Türkiye'de de üretebilecek artık. Fabrika tam randimanla çalışmaya başladığı gün intiyazı 35 senedir İnhisar İdaresinin elinde bulunan bira serbest olarak imâl edilecek. Böylece koskocu bir imparatorluk daha tarihe karışacak.

Bu yeni fabrika, memleketimizdeki ihtiyacın büyük bir kısmını karşılayabilecek... Geri kalan kısmı da yine İnhisar İdaresinin imâlatı ile karşılaşmağa çalışılacak.

Amerikalılar bu işe yaradığı yüzde altmış tutarındaki sermayeye Türk özel teşebbüsü ve halkın satın aldığı hisse senetleri de ilâve edilerek 60 milyon lira ile faaliyete girilecektir.

Tesisler tamamlandıktan sonra imâlatın dahili ve harici piyasada geniş bir hareket yaratacağı ilgililere ifade edilmektedir.

Fabrikamı umum müdürüne getirilen Sanayi Odası Başkanı Fazıl Zobu bu konuda söyle diyor:

«Dünyanın bellibi bir bira okullarında Türkiye'deki arpa cinsinin bir imâlatı için yetersiz olduğu öğretildi. Bu nereden ve nasıl ortaya gitmiş anlıyamıyor. Amacımız arpa cinsini islah edip ihracatını sağlayabilmek olacak. Ayrıca Malt ihracatı için de fabrikaya yapılacak ek tesislerle Orta-Doğu'nu kontrolün elimize alabileceğiz. Çalışmalarımız müspet netice verdiği takdirde Türkiye bellibi Malt ihracatçısı durumuna gelebilir. Bu yarımada mühim olan Schlitz gibi tanınmış bir firmamın memleketimize sermaye getirmesidir. Artık halkta kalite anlama yerleşmeye başlıyor... İyi mal yapan satıyor... Kötüler ister istemez ayıklanıyor aradan...»

Şimdî bir de Beş Yıllık Kalkınma Plâni'nn 1965 programına bakalım. Programda Tekelin bira üretim kapasitesinin 1965 yılında 38 milyon litre olacağı belirtilmektedir. Förse çalırsa kapasite 60 milyon litreye çıkmaktadır. 1965 talep tahmini ise, 30 milyon litredir. Yani Tekel İdaresi, memleket biri ihtiyacının tamamını rahatlıkla karşılayabilecek durumdadır. Ama özel sektör, yabancı sermaye ile 40 milyon kapasiteli iki bira fabrikası daha kurmaktadır. Yabancı sermayeye, en ufak bir ihtiyaç yokken Türkiye'de bira fabrika kurma müsaadesi verilmiştir!

Sanimasın ki özel sektör dışarıya bira satacaktır. Bira ihracı bir hayaldir. Fabrikalar iç piyasaya için kurulmaktadır. Amerikan birası daha eziyelidir. Tekel birasından şüphesiz çok daha iyi reklâm edilecek ve «Schlitz rüppeligi» yaratılacaktır. Neticede Tekel stoka çalışmak ve imâlatını kismak zorunda kalacak. Devlet de önemli bir gelir kaynağını kaybedecektir. Schlitz ise, bir aña gibi çok rahat para kazanılan bir sanayi kolundan sağladığı büyük karları döviz olarak transfer edecektir. Demek oluyor ki Türkiye her bakımından zarar görecektir. Fazıl Zobu gibi yabancı sermaye temsileleri «Artık halkta kalite anlama yerleşmeye başlıyor... İyi mal yapan satıyor...» diye övüneceklere.

Schlitz'in en önde gelen yerli ortaklarından biri Vehbi Keytir, Türkiye'nin kalkınma için radyolarda ve üniversitede kurslarda sık sık görüşlerini açıklayan Vehbi Keytir'e soruyor: «Türkiye'ye Schlitz birasını getirmek memlekete hizmet midir?..»

İamamak kayıt ve şart ile, tânimaktadır, yanı aslında tanınmamaktadır. Toprak reformu da sadece işlenmemen veya çok kötü işlenen topraklarla devlet topraklarının dağıtılmamasını kapsamaktadır. Yani AP. toprak reformunu da kapsadır.

Genel Başkan Demirel böyle bir programla ve ekisinden pek farklı olmayan bir ekiple «toprak kalkınma» hamlesi çırınak tâdûr.

Kütler, CHP. ye karşı olmayı helen yeter sebep saydıkları için, böyle bir programla İktidara kâsiyâca gelinebilir. Toprak reformuna ve grev haklarına karşı olan bir parti, işi ve köylü coğuluğunu oynamayı alınlı. Ama böyle bir parti başındaki insanların kabiliyetleri ne olursa olsun, çok kısa zamanda büsrana uğramaya mahkûmdur. Kütler, yollarını AP. ve DP. efsaneleri yükledikten sonra bulabileceklerdir.

Şimdilik bu temel meseleler üzerinde durulmamaktadır. Genel Başkanın ilk meselesi «İhtiyaç kurt». İnönü'nün bir AP. İktidarı önleneceğine yönelik seçim öncesi manevralarını zayıflatsız atlatabilmektedir.

Morrison ile ilgisi kesmeli, taahhüt işlerini bırakmalıdır. İş adamlığı ile parti genel başkanlığının birleşmesi Türkiye'de mümkün değildir. Nitelik bu konuda Demirel'in rahatını kaçıracak ilk ses: CHP. milletvekili Fazıl Giritlioğlu'nun önergesiyle işitilmiştir.

Eczacılar Birliği'nde sosyal adalet

Son çıkan Sosyal Sigortalar Kanununda, Türk Eczacılar Birliği'nin kulis çalışmalarını sonucu yapılan bir değişiklikle, İşi Sigortaları Kurumunun yataksız tesislerinde ilaç satışı önledi. Halbuki bu tesislerde ilaç satışı, Menderes devrinde çıkan bir kanuna sağlamıştı. Kurum, bu sayede piyasaya fiyatının yüzde 35'te altında ilaç sağlayarak, milyonlarca lira tasarruf ediyordu.

Başta Çalışma Bekası olmak üzere, Orhan Apaydın, Şeref Bakış, Kadri Ozek, Coşkun Kirca gibi milletvekilleri, işçilerin partilere tamamen haksız şekilde birkaç eczacıya peşkes çeken bu hükmü değiştirmek için elleinden geleni yaptılar. Fakat olmadı. İşi Sigortalarına, ihtiyanı olan ilaç satın alma yetkisi tamdi diye Menderesi bile kommunistlikle suçlayanlar davayı kazandı. İşi Sigortaları şimdi, yataksız tesislerindeki eczahanelerini, birkaç eczacınızın aksıtan kâr etsin diye kapatacaktır.

Türk-İş'in de en şiddetli dille protesto ettiği bu soğuk ticaret Çetin Altan ve YON tarafından israrla tenkit edildi. Daha sonra Türk Eczacılar Birliği Kongre-

Cetin Altan
Eczacıların sevgilisi..

Saadet Evren'in açıklaması

20.11.1964 günü sayının 5. cı sahifesinde şahsına ilgili olarak belirttiğiniz küçültücü ve hilâfi hakikat hususlara kısaca cevap veriyorum:

1 — Mecliste ifşaattının bahsettiğiniz veçihle (komik) telâkki edilmediğinin delili, Millî Eğitim Bakanının, resmi zabıtlarda belirtildiğine göre, muhalefet oylarına nazaran dokuz oy fazla alarak, sadece C.H.P. nin böyle bir ahvalde, mevkiiinin gururuna sahip bir bakan, Anayasam şekli hükümleriyle sağlanmış istifa eder.

2 — Atatürkçilere iftira etmiş isem, bunu, sayın bakan ve mensup olduğu Parti, müstakil bir Meclis tâhrikat, talebiyle sonuçlanabilirler, bakanın şahsi ve himayesi ile mükemmel bulunduğu bakanlık mensubları zan altında kalmaktan kurtulmuş olurlardı. Bu yol hâlâ da mümkündür. Gönül arzu eder ki yapılsın.

3 — Meclisteki (asırı coryan-ıvarı mîcadele komisyonunun) bakanların komünist olduğunu dair rapor verdikleri meâlinde büyük mnaşetlerle evvelce vermiş olduğunuz hilâfi hakikat haberler, Türk kamu oyunâ, mecmuanızın istikameti hakkında belirli bir fikir vermiştir. Bi-naenaleyh, 17 senedir sağ kana-đan belirli bir mensubu olan bana da mutlaka bir renk vermeğe çalısmasını tabii karşılıyorum. Ancak:

Kör Seit namında bir dedem yoktur. Dedem binbaş da de-ğildir. Yüzelliğ de değildir. İstiklal mahkemesinde asılmış Sadı isimli bir amcası vardır. Birinci B.M.M. devresinden hayatta kalınlar, kendisinin son derece yakışıklı, vatanperver, a-teşin mizâh, çok kuşvetli bir hatip ve bir mütefakkir olduğunu mîlefiktirler. Asılmasa sebebi ise, hâlâ bütün allenin mehullidir. Zamanında, diğer amcalarının ve pederimin en yüksek kademeleyle yaptıkları

mîracaaatlara rağmen mümâleye-hin dosyasını ve aleyhindeki delilleri görmede ve bilmek mümkün olmamıştır. Avnî Doğan be-yin astırmış olduğu gazeteniz yoluyle muttalı oldum. Memnûnum. Hâlc olmazsa bizi tenvir yolumu bulurlar. Ancak, sayın Avnî Doğan beyin, (33 vatandaşın kurşuna dizilmesi hâdisebine mîtedâr T.B.M.M. tâhrikatı) sırasında verdiği ifadeler, o devrin hususiyetlerini belirtecek mahiyettedir.

4 — Başvurduğunuz metodâra D. P. devrinde de mîracaaat edilmiş netice almamamıştır. Türk milleti, sevdigi insanları, onlara yüneltilen iftiralara de-ğil, şahsi davranışlarıyla kymetlendirmektedir.

Sülemin Kürtük'e bir alâka yoktur. Katıksız Türkiz. (KAÇAR) sülâlesinden. Bunu bilmenizde de fayda var! Belki bir gün de beni, PEHLE-Vİ'lere karşı göstermekte fayda umarsınız.

Amcamın intikamını almak evvelâ, bana düşmez. Benim ise, kendime zulüm yapmış olahlara karşı da hiçbir kim beslemeye diğime Tanrı ve millet şahittir.

Bu yazımı, bâzın kanununun ilgili hâkmî gereğince çıkacak ilk nişâhı nesnî rica eder. başınlar dilerim.

**Istanbul milletvekili
Saadet Evren**

YON'un NOTU: Bizi Saadet Evren'in sillâlesi değil, davranışları ilgilendirir. Amcalarının, dedelerinin davranışlarından İstanbul Milletvekilini sorumlu tutmak bizim ölçülerimizle siz-maz. Yen, sadece meclis kürsüsünde Millî Eğitim Bakanı tarafından İmaen, koridorlarda ise alenen söyleyen sözlerini belirtmisti. Bizim ilgilendiğimiz mesele, Meclis kürsüsünden kendilerini savunma imkânı olmayan insanlara iftiralalar yağdırmasıdır.

resi toplandı. Kongrede, bazı ya-zaların şaksız sınıf kaygası ya-ratmak isteyen kavgalarına kar-şı hükümetin seyirci kalmaması çabildi. «Ozel teşebbüs yâkmaya kalkışın» YON ile Çetin Altan protesto olundu.

Kongrede, Birlik Başkanı Kuru-cu Meclis üyesi Prof. Selâhattin Tandat söyle diyordu: «Son zamanlarda sosyal adalet mefhu-mu maksâti ve yanlış olarak tefsir edilmektedir. Hicümular eczacıları aşarak parlamento üyelerini teşrif vazifelerini tam bir vicedan hürriyeti içinde yapamaz hale getirmek isteyen bir derecede varmıştır. 1500 kürsû eczanenin karşılıksız olarak yâ-kımasını hoş görebilen ve yüzlerce eczacı vaandasla eczane-lerde ekremiğini kazanmak durumunda olan personel ve ailelerinin kaybolacak haklarını, mahvo-lacak müazzam millî sermayeyi düşünenek hizumunu dahî hisset-

menyenlerin sosyal adalet anlayışına katılmıyorum.. v.s.»

Evet, bir profesör, hem de kuru-cu meclis üyesi bir profesör ufk menfaatler için yüzü kazarmadan demagoji yapabilmektedir. Feryadi İşçi Sigortaları Ku-rumunun koparılması gereklidir, Eczacılar Birliği koparmaktadır. Neticede «Bu komünistlikdir, su sınıf kaygasıdır» demagojisile yaratılan duman perdesinin gerisinde devlet yağına edilmektedir.

Asıl kaldırılması gereklili dokunulmazlıklar

Parlamentoda otomobil permi-si, pâl ve tapu sahtekeârlâkın ya-pan üyelerin bulunduğu gazete-lerde yazılıyor. Fakat gürültü ko-paranlar, şâ veya bu sözü söy-LEDİĞİ İDİDA olanın üyeleri. Sesini çakarmayan yağma yapana al-diran yok.

Susan, fakat işini yürüten par-lamento üyelerinden biri Adana Senâtoði Galip Avşar Ağa'dır. Orman düşmâni Galip Avşar Ağa yi YON okuyucuları tanır. Or-man mühendisi Avşar Ağa, Or-man Kanunuñun 19. maddesine aykırı olarak ormana hayvanlar-in sokulması Menderes mek-tup yazarak sağlanan orman düş-mândır. Bunu YON'de en sert dile uzun uzun yazmış, Avşar ağa suçu suçu susmuştu. Avşar ağa şimdi tapu sahtekârhândan tanık. Hürriyet Gazetesi tapu sahtekâr hakkında şu bilgiyi veriyor:

ADANA, (H.A.) — Milyon-luk bir tapu sahtekârhâna adi karişan Adana AP. Senâtoði Galip Avşar'ın dokunulmazlığı knıdrıması, şehrîn Savcılığı tarafından Adalet Bakanlığından istenmiştir.

Iddiaya göre, 1950 yılında Adana Belediye ve DP. Başkanlıkları yapan Galip Avşar, nü-fuzunu kullanarak, Ali Sahip Urasova'sı alt 9 bin dönümlik araziyi, Ahmet Amanvermez ile kardeþi Mehmet Amanvermez'in üzerlerine geçirip, daha sonra kendisi bu sahâslardan araziyi 100 bin liraya satın almıştır.

Bu konuda Galip Avşara yardımci olan Kadirî eski Kadastro Müdürü İdil Kayıran ile Tapu memuru Faik Çığrası, ikinci Ağırseza Mahke mesinde yargılanmışlar ve du-ruşuna sezik ay önce sonuçlanmıştır. Mahkeme, Faik Çığrası İki büyük sene, Adil Kayıran da bir sene üç ay hapse mahkûm etmiş ve karar Temizce tarafından tasdik olundu. Hâlc olmazsa bizi tenvir yolumu bulurlar. Ancak, sayın Avnî Doğan beyin, (33 vatandaşın kurşuna dizilmesi hâdisebine mîtedâr T.B.M.M. tâhrikatı) sırasında verdiği ifadeler, o devrin hususiyetlerini belirtecek mahiyettedir.

5 — Başvurduğunuz metodâra D. P. devrinde de mîracaaat edilmiş netice almamamıştır. Türk milleti, sevdigi insanları, onlara yüneltilen iftiralara de-ğil, şahsi davranışlarıyla kymetlendirmektedir.

Sülemin Kürtük'e bir alâka yoktur. Katıksız Türkiz. (KAÇAR) sülâlesinden. Bunu bilmenizde de fayda var!

1965 programı

Bes Yıllık Kalkınma Planı 1965 programı geçip hafta Resmi Gazete'de paylaşıldı. Programda rakam ciddiyetliliği daha ilk ba-kaşa göre carptır. Altı numara tabloda kamu yatırımları 1962 fîyatlarıyla 5,52 milyar olarak gösterilmiş, 220 sayılı tabloda bu rakam 1963 fîyatlarıyla 5,20 milyar liradır ki 1962 fîyatlarıyla daha düşük olmuş gereklidir. Bu rakam Devlet Planlama Teşkilâtına yayılanan 1963 program uygulanmasına ait broşürde de ise 5,14 milyar olarak gösterilmiştir.

Özel Sektör yatırımları için de aynı seyler söylemeyelebilir. Bâzma verilen ve 25 Kasım günü Millî yet gazetesiinde yayımlanan bâzâr haberlerinde 1964 yılında özel yatırımların 1963 yılı düzeyini bulmadığı yazılı. Oysa 1964 özel yatırımlar, 6 sayılı tabloda, 1963 dekinden 300 milyon fazla gösterilmiştir. Acaba aynı teşkilât tarafindan verilen rakamların hangisi doğru?

Cok ilginç bir tablo da 2 numara tablo. Bu tabloda 1964 yatırımları 1962 fîyatları, 1965 yatırımları ise 1963 fîyatlarıyla yer

almış. Buna rağmen bu iki rakamın birbiriley mukayese edilerek, yatırımların artı eksildiği ifade edilmektedir. Yani 5 aralık 4 metreden mukayese edilmiş gibi bir durumda karşı karşıyayız.

Rakam konusundaki, bu ciddi tavrı için kelime bulamadığımız hatalar arasında, programın eksikleri de pek çok. Örneğin 1963 ve 1964 programında kamu teşekkülerini ve dairelerin üzerinde ca-hıscâzı projeler ofâda yok. Hat-ta İktisadi Devlet Teşekkülerinin her birini yapacağı yatırımlar da belli değil. Programda bâzâr lâza 228 sayılı tabloda ayrılan bütçenin Meclise verilmesi aramâda, sadece üç dört gün fark vardır! Demek ki plânsa artık bütçe rakamlarıyla entabakat sağlanan endişesi bile kalmamıştır.

Bu durum, bir az gelişmiş ülke halkı içten olağan sayılmamıştır. Yüzde 60'ı okuma-yazma bilmeyen, 100 köy çocuğundan ancak bâzâr lâza okuldan sonra öğrenme devam edebildiği, işçisini an-acak geçen yıl grev hakkı elde ettiği bir ülkede başka ne olabildi?

Bugün halkın tepkisi non figüratif bir muhalefet olarak belirliyor, henüz kendi durumunu ve ekâkarlarının bâlinçine var-mamışsa, hâlc kendisini idatânlârın peşinden gidiyor, tek çâkar yol bu olusun sonuna kadar varmasudur. Nâzım, bâzâr lâza, «O topraktan öğrenip — Kitapâz bâlindir» diyordu. Halkımız, gerçekleri yaşama deneylerini îşlân ederken, el yordamıyla yakalama-ğızâlazdır. Topraktan öğrenip kitapâz bâlîn hâlkumuzu non figüratif muhalefetin bâlinçli bir muhalefet, dönüşmesinin temel şartı budur.

Adelet Partisi efsanesi yıkılmanın Türkiye'de halkın hiçbir de-

GERÇEK SAYGISI

Non figüratif Bir Muhalefet

Fethi Naci

TURK halkının non figüratif muhalefetinden başka nedir ki? Adelet Partisi? Son kongre, bu gerçek bir kere daha gözler önüne serdi.

Büyük halk coğrafâjını peşinden sürükleten bu partinin kongresi, sadece yerli ve yabancı büyük sermaye çevrelerinin hoş-larına gidecek vadelerde bulunarak, bâzâr halkın tabakalarının çâkarlarına tam karşılık kurtuluş yolu gibi göstererek iki genel başkan adayının bir meydâna girdiğini geldi.

Genel Başkan adaylarını değerlendirmeye başlıyor, elindeki met-ni kekelemeden okumak, ya da barajlar yapan bir dârenin başında olmak gibi gösterilmek istenmesine rağmen, özellikle ya-bancılar tuttuğu Süleyman Demirel kazanması. İnsanın akına türkî ihâtemâller getiriyor. Acaba Amerikan casusluk teşkilâtinin Türkiye'ye bir başbakan aramak üzere gönderdiği General Porter'in bulduğu Başbakan adayı Demirel mi? Büyük basının yazıklarını okurken, hangi çevreler temsil ettiğini bâlinç bir dergilerin kapaklarını görürken insanın âkına ister istemez böyle şeyler geliyor.

Kongrede söyleyenler ve delegelerin tepkileri bâna Bernard Shaw'ın hatırlatısı: Hürriyet bilirsiniz: Shaw, ziyafetlerde dâhile denen cevap verildiğinde iştirak etmek için, geç gitliği bir toplantıda ev sahibesinin «Nâzım kalmadınız?» sorusuna «Kâymâvaldem ölüdürüm de ondan!» diye cevap verir. Bir başka misafire doğru koşan ev sahibesinin cevabı: «Aman ne lî, çok memnun oldum-dur.

Bunun için kongrenin önemi, memlekete meselelerine getirilen çözüm yolları açısından değil, bâylesine halka karşı bir parti-nin nasıl olup da büyük halk coğrafâjını peşinden sürükleten biri açısından açısından değerlendirilmeli.

Bunun psikolojik ve sosyal kökleri vardır: Millî Kurtuluş Savaşı'na yönetsen kadroların halktan kopması, halkın memlekete yoneltilmeli dışında tutması ve halkın karşısında «Jandarmâ» ve «vergi tahsîldarı» şeklinde sonutulmak istenmesi.

Bunun ekonomik kökleri vardır: Millî Kurtuluş Savaşı'na el atmak cüretli göstermemek, Millî Kurtuluş Hareketinin antiempireli ve anti-kapitalist nitâlîğini yozlaştırarak bu hareketi yalnız târîjîuvâzinin lehine yürütüme çabalamak...

1950 ye böyle gelindi. Sonra o 1950-54 dönemlinin bâlîk yıl-larla Bolâr yardım, Türkiye'yi bir erzak deposu yapma çabaları, mîsalt hâva şartları, halkın tabakalarında bu dönemden unutulmaz bir «ilk aks» durumuna getiriverdi. İnsanın ilk aksu: durmadan büyütüp güzelleşmesi gibi bir durum topum hayatımıza hâkim oldu. Tam bu ilk aksın sersemliğinden kurtulur gibi olurken 27 Mayıs çıktı. Tekierlerin kimin için döndüğünü halkın üzüldü.

Bunun için bugün Türkiye'de istatistiklerin ortaya koymuğu gerçekler, millî gelirin yüzde 32 slâf nüfusun yüzde 2 slâf alması, köylünün yıllık gelirinin 950 lira olması, Anayasaaya aynâ ka-nunları yürürlükten kaldırılmış olması, 1950-54 döneminin ilk aksa benzer izlenimleri karşısında güçsiz kalmaktır, halkın üzülmeyecektir.

Bu durum, bir az gelişmiş ülke halkın içten olağan sayılmamıştır. Yüzde 60'ı okuma-yazma bilmeyen, 100 köy çocuğundan ancak bâzâr lâza öğrenme devam edebildiği, işçisini an-acak geçen yıl grev hakkı elde ettiği bir ülkede başka ne olabildi?

Bugün halkın tepkisi non figüratif bir muhalefet olarak belirliyor, henüz kendi durumunu ve ekâkarlarının bâlinçine var-mamışsa, hâlc kendisini idatânlârın peşinden gidiyor, tek çâkar yol bu olusun sonuna kadar varmasudur. Nâzım, bâzâr lâza, «O topraktan öğrenip — Kitapâz bâlindir» diyordu. Halkımız, gerçekleri yaşama deneylerini el yordamıyla yakalama-ğızâlazdır. Topraktan öğrenip kitapâz bâlîn hâlkumuzu non figüratif muhalefetin bâlinçli bir muhalefet, dönüşmesinin temel şartı budur.

Nâzım Hikmet ve Babeuf

YTP'nin Senato Başkanı vekillerinden İhsan Hâmit Tigrâl, ne sosyalist, ne de komünist. Fâkat Anayasa'ya inanmış, Anayasa'nın tam ve eksiksiz uygulanmasından yana bir ayındır. Bunun içindir ki daha bir yıl kadar önce, demagogik feryatları metelik vermeden Nâzım Hikmet'in büyük bir Türk sairi olduğunu, sîrlerin dünyâsının bütün ülkelere okurken sadece Türkiye'de yayınlananmasından ayip teşkil

ettığını Senato kürsüsünden söylemiştir.

Tigrel aynı de Babauf meselesini Senatoğa getirmiştir. Tigrel söyle diyor: «165 yıl önce yazılanın yazılarından derlenen bir kitap toplattırılmıştır. Bunu fikir hürriyetine aykırı telakkî ederim. Bılıkçı raporları bir inclemeye dayanmamaktadır. Bu olayla 30-35 yıl geri gidişmiştir. 1933 yılında Lenin, Engels, Marks ve Russo gibi kişilerin kitapları yamaları ve gençler bunları okuyup yaralarını. İster faşizm, ister komünizme ait ne olursa olsun kitaplar yamamalı ve gençlik bunlardan yararlanıp bilgi sahibi olmalıdır. Bu olsadığı takdirde herkes bibrirbirine bil meden faşist, komünist damgası vurmaktadır. Eğer komünizme ait eserler yasak edileceksse, Eftatuna alt eserler de yasak edilmelidir. Eftatun eserlerinde en büyük komünizm propagandasını yapmıştır. Fikir hürriyetinin ortadan kaldırılması hiç kimseye bir şey kazandırmayacaktır.»

Tigrel'in konuşmasına Esat

Mahmut Karakurt ve diğer bazı CHP. İl senatörler müdahele etti. Tigrel'in cevabı şu oldu: «Ne yazık ki, bu müdaheleyi devrimci olduklarını iddia eden bir partinin mensupları yapmaktadır.»

OKYAR'A CEVAP

Yabancı sermayenin nasıl sōmiliçli bir sermaye olduğunu apaçık ortaya koymuştuk. Arkadaşım Okyar, bunu yeterli görmemiş. Bizi peşin fikirilikle ve yabancı sermaye düşmanı olmakla suçluyor. Okyar'a göre, yabancı sermayenin ithalat ve ihracat üzerindeki dolaylı etkilerle, üretim ve ıggılıcı fizikinde etkileri göz önünde tutulmadan bir hükmü vermek hatalı olurmuş. Fakat Okyar, bu etkileri hesaplama ihtiyacını duymadan, yabancı sermayeyi savunmaktadır. Böylece Okyar, daha bilyük bir peşin fikirilikle hareket ederek ezbere yabancı sermaye dostluğu yapmayı mu?

Yeni Oyunlar

SOSYALİST MİSTERLER VEYA NEO-ÇIRKİN METODLAR

Geçen hafta İstanbul gazetelerinden birinde Amerikan Haber Merkezi'nin Tândma Müdürü William H. Anthony imzasıyla «Sosyalizm - Kapitalizm» başlıklı bir yazı çıktı ve alaturka kurazığın Amerikanca kullanımı bakımından herkesi kahkahalarla güldürdü. Mister Antoni, çalıştığı teşkilat tarafından «sosyalizm, kapitalizm ve komünizm» gibi kelimelelerin Amerikalılar ve başka ülkeler halkları için ifade ettiği çeşitli anımlar üzerinde yapılmış bir araştırması esas alıp bazı sonuçlara varıyor. Dediği aşağı yukarı şu: Bu dünya çapındaki incelemeye göre, «sosyalizm» kelimesine karşı halkların gösterdiği tepki genel olarak olumluymuş; yanı bunu tasvip edenlerin sayısı etmeyenlerden fazlaysa da, Ama, sosyalizmi tasvip ettiklerini söyleyenler, aslında, özel teşebbüs dayanan fakat genel olumuş olduğu bir sistem isterlermiş. Kapitalizme karşı tepki de genel olarak olumsuz, yanı kapitalizmi istemeyenler yoğunluktaşı aña, onlar da, sadece, zenginlerin lüslümünden fazla kuvvet sahibi olmalarına, işçilerin istismarına karşıyoşlar; yoksa, özel teşebbüs veya kaunus pek ilgilenmemiştir. Küttelerin kumundan doğru olabilecekleri bir kum bu sonuçlar neo-çirkin metodları:

Bütün bunlardan, insanlar özel sistem zenginlerin hakkını veya fakirlerin istismarı olmadan — yanı bugün Amerika'dakine benzer bir sistem — mevcut olabileceğini anlayabildikleri takdirde, buna «Kapitalist» demeyip, tam istedikleri sistem olduğunu söyleyebileceklerdir.

Diger taraftan, sadece «Sosyalizm» i istemekten ziyade serbest teşebbüsün, umumi olarak halkın menfaati göre ayarlanlığı bir ekonomiyle arzu ettiklerini söylemek daha doğru olabilir.

Böylece, bütün dünyada saf insanları da «kapitalizm istemiyor, sosyalizm istiyor» dedikleri zaman, ashında, Amerika'daki sistemi istemekte oldukları Mister Antoni'nin çetrefli açıklamaları sayesinde öğrenmiş oluyorlar!

Sosyalist dünencenin Türkiye'de de hızla yayıldığı, eski yutturmacaların artık sökümeden, sempati toplaymak için getirilen en sevimli aktörlerin bile gençler karşısında sıkıştı kalduğunu gösteren ve en sonunda sosyalizmi de «made in USA» yapmaktan başka çare bulamayan Mister Antoni'ye söyleyebil çok şey var. Bir defa, Amerikan ekonomik düzeninin «sosyalizm istiyor», diyenleri tamam edecek kadar «sosyal güvenlik tedbirlerine yönelik» olduğu safatasını bir kenara bırakmış. Sosyal güvenlik bakımından Amerikan toplumunun hali, sosyalist bir düzene benzemek söyle dursun, Batı Avrupa ülkelerinin de fersah fersah gerisindedir. Sağlık sigortalarının kapitalist zihniyetle yürütüllüsü, her türlü sosyal güvenlik tedbirine karşı Amerikan Tıp Birliği'nin devlet çapındaki mücadele, son derece eksik sosyal güvenlik mevzuatı, vs., Bütün bunlar Mister Antoni ve benzerlerince pekala bittiğidir, Amerika'nın içinde sosyal güvenlik ekstikligi ile ilgili olarak Üniversitelerden, sorumlu kimseinden yükselen sesler ayyuka çıktıgı halde, «Amerika'da muazzam bir sosyal güvenlik sistemi var» efsanesi dışarıda israrla yayılmaya çalışır. Mister Antoni, Amerikan sisteminin sosyalizm tarafsızlarına satmaya kalkmadan önce, elini viedamına koyup Amerikan sosyal güvenlik sisteminin gerçek durumunu açıklaması ve özellikle Amerikanın imkânlarıyla bu sistemin eğliliği karyolasırtırıldı zaman ortaya çıkan korkunç manzaraçı çırşın.

İkinci ve asıl önemli olan, Mister Antoni, Amerikan hükümetinin sorumluluğu memuru olarak alaturka kurnazlıkların ve Türkiye'nin ideolojik çekimselere karışmaktan uzak kalsın. Amerikayı herkese sevdirmek çabasındaki kurnazlık İki tarafı: hem sosyalizmi sempati göstermek ve «sizin istediginiz sosyalizm bize de var» diyerek sosyalistlerin gönülünü almak; hem de özel teşebbüsli kurararak sosyalizm düşünlüğüne şirin görünmek ve bu arada, sosyalist düşünceleri asıl önemli gerekten temel çözümlerden uzaklaştırıp sosyal güvenlik söyleyi oyalayarak statükoçuların ekmeğine yağ sürmek.

Aman Mister Antoni, gölge etme başka ihsan istemez. Bırakan, su sosyalizmi olsun sizin teknik yardımınız olmadan gerçekleştirilem de birseye benzesin. Sosyal güvenliğimiz Güney Vietnam'daki gibi sağlayacaksanız, istemez, eksik olsun. Aman Mister Antoni, tenk yu veri maç..

Halbuki, YÖN'ün ortaya koyduğu rakamlar, Türkiye'de yabancı sermayeyi mahkûm etmeye yeterlidir. Yabancı sermaye iddia edildiği gibi, döviz durumunuzda bir rahatlık yaratmanız, aksine döviz kanamus tehlîkesini artırır. Zira yabancı sermaye yatırımları, kapkaç zihniyetle ve hatta memleketin sanayileşmesini önlemek maksadıyla ekseriya dev milletlerarası tekeller tarafından yapılmaktadır. Bu zihniyetteki bir yabancı sermayeden fayda ummak için gerçekten çok sadık olmak gereklidir. Nitekim memleketinizdeki yabancı sermaye, yıldız 100 kârla çalışmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı raporunda belirtildiği gibi, ciddi sanayi alanlarına gelmeyi reddetmektedir. Yabancı sermaye, ekseri halde montaj ve ambalaj sanayii şeklindedir. Anı sermaye ve gayri maddi hakların gerçek değerlerinin çok üstünde bir fiyatla ithal edildiği, Planlama Teşkilatının sıkıyetleri arasında. Nitekim, kimya sanayinde bir firmannı 800 milyon dövizde yatrıtmak teklifini reddedip bu işi kendimiz yapmakla 400 milyon lira tasarruf sağladığımız gazeteler yazmaktadır.

Ekseri yabancı tesisler, ham maddesi dışardan gelen zannedir. Rafinerilerin ham petrolü dünya fiyatının yüzde 30 üstünde ithal ettiği ve yerli ham petrol üretiminin gelmesini ve yerli petrolün satılmasını önlemek için kadar çeşitli oyulara girdikleri hatırlanmalıdır. Yabancı sermaye, Okyar'ın lâm'ı ettiği gibi ihracata değil (petrolde ufak miktar ihracatı hariç) iç piyasaya yöneltmiştir. Diğer taraftan, yabancı tesislerin önemli bir kısmı, gıda sanayii, tekstil sanayii, ilaç sanayii v.s. gibi esasen TürkİYEde mevcut ve gelişmiş sanayi kollarına veya lüksüz alanlara geldiği için bir ithal ikamesi bahis konusu olmamaktadır. Tesisler ya atıl kapasite doğurmaktır, ya da suni ithiyâclar yaratmaktadır. Bu tesisler olmasa da ithalata gidilemeyecektir. Aksine bu tesislerin kurulmasıyla, döviz israf edilmiş olmaktadır. Bu sebepler dolayısıyla, Okyar'ın lâm'ı etmek istediği doyayı döviz tasarrufu mevcut değildir.

En kolay ve en kazançlı alanlara gelen yabancı sermaye istihsal ve istihdam bakımından da Okyar'ın peşin hükümlü unduğu faydalari sağlamaktan uzaktır. Yabancı yatırımların amacı, ekseri halde bir ithalat tekel kurmaktır. Nitekim 1965 Kalkınma Programında da belirtildiği üzere karayolları taşıt ihtiyacını üçüncü yıllar kârşılıyacak taşıt mevcut olduğu için, taşıt ithali kotalardan çıkarılmıştır. Buna üzerine yabancı otomobil firmaları, yatırım yapmak için koşusmuslardır. 1965 programı bu konuda ayıran söyle demektedir: «İthalatın durdurulması birçok firma, montaj sanayii kurmak üzere teşebbüs geçmelerine yol açmıştır. Söz konusu firmalarla izin verilmiş olması bu koldaki firma sayısını önemli ölçüde artırmıştır... 1964 yılı programında montaj mîseseseleriin çağrulanın bu sanayinin gelmesini baltalayacağı ve yerli parça oranının artışına yayaşlatacağı belirtilebilir. Firma sayısının artırılmasına öngörmüştür. Buna rağmen, hâlen karayolu taşıtları lâzımlı ve montajı yapmak üzere mîsaade alınır bulunan firmalar sayısını coğalmıştır. «Acaba ithalat durduruluruna gelen ve memleketimizde b'r otomobil Tândmanın kuruluşunu engelleyen bu yabancı sermaye yatırımlarının millî gelir ve istihdam etkilerinden söz edilebilir mi? Planın hayır demesine rağmen, bu montaj tesisleri acaba hangi bilinmeyen baskılarla mîsaade alınır bulunan firmaları birbirinden bizzat kurmak çok daha avantajlı değil midir? Kârlı atanları yabancılara peşkeş çekmek, rizikoli ve az kârlı alanlara yönelik akıllı bir davranış mıdır?

1965 programında belirtildiği üzere, dünya fiyatlarının yüzde 40 üstündedir. Tekelin bir kapasitesi ihtiyacın üstündeyken, yabancı bir bîra fabrikaşının gelmesi, Tekel'de üretim ve istihdam azalmastından başka bir sonucu vermemektedir. Böyle kapkaççı ve sanayileşmemize karşı bir yabancı sermayeye hayır demek ve bu çok kârlı alanlardaki sanayi tesislerini bizzat kurmak çok daha avantajlı değil midir? Kârlı atanları yabancılara peşkeş çekmek, rizikoli ve az kârlı alanlara yönelik akıllı bir davranış mıdır?

POLİTİKA ve ÖTESİ

DOKUNULMAZLIKLAR

Mehmed Kemal

LIDERLER shuzur'un gelmesini, «rahatsızlık» larını giderilmesini yine yanlış bir yoldan, «Siyasî açıdan ele almaktadır. Çankaya toplantı, bu toplantıların AP. kongresinden sonra ertelemesi siyasi nedenlere dayanmaktadır. Birkac milletvekilli veya senatörün surada - burada ordu, rejim, 27 Mayıs aleyhine söylemiş oldukları sözlerin kanunu kovuştur Maya tâbi tutulması, dokunulmazlığının kaldırılması shuzur'u getirmeyecek, «Rahatsızlık» i gidermeyecektir. Bir başka yerden yine tepecektir.

Parti kongrelerinde ordu, 27 Mayıs, rejim aleyhine söylemiş olanlar, ulayet sözden ibaretir. Söylenen sözlerin karşılığı da söz olur.

Oysa halkın ve devletin zararına çalışan ve haklarında kovuşturuya geçilen ve dosyaları karma komisyonunda bekleyen milletvekilli ve senatörler vardır. Devlet ormanlarının kırımı girişen, devlet ormanlarını kendine tapulayan senatörün dosyası söz konusu bile olmamaktadır. Döviz kaçaran, perm ve pul yolsuzluğu yapan milletvekilleri vardır ve bunların dosyaları uyutulmaktadır. Vergi kaçaklığı yapan milletvekillerinin dosyaları tozlanmaya bırakılmıştır. Bütün bu haretler, bir dönemin bozukluğunu ve bir tutumun halka karşılığını gösterir.

27 Mayıs'ın getirdiği ve halkın oyuna sunulan Anayasa herşeyden önce «halkçı» dir. Bundan ötürüdür ki, halkın okutulmasını; işsizlikten kurtarılmasını; toprak verilmesini öngörür. Bu görüşü benimsedikleri içindir ki, ihtilâcler halkın çıkarlarına karşı durmaz, iş satırı, yargı hakkı satırı, adam öldürmüştü kimseleri yüce bir mahkemein huzurusuna çıkarırlar. Bu suretle de hak düşmanlarını, halkın teşhir ettiler.

Huzursuzluğun ve rahatsızlığın temeli siyasi değildir; «iktisadi» dir. Temeli iktisadi olan, yine siyasi nedenlerle eğilimli istiyorlar. Piyasî tedbirler bir süre daha statükocuları oyalayacak, onlara zaman kazandıracak, dikkatler başka yöne çekilecek, ama bunların çare ve deva olmadığı bir kez daha görülecek ve tesbit edilecektir.

Halkın yararına yapılmış olan 27 Mayıs ve onun getirdiği halkçı ilkeler; bir ekip tasfiye edildikten sonra yine karşı kuvvetlere teslim edilmiştir. Bu kuvvetler halkın yararına olan ilkeleri, alavere - davare metod ile kendi çıkarlarına kullanmaktadır. Onun için değil midir ki, bütün AP. kongresi boyunca başkanlığı adaylığını koyanlar, bir «Moskof e-debiyat» ile delegeleri oyalamışlar, çıkarları zümrelerle «özel teşebbüss» adı altında taviz vermişlerdir.

Devlet ormanını kendi adına tapulayam, pul ve perm yolsuzluğu yapam, döviz ve vergi kaçarını dokunulmazlıklarını inceleyen komisyon, korur gibi göründüğü sürece, temelde yatan huzursuzluk ve rahatsızlık başka türlü gösterildikçe ve dikkatler siyasi konuşmaların hesabını sormak biçiminde anlaşılıcka bir sonucu varılmıştır. Bu davranış bir siyasi kampanya, karşıt olan öteki kamptaki bazı kinselere saf dışı etmesi olur. Bugün korkutukları için 27 Mayıs'a övgüler dizenler, yarın güçlendikleri vakıt söyleşiler döşenebilirler. İş, 27 Mayıs'ın getirdiği halkçı ve halkın yararına olan ilkelerinin korunması ve devamlılığı sağlanabileceksiniz, devlet ormanını kendi adına tapulayı, döviz ve vergi kaçarını, pul ve perm sahtekârı yapam adaletsiz teslim ediniz! Bunların konuşmaları tozlanan ve kovuşturma bekliyeni dosyalarını gün ışığına çıkarınız! Cumhuriyet savcılارının bunların hesabını görmelerine izin veriniz.

Rejimin halkçı bir yönde işledigini görenler, o zaman siyasi nutuklarında söyleye yer vermeyeceklerdir. Anayasanın sadece siyasetlerini değil, ekonomik ilkelerinin bekçi bulundugunu anlayacaklar, haretlerini ona göre ayarlamak zorluğunu duyacaklardır.

Takviyeli CHP. Hükümeti, 27 Mayıs Anayasasının siyasi yönüne taarruzlar yapıldığından yakınındır, vergi reformunu, toprak reformunu, eğitim reformunu AP'nin direnmesinden ötürü gerçekeşiremediğinden yakınındır. Çünkü bu eneli yaratıcılar sadece AP. içinde değil, kendi içinde de vardır. Bir ezzelerin kanununda, bir tapulama kanununda iki parti arasında koridorlar kurulur, oy veren parmaklar birbirile birleşirler. Anayasanın ekonomik ilkelerinin gerçekleşmesi bu bakımdan yakınına olmaz. Takviyeli C.H.P. hükümeti, bazı çevrelerle:

«Bak bunlar geliyor, karışmam ha!..» diye bey koz çeker de:

«Bunlar bana Anayasanın ekonomik bölümlerini ugulatmıyorlar,» diye haberci gönderemez.

Sömürme ve sömürülme de ayrı gayrıları yok ki!..

Yirminci yüzyıl dünyasına bir bakalım: Ancak «Biz kendimiz sanayileşiriz» d'yen az gelişmiş ülkeler, sanayileşme yolunda ciddi adımlar atmaktadır, yabancı sermayeye bizim gibi kapitalistin geniş ölçüde açan az gelmiş ülkeler, büyük milletlerarası tekellerin elinde sanayileşemeden sömürülmemektedir.

Güney Amerikada muazzam miktarlarda yabancı sermaye vardır. Ama bu ilkelerin sanayileşmesi, bu muazzam yabancı sermayeye yüzünden önlennmiştir. Dev milletlerarası tekellerin ya pacakları yatırımlarla bir ilkelerin kalkınma dâvasının kolaylaşacağı hayali çökten iflas etmiştir.

Sayın Okyar aksi düşündede ise, bunu mücerret sözlerle değil, rakamlarla ortaya koymalıdır.

ŞU RADYONUN ROMANI

4

Nimet Arzik

«Yazılanlar viz gelir bize viz...»
Bir Genel Müdür

— TRT Genel Müdürüğe —

Sayın Adnan Oztrak,
Şu radyonun romamının dördüncü yazısı, parlamento muza çağrı olacaktı:

«Efendiler... Çatılmış müesseselerin üstüne eğilin... Başbuğ bir bürokrasi alabildiğine yonsuz, alabildiğine, insiyatifsiz, alabildiğine keyfi, yurda hâkim Efendiler, her seyden önce, çatlayan müesseselerin üstüne eğilin...»

Kıymadım milletvekillerinin bazılarının bunca yesilliği, baharına, Bunca dev çatıklärın üzerine eğili eğiliveren, o çatıklärın yutmasından korktum.

Sonra, çatılmış ola, çatlamamış ola, ele alımas; gerekken ilk müessesese de TRT değilidi hanı!..

Onun için, TRT'nin başındakile, o isteksiz görünse bile başbaşa direkt sohbeti seçtim.

Bazı genel müdürler, yazılın çi- zilen için, haklı ola, haksız ola, «viz gelir» deyimini kullanıyorlar. Amma size viz gelmez Adnan bey, gelmemesi gerekiyor. Çünkü hatırlatılmış bile abes, başında bulunduğunuz müessesesi, her müessesesi gibi, sizin de, benim de, o iç parçalayı soğuklukta formülle, «saçı bitmemiş yetimin de...»

Sincik gelemiş işin pozitif yönüne:

8 aydanberi, evet 8 aydan, TRT'nin başındasınız.

Bu sûrede ne yapılabildi? Ne yapılmış gerekiyordu? Ne yapıldı? Ne yaptınız? Bir bilançosunu yapalmış beraberce. Bilançonun sakat, yanlış, ters tarafını bana işaret etmek lütfunda bulunmursu nuz artıktı.

O projelerdeki büyük «nadas», o programın yetişmiş personelle, uygulanabileceğii mutlu gline kadar ne yapılabildi?... Organizasyon bakımından, program bakımından, psikolojik bakımından...

E yapılabildi birşeyler, hem de geldiğinizin ertesi günü.

Bunlar, radyo emisyonlarını daha yutulur hale getirmek için hafif hafif rötuşçuktardan ibaretti. Zaman istemiyen, etüt istemiyen hafif hafif rötuşcular.

Sıralıyacağım:

Organizasyon bakımından rötuşlar meselâ:

a) Yönetmenlikler çıktı mı?

b) Kısa dalga yayınlarında Dış İşleriyle bazı esaslara varıldı mı?

c) Halk eğitimi ve okula yardımcı yayımlar konusunda, Millî Eğitim Bakanlığıyla yapılan işbirliği, yeni meseleler üzerinde geliştirildi mi?

d) İl radyolarının revizyonu yapıldı mı? (Bakin daha din Van Radyosu açıldı meselâ. İş sadece, vakıt darlığından istakozus ve viskisiz bir törenden, bir uçuşmadan yarınlara de söylevden ibaret değil, değil mi?.. Van radiosunu beslemek için ne yapacaksınız?.. Ankaradan herhalde band göndereceksiniz. O bandlar Ankarayı da halen beslemiyor...)

e) Programcı ve personel seçimi eğitimindeki prensipler tespit edildi mi?

1) Ne formasyonda personele ihtiyaç var?

2) Buna meslekî formasyon vermek için n: gibi bir sistem uygulanacak?

3) Teşkilâtınızda bir eğitim ünitesi kurdunuz mu?

4) Personel rökrütmanı, hangi kıstasa göre yapılmakta Devamlı radyo personelinin dışında, bir de radyonun, radyo dışı kullandığı personelin yeterliği tespit edildi mi?..

İlk organizasyon rötuşları galiba bunlardı.

İkinci rötuşlara geçelim. Bu rötuşlara da TRT'ye gelmenizin ertesi günü başlayabilirdiniz. Program ve haberler konusundaki rötuşlara...

Bazı sorular geçiyor kafamdan.

a) Hâlâ radyoda eserleri, müzik dahil, kimler seçiyor?

b) Yabancı malzemeler kullanıyor mu?.. Kullanıyor, hangi radyoların neler alıyor? Ne alınmak? Ne alınmama?

Rötuş işine bütün bunlar dahil. Bunun ne zamanla, ne TRT'nin giriştiği «hummalı faaliyet» le ilgi ve ilişiği var. Bunlar humma - diş yapılamak ufak tefek işler. Kısa zamanda yayın kalitesini, mümkün olduğu kadar düzeltelicek işler...

Haberlere gelemim:

a) Haberlerde hangi profesyonel kadroyu kullandınız?

b) Haberlerde ne gibi bir gelişime yaptınız?

c) Bu gelişime çin yabancı memleketlere bir iki radyo yetişmeni göndermekten başka birsey yapınız mı?..

d) Büyük radyolarla ajanslara (aktüelit, sanat) geçtiniz mi?..

e) Gene bu haberleri zenginleştirmek için, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının dış temsilcilerileyi, iş birliği düşündünüz mü ve bu yolda ieraata gittiniz mi?..

Bütün bunlar, ufak tefek rötuş fashına aittir. Büyük, kökten değişikliklerle ilgisi yoktur bunların.

Bundan başka işin bir de psikolojik ve sosyal yönü var.

a) Radyodan halka, iç yayında, bir tek tatlı sesleniş oldu mu?

(Halk içinden seçilmiş, aklına o geldi, bir üniversite talebesini, kendi bölgesine seslendirdiniz mi?.. En yakın sese bir seslenmiştir bu... Ve çok etkilidir, inan!..)

b) «Bizi dinler misiniz» den başka, halka, kafa tutmayı da başa apan bir çağrı yaptınız mı?..

c) Kuruldumuz kurulmuştur, yeni bir kişilikle, fonksiyonel değişikliğiniz belirten bir kişilikle, halkın karşısına çıktıınız mı?..

TRT'ye 27 Mayıs Anayasası bir takım görevler yüklemiştir. 27 Mayıs Anayasasını izleyen bir müsesesedir radyo değil mi?.. Bu yönde, mesela, toplantı kalkınması için birsey düşündünüz mü?..

Bütün bunlar iş başına geçmenizin hemen eyaletinde yapılacak şeylerdi. O kadar o kadar dev işler değişildi bunlar. Neden yapılmadı? Ne paraya, ne eiemana ihtiyaç yoktu pek, bu mütevâzilikler için. Neden yapılmadı?.. N'olur evelâ cevabı, kendi kendinize verin. O cevap kendi kendinizin tattın ederse, o zaman lütfen bir bana aktarın e mi?..

Zekisiniz. Inandırıcı kabiliyetiniz var. Hele sizin yeni tanıyanlar beşeniyorlar. Eksik ne?.. Bir eksik var ortada?..

İyi niyetiniz de herhalde yerden goge kadar... Biliyorum, bu meselelerden uyku uyuyamıyor. Aynı meselelerden uyku uyuyamaz. Ben de uyku uyuyamıyorum. Aynı meselelerden. İnsan azıcık bildiği meselelerden uyku uyuyamaz.

Sonra sizin TRT'nin başından eksilmeniz içtenlikle istemiyorum. Neden mi?.. Yerinize talip olan «büyük lüzumsuzları» ismen

KURTULUŞ SAVAŞININ DIŞŞLERİ BAKANI YUSUF KEMAL TENGİRŞENK İLE KONUSMA

— Atatürk'ün dış politikasını soruyorsunuz. Atatürk'ün politikası her tarafa dost geçirmektir. Bütün ülkelerle dostluktan maksat, istiklalimizin korunmasıdır. Herkesle dostluk ve başımsızlıkla tıfızlık, sahisiyetli bir dış politika şartıdır.

Bizi dış yardımlar bugüne getirdi. Bir Fransız Dışşeri Bakanının belirtti gibi, «Yardımlarla bağımsız kalmamaz». NATO'nun bize sağlayıp, ne sağlamadığı iyice ölçülmeli dir.

(Sovyet - Türk dostluğunun kurucusu olan Sayın Yusuf Kemal Tengirşenk'in bugünün dış politika konularında daha fazla konuşmak mümkün olmadı. Kisiklarda, demir kapılı büyük bir bahçeye gevri köşkünde yaşayan kurtuluş yıllarının Dışşeri Bakanı, bugünkü dış politika tartışmalarının başında kalmak istiyordu. Bu sebeple eski günlerde döndük.)

23 Nisan 1920'de toplanan Meclis, beni İktisat Vekilliğine seçmişti. Birkaç gün sonra Mustafa Kemal Paşa başkanlığında toplandı. Sevi Muahedesesi o zaman daha ortada yoktu. Fakat bize ne muamele yayaekâları aşağı yukarı belliydi. Bu sebeple Mustafa Kemal Paşa «Acaba Rusya bizim hakkımızda ne düşünüyor, Ruslarla temasta bulunuz mu?» diye sordum. Mustafa Kemal Paşa, Kara Vasif'in Kafkas'a gitgitini, oradan getirdiği haberlerden Bolşeviklerin bize karşı iyi hissettiğlerinin anlaşıldığını, fakat o tarihe kadar Ruslarla resmi hiç bir temas yapılmadığını söyledi. Bunun üzerine, Garp ile mücadeleye girişmekten bunlarla bir görüşsek uygun olmaz mı, dedim. Paşa, «İyi olur. Hariciye Vekili Bekir Sami Bey de bu fikirde. Sen de beraber git» cevabını verdi. Heyet böylece yola çıktı. Erzurumda Kâzım Karabekir Paşa ile buluşuk, Karabekir Paşa «Çukurda oturuyorum, bir gey göremiyorum, tepeye gitmek istiyorum. Ankara'dan müsaade vermiyorsalar» diyeordu. Karabekir Paşa bizim yardımımı istedim. Ankara bu sefer müsaade etti. Ordu seferber oldu. Ordu ile beraber, Horum düzüne, Gazi Ahmet Muhiar Paşa tepeлерinin eteklerine gittik. Orada yol açılır da gideriz diye onbeş gün bekledik. Ermenilerle bir iki ufak çarpışma oldu. Fakat yol açılmadı. Ankara ise bize, vazifeğimize gidin diyor. Böylece biz Karabekir Paşa'dan ayrıldık. Ordu da aldığı yeni bir emirle hareketini sürdürdü. Seferber halde kaldı.

Moskova'da iyi karşılandı. Hariciye Komiseri Çiçerin bize yüz vermedi. Çiçerin, hattâ ilman istediklerini bile belirtti. İşi şaka-yuraarak «İzmir'i mi istiyorsunuz» dedin. «Olursa dedi, «Mallarınız Kafkas'ta da devre sırtıya mı götüreceksiniz, size pahalya gelir. Söyle bakalım, yoksa Trabzon'u mu istiyorsunuz?» diye ağız aramakta devam ettim. «Evet» cevabınu.

İste Moskova'ya ilk gittiğimde hava buydu. Çiçerin, bir gün bizi çağırdı. «Gazetelerde bir muahede sureti var, gördünüz mü? dedi. Görmemiştim. Öğrendim ki Ruslar, muahede ile Rusya ile bizim aramızdaki yolu, Ermeni Hükümetinin eline bırakmışlardır. Halbuki biz Moskova'ya asıl bu yolu açtmak için gitmek istemiştim. Çiçerin'e «Bunu düzeltin» dedik. «Düzeltemeyiz» dedi. «O halde biz kendimiz düzeltiriz» dedik. «Şakın has cevabını verdi. Bunu üzerine Çiçerin'in Lenin'e şikayete karar verdik. Lenin'e gittik. Lenin çok tatlî bir adamdı. Lenin'in ailesi Tatardı, yani Türkü. Ona şikayetimi anlattık. İşi alaya getirdi. Fakat bir ara kulagina eğlerek «Biz bu meselede hatta ettiğimizi anladık. Siz bu işi düzeltin» dedi. Lenin'in yanından sevinçle ayrıldık. Yolda arkadaşlara sordum. Lenin kim benziyor diye. Hepsi birde Talat Paşa'ya cevabını verdiler. Talat Paşa'ya yanında da kavga etmeye gidenler elini öpüp çakardı.

Büyük Harpte Çarlık Rusyası, Refahiye'ye kadar ilerlemiştir. Rus Ordusu, ihtiilâl dolayısı ile geri döndü. İhtiilâl olmasa, Rus ordusu oradan kolay kolay çıkar mıydı? Bizim hakiki düşmanımız Çarlık Rusyası ve Ortodoks Kilisesiydi.

Ayasofya hac dikmek, Ortodoks kilisesinin en büyük emelli pegindeydi. Lenin, bu iki müesseseyi, yanı iki büyük düşmanımızı yıkmaya adetmiş ve yikmustı.

Lenin'in kıymetli haberini ulaştırmak için, Bekir Sami Bey bırakarak, Moskova'dan ayrıldı. Küçük bir taka ile Trabzon'a geldim. Lenin'in haberini Trabzon'dan Ankara'ya ve Erzurum'a ilettim. Karabekir Paşa harekete geçti ve Ermenistanı işgal etti.

Bir gün İera Vekilleri Heyeti odasında oturken Mustafa Kemal Paşa bana bir telgraf uzattı. Telgraf Kâzım Karabekir Paşa'dan gel-

yordu. Karabekir Paşa o sırada Gümüşlünde bulunan Sovyet Elçi Merdivani ile görüşmüştü. Merdivani ona Lenin ve Stalin imzalı bir telgraf gösterdi. Telgrafta, dostluk muahedesini İngiltere'ye gelmiş olan heyetin tekrar gelip gelmeyeceği soruluyordu. Karabekir Paşa, bunu Mustafa Kemal Paşa'ya iletti. Paşa bana «Ne yapacağınız» diye sordu. Aynen şu cevabı verdim: «Kızırmışta olduğumuz demirin tavlı geldi, döveceğiz. Hemen bir heyet gönderebiliriz. Müsaade ederseniz, ben gideceğim». Paşa, memnun oldu. Beni almadan öptü. «Seni bu işe memur ediyorum» dedi.

Moskova'ya bu sefer sahane gittik. Bizi son derece iyi karşıladılar. Çiçerin ve muavinî Karahan ile konuştu. Konferans hazırladı. Ruslar Misakî Millî ve Ermenilerin söz etmemeyi kabul ettiler. Bize yardım da yapacaklardı. Bu hazırlıktan sonra konferans başla- di. Fakat ne görelim. Çiçerin, daha önce kabul ettiklerini şimdî etmemiyo- rdu. Arkadaşlara, müzakereleri keşecem, dedim. Çiçerin'den «Bel- li bir müddet içinde Ermeni meselesi ve Misakî Millî hakkındaki kararları bildirmesini» istedim. Çiçerin bunu ultimatom manasına aldı. Ben «O mânâda almayın. Bir gün tesbit edelim. O güne kadar ya karar getirirsiniz, ya da nije getiremiyorsunuz, onu söyleyin» dedim. Gün tesbit ederek ayrıldık.

Haber Moskova'da bomba gibi patlamış. Nitelik bir müddet sonra Stalin ile görüşmek ister misiniz dediler. Evet, cevabını verdim. Stalin ne istedigimizi sordu. Hemen söyledim. Stalin gülük çekti. Muahedenin esaslarını onuna tesbit ettim. 23 Mart 1921 de de Çiçerin ile dostluk muahedesini imzaladık. Ben muahedeyle 16 Mart tarihinden konulması istedim. 16 Mart, İstanbul'un işgal tarihidi. Aynı gün Bekir Sami Bey Londra'dan bizi nasıl kuşanız etti. Ruslar evet dediler. Ermeni meselesi böylece kapandı. Misakî Millî kabul edildi ve Türk - Rus dostluğu başladı. Ruslar, Türkiye'nin kalınması için müteaddit senelerde 10 milyon altı ruble vermeyle taahhüt ettiler. İlk kısmı olan 500 bin altıncı 100 binini Almanya'dan ugak v.s. almak için atasemiller Saffet Arakan'a bırakmış, 400 bin altını da trenle Kars'a ben getirdim. Ruslar daha önce de bize iki de- ya para göndermişlerdi. Hattâ bir seferinde yaradı getiren takay bir İngiliz torpitosu durdurmuştu. Fakat altınlar takanın taban tahtalarına ustalıkla yerleştirilmişti. Ingilizler bir şey bulamadılar.

Ruslarla asırlar boyu süren düşmanlık devri böylece kapandı, dost nazarıda biz kuyumcu olduk. Ruslar, Türk dostluğununa önem verirler. Zira orada 40 milyon Türk var. Moskova'ya ilk gidişimde, «Biz komünist olmaya da taraftarız. Ama önce şartları tâyin edelim. Sizin şartlarınız bizim şartlarımız ay- ni mis dedik. Akselrot ile konuştu. Dedik ki «Rusya'da, arazi tasarrufu maşeridir. Kolhoz - Sovhoz onun devamıdır. Köyün arazisi köylüdür. Bize ise köylü tarlalar tarlalar der. Ak- sin söylesek, köylü bizi sopaya, tasla kovalar.» Durumu açıkça anlatinea onlar, «O halde komünist olmayınsa cevabını verdiler.

Türk - Rus dostluğu bu anlayış üzerine kuruldu. Gelecek seferki mektubuma kadar hoşça kalan Adnan beyefendi.

Gelecek yazı
YAPILAN

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEGİ

Siyasi Partiler Kanun Tasarısı hakkındaki görüşünü açıklıyor

Onbeş yıl «Memleketi bol teminatlı Anayasa kurtaracak» denildi. Sonra protokoller ve Tedbirler Kanununu geldi. Şimdi de kurtuluş, Siyasi Partiler Kanunun çıkışmasında aranıyor

I. GİRİŞ

Anayasamız siyasi partilerle ilgili teminat ve denetleme hükümlerini yerine getirmek üzere hazırlanmış olan Siyasi Partiler Kanun Tasarısı yasama organında ele alınmıştır. Bir yandan Anayasada belirtilen sürenin aşılması olmasından doğan «acelecilik» kaygısı, diğer taraftan mesele etrafında tasarıının muhtevası ile ilgili olmayan sebeplerle ortaya çıkan siyasi gerginlik, Siyasi Partiler Kanunu Tasarısının gereken dikkat ve ciddiyetle incelenmesine engel olacak bir hava yaratmıştır. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı üzerindeki incelemeleri sonundan, tasarımin, bugünkü şekilde kanunlaşması halinde, Anayasamızın ilkelarını ve bu konudaki hedefleri ile çatışan ve arzu edilenin aksine olarak Türkiye'de demokratik düzenin işlemesindeki güçlükleri arturan sonuçlar doğuracağı kanaatine varan Sosyalist Kültür Derneği Türk halk oyunu ve ilgilileri uyarmayı bir görev saymaktadır.

II. ANAYASA İLKELERİ VE SIYASİ PARTİLER KANUN TASARISI

Anayasamız, siyasi hayatın belli temel ilkeler çerçevesinde cereyanının öngörmüşdür. Bunlar, devlet sekillinin ve bütünlüğünün, demokratik döneminin, Atatürk devrimlerinin, lâiklik ilkesinin, 27 Mayıs devriminin korunması ile ilgili ilkelerdir.

Anayasamız, sınırları sarıh bir şekilde çizilmesi gereklili olsun. Bu temel ilkeler çerçevesinde, hürriyetlere ve halkın tercihlerine azami genişlik tanınan temel kanundur. Gerçekten Anayasamız, düşünce, bilim ve sanat, basın ve toplantı hürriyetlerini en geniş şekilde gerçekleştirmeye amacına yönelmiştir. Dernek kurma hakkını ifade eden 29. nolu maddesiyle de bu amaçlarla teşkilatlanma imkânını teminat altına almıştır. Anayasamız 56. nolu maddesi ise seçimler yoluyla siyasi iktidarı ele geçirmek için özel bir teşkilatlanma şekli olan «siyasi parti kurma» hakkını teminat altına almaktır ve siyasi partileri, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, «demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları» olarak kabul etmektedir.

Hürriyetçi ve devrimci Anayasamız, 57. nolu maddesiyle, siyasi hayatımızda bu iki ilkeyi birleştirecek şekilde bir siyasi partiler kanunu hazırlamasını emretmektedir.

Siyasi partilerle ilgili olarak hazırlanacak kanun hükümlerinin, hürriyet ve devrimcilik ilkelerini, ahenkli, sistemli ve dengeli bir şekilde birleştirecek niteliği taşıması gereklidir.

III. SIYASİ PARTİLER KANUNU TASARISININ MUHTEVASI

DERNEKLER

1. 160 maddede olarak hazırlanmış olan tasarı, önce siyasi partilerin ve «siyasi parti niteliği taşıyan derneklerin» tasarıfları, kuruluş ve üye şartları üzerinde durmaktadır.

Siyasi partiler, toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, T.B.M.M. Üyeliği ve mahalli seçimler yoluyla ve belirli görüşleri yönünde etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propa-

gandalrı açık olan kuruluşları» olarak tanımlanmıştır. Tasarının Geçici Komisyonca değiştirilmiş metnine göre,

«Dernekler, toplum ve devlet düzenini ve genel olarak kamu faaliyetlerini etkilemek amacıyla güdemezler. Bundan başka, dernekler partileri ve adayları desteklemek, desteklememek veya bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla da güdemezler.» Bu nitelikteki derneklerin kanunun yürürlüğe girmesini takiben 6 ay içinde siyasi partilere hizmeti veya kapatılması gerekmektedir. Bu hükümlü izah eden Geçici Komisyon Raporunda, «bir derneğin birden fazla mevzuu istigâl sahasının şımmullen alan tarzda toplum ve devlet düzeni ve bütün kamu faaliyetlerini etkilemek amacıyla faaliyyete bulunması» halinde «sadece siyasi parti adımı taşımadığı için Anayasa koyucusunun siyasi parti faaliyetlerinin denetimi için kurduğu Anayasa Mahkemesinin hakkı kazası dışında kalması, Anayasa'nın ruhuna ve makasına aykırı olacaktır» denmektedir. Yine aynı Raporda «Mesela, erozyona mücadeleyi amacı ve istigâl mevzuu olarak seçilen bir dernek, daima kurulabilir, bu dernek, bu asıl istigâl mevzuuya ilgili olduğu nisbette orman siyasetini ilgilendiren konularla da uğraşabilir, fakat bir derneğin bütün kamu faaliyetlerini şımmullen içine alır tarzda gayeye sahip olması, eğer o dernek bir siyasi parti değilse, ancak ve ancak ilmi faaliyet alanı içinde kalmasına mümkünür; bu takdirde de, asıl gaye yine de ilmîlik vasfiyla tâhdid edilmiş bir şekilde ortaya çıkarı» denmektedir. Rapora göre, «tamamıyla objektif çalışma yapan, mesela Türk Hukuk Kurumu gibi, dernekler, bu maddeye istinaden kapatılmayacaklardır.» Raporda, siyasi partiler dışında kamu faaliyetlerini etkileyebilecek teşkilatlı hareketlerin «kanuna karşı hile» olduğu da belirtilmektedir. Böylece, Türk vatandaşının siyasi parti kurmadan toplum ve devlet düzenini ve genel olarak kamu faaliyetlerini etkilemek amacıyla biraraya gelerek bir dernek kurmaları yasak edilmekte ve siyasi parti kurma yolu açık olduğundan, bu durumun dernek kurma hürriyetini ze delediği ifade edilmektedir.

PARTİ KURULUŞLARI

2. Tasarı, bundan sonra, partilerin teşkilatlanması ele almaktadır. Burada, partilerin kuruluş formalitelerinden, merkez, İl ve İlçe teşkilâtındaki kongrelerin, karar ve yönetim organlarının, disiplin kurullarının, başkanları ve diğer organların kuruluşları, üyelikleri, seçim şekilleri ve hatta üye sayılarına kadar, bir çok hususlar tesbit edilmektedir. Teşkilat hükümleri, partilerin kuruluşlarını «örnek bir statüye bağlamakta, parti çalışmalarını ise bir parti iç yönetimîligi tefferruatıyla hükmüne bağlamaktadır. Parti genel kongrelerinin, İl kongrelerinin, İlçe kongrelerinin azamlı ve asgari üye sayıları, tabii üyeler, konulara göre karar nisapları gibi konular kanuna belirtilmiştir. Genel kongrenin komisyonlarının üye sayısının 25'i aşamayacağı, İlçe kongresi üyelerinin 250'yi aşamayacağı, İlçe yönetim organında 5 ila 9 üye bulunacağı kanunda belirtilmiştir.

Tekşîlâtla ilgili en önemli unsur, siyasi partilerin, bucaklarda ve muhtarlık bölgelerinde herhangi bir ad altında tekşîlât kuramayaçıklarına dair hükümdür. Bu hükümlü ilgili Hükümet gerekçesinde tem basit medeni ihtiyâqları çok yerde

sağlanamamış küçük «sosyal ünitelere reel olarak siyasi parti kuruluşlarını getirmekle... demokratik siyasi hayatın sağlanması gayesi gözetilmiş sayılamsa» denmektedir. Bucak ve muhtarlık bölgelerindeki parti işlerini, İlçe yönetim organları veya daha üst kademedeki yönetim organları tarafından tâyin edilecek «parti görevlisi» yürütütecektir.

MECLİS GRUPLARI

3. Tasarıda, bu hükümlerden sonra, meclis gruplarının kuruluşları, organları ve işleyişleri düzenlenmektedir. Burada, given oyu meselesi içinde Millet Meclisi Genel Kurulundan başka bir organın karar almak yetkisi olmayacağı ve Bakanlar Kurulu üyelerinin ise parti gruplarında veya diğer parti organlarında seçim yoluyla tesbit edilemeyeceği aynı madde içinde hükme bağlanmış bulunmaktadır.

ADAYLAR

4. Tasarının adayları tesbiti ile ilgili hükümleri önemli bir yenilik getirmektedir. Bu, siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği için yapılacak seçimlerde gösterilecekleri adayları, her seçim gevensinde parti segmen kütüglüne kayıtlı bütün parti üyelerinin katılıbileceği bir ön seçimle tesbitini öngören hükümdür. Bundan hemen sonra, milletvekilliği genel seçimleri için gösterilecek adayların en az % 5'lin ve en çok % 15'lin «merkez yoklama» kurulunca tesbit edileceği hükümlülmüştür. «Merkez Yoklama Kurulu» merkez karar organı üyeleri ile her ilden gönderilecek birer delegeden kurulmaktadır. «Önceçim»ler genel seçimlerde sandık bölgelerinde yapılacak ve her siyasi parti için ayrı bir sandık bulundurulacaktır. Her sandık başında Yüksek Seçim Kuruluna bastırılmış özel fligirları oy pusulaları bulundurulacak, partili segmenler aday adalarını bu pusulaların üzerine yazacaklardır. Okuma yazma bilmeyen segmenler için sandık kurulu başkanı, parti temsilcisi ve segmen birlikte hücreye girecekler, kurulu başkanı adayı listesini okuyacak ve segmenin bildireceği adayların adını pusulaya yazacaklardır.

Ön seçimlerde propaganda yasaktır. Ön seçime katılma oranları genel seçimlerin sonuçlanması sonrasında önce yayınlanamayacak ve propaganda konusu yapılmayacaktır. Aday tesbiti ile ilgili diğer hükümler Seçim Kanunu hükümleriley tamamlandı bir «Önceçim Kanunu» məslihatını taşımaktadır.

DISİPLİN, MALİ HÜKÜMLER VE CEZALAR

5. Tasarı, bunları takibeden hükümleri siyasi partilerin disiplin işleri ile ilgiliidir. Burada parti organlarına verilecek cezalar sıralanmaktadır, geçici ve devamlı çıkışma kararları ve bunların etkileri ele alınmaktadır, disiplin cezaları ile ilgili kararlarla usuller ve bu kararlara itiraz konusu hükümlere bağlanmaktadır.

6. Partilere tutulacak defterler ve bunların tutulması ile ilgili usuller ve evrakın saklanması ve teşkilâtla ilgili bazı diğer hükümler bundan sonra yer almaktadır. Her parti içi işçileri Bakanlığında bir siyasi partilerin de kademedeki organlarında ve danışma kurulları ile yardımcı kollarında görev alan bü-

tün üyelerin adlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek ve sanatlarını ve ikametgâhlarını o mahallen en büyük mülk ye Amirine yazı ile bildireceklerdir.

7. Mali hükümler ile ilgili bölümde partilerin gelir kaynakları sıralanmaktadır, aidatlar, seçim giderlerine katılma payları, bağışlar ve diğer giderlerle ilgili düzenleyici hükümler konmaktadır. Kamu teşekkürlerinin, sendikaların ve derneklerin siyasi partilere bağısta bulunmaları ve kredi vermeleri yasaktır. Diğer tâzel

Bu kanunla bir memlekiyetle ilgili meselelerin sanmak safdilliktir. Bir ülkenin siyasi çıkışmaza sokmak bo

ve özel kişilerin, bankaların ve diğer şirketlerin bağışlarını sınırlayan bir hüküm yoktur. Ancak kamu teşekkülâti ile taahhüt bağı olanların bağısta bulunması yasaktır. Bağısta bulunanların kimlikleri makbuzalarla ve dîp koçanlarında açıkça gösterilecektir. Harcamalarla ilgili usuller de burada yer almaktadır. Tasarıda, siyasi partilerin seçimler için yapacakları harcamaları sınırlayan bir hüküm yoktur.

Partiler her yıl Nisan ayı başında, gelir ve giderlerini, başlica kalemler ve iller itibarıyle, gösteren etvelleri Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığı sunarlar. Cumhurbaşkanlığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığı her türlü araştırma ve soruşturma yetkisine sahiptir. Anayasa Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra inceleme yapar, gelirlerin hazineye devri veya kapatılma gibi hükümlerde karar verir.

8. Tasarının en önemli hükümleri «parti yasaklamaları» ile ilgiliidir. Burada, parti faaliyetlerinde uyulması gereklî temel ilkeler belirtilmüştür. Bunlar, devlet sekillinin ve bütünlüğünden, demokratik düzenin, Atatürk devrimlerinin, lâiklik ilkesinin, temel hak ve özgürlüklerin, 27 Mayıs Devriminin ve genel ahlâk ve adabın korunması ile ilgili olan ve Anayasamız temelli tegil eden ilkelerdir. Bunlara aykırı amaçlar güden partilerin kurulması ve faaliyet göstermesi yasaktır. Komünist, fasîst, anarşist, nasional sosyalist adalarla veya aynı anlama gelen adalarla siyasi partiler kurulmaz.

9. Tasarı nihai olarak, siyasi partilerin kapatılması ile diğer cezai müeyyideleri ele almaktadır.

Kapatma davaları Cumhuriyet Başsavcılığı, ve Bakanlar Kurulunda görüldükten sonra Adalet Bakanı tarafından açılabilmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından «iddi görülmüş» şart ile, Millet Meclisinde grup kurma yetkisine sahip olan siyasi partiler de kapatma davası ama isteminde bulunabilirler. Dâva Anayasa Mahkemesinde, duruşmalı olarak, görüllür. Savcılık görevi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yerine getirilir.

Kapatma kararı (1), «Parti yasaklamaları» ile ilgili hükümlere aykırı faali

yeter ve (2) diğer sebeplerle verilebilir.

İdari merciler, savcılar ve mahkemeler bu konularda bilgi edindikleri takdirde, İçişleri Bakanlığının, Cumhuriyet Başsavcılığı veya Adalet Bakanlığını haber dar ederler.

Parti içi seçimlerde hile yapanlar, ön seçimlerde propaganda yapanlar, kanuna aykırı bağısta bulunan ve bağı kabul edenler, resmi makamlara bilgi vermeyenler, inceleme ve araştırmaları engelleyenler için cezil hapis ve para cezaları konmuştur. Bundan başka, parti yasaklamasına aykırılık sebebi ile kapatılan siyasi partilerin «kapatılmaya sebeb teşkil eden fillere katılmak bulunan örgütlerin üyeleri için de 6 aydan 1 yıl kadar hapis cezası konmuştur.

Burada «olay ve filleres katılma gibi çok genel ifade ile, ceza hukuku prinsiplerine uygun bir şekilde tariif edilmiş, yeni bir suç ihdas edilmektedir.

10. Tasarıda bundan başka partilerin seçim bildirisini yayımlamadan seçimlere katılmayıcağına, partilerin kamu yararına dernek sayımıyağına daır hükmüller, Seçim, Cemiyetler ve Sendikalar Kanunlarında yapılacak değişikliklerle ilgili esaslar yer almaktadır.

rak görev alan kuruluşlar olmasından ileri gelmektedir. Anayasının 57. ncı maddesi bu amaçla konmuştur. Partilerle dernekler arasındaki ayrimda, «iktidar mücadele» yapıp yapmamak» noktasından olmalıdır. İktidar mücadelede katılmayan, örgütlenmesini bu amaca göre yapmayan ve kamu organlarında kuruluş olaarak görev almayan dernekler, inceledikleri ve tartışıkları konulara baskanlık «sayasetle istigal eden dernekler» saymak yanlışır.

Bu hükümlü kanunlaştığı takdirde, Türkiye, siyasi hayatı görülen patolojik belirtillerin yeni bir örneğini vermiş olacaktır. Türkiye'de Anayasa düzeninin işlemesi ilkesi üzerinde anlaşılmış olanların bu noktaya dikkatini çeker.

2. Tasarıma amaçları açık olarak birtakım olmuştur. Tasarıda önem dereceleri bakımından birbirinden çok farklı ve çok defa birbirini gezen amaçları gösteren hükümler bulunmaktadır.

Siyasi Partiler Kanununun Anayasasının hedefleri işliğinde Türkiye'de partilerin ana meseleleri ve bunların başlıca çözüm yolları hakkında sağlam bir tahlile dayanılarak hazırlanması gereklidir. Böyle bir tahlili Kanunun başlıca amaçlarının açık ve sistemli bir şekilde tespitine imkân verirdi. Tasarının böyle bir tahlile dayanmadığı ve tasarıyı hazırlayanların hatırlına gelen bütün meselelerin kendilince anlaşılan şekilde sistemlik olarak kanun hükmü ile halledilmek istendiği görülmektedir. Mesela parti adaylarının bütün partili üyelerin söz hakkı olasına bir mekanizma ile seçilmesi hedefi yanında siyasi parti lokallerinin işletilmesinde konulacak tarifelerin benzeri yerdeki bedel ve ücretlere göre tespiti gibi temel meselelerle ilgili olmayan esaslar da kanunda yer almaktadır.

Amaçlar bakımından önemli gelişmeler de görülmektedir. Mesela ön seçim mekanizmasıyla partilerde temeldeki kontrol saflaması anası, partilerin muhtarlık bölgelerinde teşkilat kurmayı önleyen hükümlerdeki amaçla çalışma bulunmaktadır.

3. Tasarıda gözetilen amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılan vasıtaların tespitinde önemli aksaklıklar gözle çarpılmıştır.

Hukuk normları boymak, sosyal yapı

hakkında ve bu yapıyı etkileme yolları üzerinde sağlam bir bilgiye sahip olmayı gerektirir. Siyasi partilerle ilgili olan bu yeni alınan etkili bir şekilde düzenlenmesi gerçekten çok güç bir meseledir. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısının çok acele hazırlandığı ve bu sebeple her meselein o konuda konusak bir hukuk kaidesi ile halledilebileceği gibi basit bir zihniyetle dayandığı görülmektedir. Mesela, partilerin birer program sahibi olması zararını koyan hükümlü bunların fikir muhtevasına kavuşturulacağı ve seçimlerde bildiri yayınlanmak zorunlu gibi hükümlerle de partilerin seçim kargasına liderler ve şahıslar olarak değil, belirli fikir grupları olarak ekmeğinin sağlanacağı gereğede yer alan düşünceler arasında.

Bazı önemli noktalarda tatlık kabiliyeti olmayan yollar düşünülmüştür. Bunların en önemlidisi ön seçimdir. Aynı günde yüzbinlerce seçim sandığında seçim yapmayı ve seçmenlerin % 70'inin parti müşahitleri ve sandık kurulu başkanlarıyla birlikte bürcyre girmesini gerektiren bir seçim teşkilatlandırılması ve masraflı göz önünde tutulduğu takdirde ön seçimlerin tatlık kabiliyeti olduğunu kabul etmek güçtür. Burada gözetilen amaçların gerçekleşmesi için daha pratik yollar aramak gerekdir.

4. Tasarıda mali denetleme mekanizmasında tamamlanması gereklili noktalar vardır.

Mali hükümlerde partiler arasında mücadele şartlarında ağır eşitsizlikleri önlemek için komisyon gerekliliği bazı hükümler yer almamıştır. Seçimlerde propaganda harcamalarına Ingiltere ve Amerika'da olduğu gibi bir üst budut tanımak ve Fransada olduğu tarzda seçim masraflarının önemli bir kısmını devlete yapmak gibi hükümler mali denetlemeyi tamamlayabilir.

5. Tasarıda partileri temel meselelerdeki konulara ağır derecede bağlıyor ve çok tefferruatlı hükümler vardır.

Parti teşkilatlaşmasını tasarıda gibi katı ve tefferruatlı bir kuruluş ve işleyiş şemasına bağlamak lüzumsuz ve faydasızdır. Birçok hallerde parti yönetmeliklerinde yer olması gereklili hükümlerin bir kanuna konmasından nasıl bir fayda bek-

lendiği ve hele bu hükümlerin nasıl uygulanıp denetleneceğini anlamak güçtür. Parti içi demokrasi ve denetleme amaclarını, genel ilkelere boymak suretiyle, aynı derecede etkili bir şekilde gerçekleştirmek mümkün olabilir.

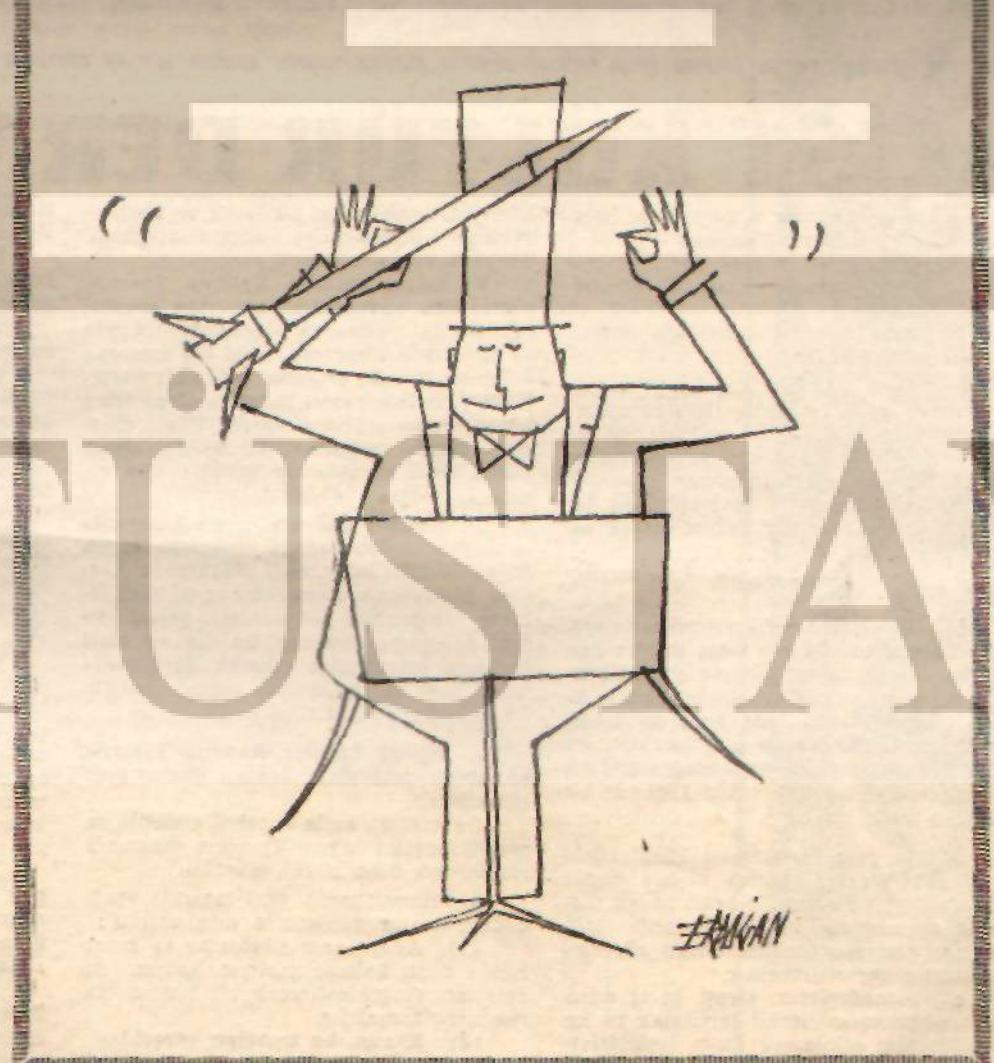
V. BUCAK VE MUHTARLIK BÖLGELERİNDE TEŞKİLAT KURULMASI MESFLESİ

Teskilat bakımından en önemli hükümlü yürürlükteki Seçim Kanununun bucak ve muhtarlık bölgelerinde siyasi parti teşkilatı kurulmasını yasaklayan hükümlünün benimsenmesi olmasıdır. Bu konudaki düşüncenin başlıca kaynağını bu ölçüde siyasi teşkilatının toplum hayatında belli etkileri olduğu konusundaki intihalarдан ileri geldiği anlaşılmaktadır. «En basit medeni ihtiyaçları sağlanamamış» olanların siyasi hayatı katılma ve teşkilatlanma bakımından «İhtiyaçları karşılanan» olanlar kadar ehil olmadıkları kannanın da bu karardaki etkisi olduğu tahmin edilebilir. Bu konuda ileri sürülen gerekçeler yetersizdir. Siyasi parti hayatının toplum içinde hangi seviyede düzenli bir toplum yaşamaması engelleyecek kadar belli etkisi olduğu konusunda sistemi bir bilgi yoktur. Demokratik düzene gerçekleştirmek istediklerini söyleyenlerin bu konudaki tutumu meselelerin müşahede edildiği ilk anda demokrasi tatlıkından vazgeçmek olursa, gereğedeki kadar kuvvetli dellillerle, Türkiye'de ilce, il ve merkez seviyesindeki parti teşkilatı ortadan kaldırılmak gereği ileri sürülebilir. Bu konuda yapıcı tutum, sistemdeki her sekilli müşaheden sonra variyel sonuçlara göre demokratik düzene işletecek çözümleri aramaktır. Bugün sen basit ihtiyaçları bile karşılanamayan toplulukların durumunda, bunların siyasi iktidarla etkilemek imkânlarından mahrum kalmasına rolu olduğunu söylemek mümkün değildir. Teşkilatlı bir şekilde iktidarla etkilemek hakkından mahrum edilmeleri bunların kaderlerine terkedilemekten denek olacaktır. Bucak ve muhtarlık bölgelerinde siyasi parti teşkilatı kurulmasını önleyen hükümlerin tatlıkla siyasi faaliyeti ilce yönetim organlarının tayin edeceğine etparti görevlilerine terketmek bugün siyasi hayatımızda önemli bir problem olarak ortaya çıkan «kasaba oligarsı»nın kuvvetini artırmak gibi çok mahzurlu bir sonuçu doğuracaktır.

Toplum kalkınması gibi köy topluluklarının kendi meselelerini anlayarak müsterek ve programlı hareket edebileceklerini farzeden bir konuda görevli özel bir Bakanlığın kurulduğu bir sırada köylünün teşkilatlı bir şekilde siyasi hayatı katılma ehliliyetinden mahrum olduğunu ileri sürmek büyük bir çalışmaya düşmek demektir.

(Devam: 10.uncu sayfada)

- (1) Parti yasaklamaları ile ilgili kapatma kararı:
 - (a) Tüzüklerin, programın ve diğer parti mevzuatının yasaklamalarına aykırı olması,
 - (b) Parti merkez organlarına alınan kararların, yayınlanan bildiri ve genelgelelerin yasaklamalarına aykırı olması,
 - (c) Diğer parti organlarının ve parti üyeliklerinin yasaklara aykırı hareket etmesi ve belli süreler içinde istenilen çekirdeğin temsil edilmesi,
 - (d) Bir siyasi partinin yasaklamalarına aykırı filillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin tesbit edilmesi iktidarı hallerinde verilecek tir.
- (2) Diğer sebepler ise:
 - (a) Parti tüzüğünde, yönetmeliklerinde ve diğer parti mevzuatında kanunların emredici hükümlerine aykırı hükümler balansı,
 - (b) Genel kongrenin kanunun gerektirdiği zamanda toplanmaması,
 - (c) Merkez karar yönetim veya disiplin organlarının kurulmasına gibi hususlar olarak tesbit edilmiş tir.

memleketin siyasi yapı-
eleklerin halledileceğini
ktır. Fakat bir kanunla
yas düzenini yeni bir
ik olaydır

IV. SIYASİ PARTİLER KANUNU TASARISININ ÖZELLİKLERİ

Siyasi Partiler Kanunu Tasarısının başlıca Özellikleri günlardır:

1. Tasarıda Dernek çalışmalarının denetlenmesi bakımından Anayasının dernek kurma hakkıyla ilgili ilkelere ve hedeflerine aykırı hükümler vardır.

Anayasamız Türkiye'de bilgi toplama, yayma ve tartışma imkânlarının sınırlanırmamasına karşı bir tepkinin sonucu olarak ortaya çıkmış, ve bu sınırların kaldırılması hedefine göre hazırlanmıştır. Anayasamız Siyasi Partiler Kanunu hazırlamak konusunda verdiği görevi Türkiye'de dernek kurma hürriyetini ortadan kaldırılmak için kullanmış Anayasamız temel ilke ve hedefleri bakımından büyük bir samimi-yetsizlik örneğidir. Tasarının 2. ncı maddesi ve bunu izah etmek için Gerekçe'de kullanılan ifadeler, dünyada demokratik düzenden sapmaları izah etmek için ileri sürülmüş gülfüng formülleri hatalarla gelişmelerle dolu demagoji örnekleridir. 1964 Türkiye'sinde yasama organının sunulan ve bu organın komisyonlarının birden geçmiş olan bir vesikalada böyle bir hükümlün ve bunu izah eden ifadelerin yer almazı üzüntü ve hayret verici bir olaydır.

Tasarının 2. ncı maddesi 1. ncı maddede ille gelişmeye halindedir. 1. ncı maddede siyasi partiler, toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini seçimler yoluyla etkilemek amacıyla giden kuruluşlar olarak tarif edilmektedir. 2. ncı maddede ise toplum ve devlet düzenini ve genel olarak kamu faaliyetlerini etkilemek amacıyla dernek kurulması yasaklanmaktadır. Toplum ve devlet düzenini etkilemek amacıyla giden kuruluşlar olarak tarif edilmektedir. Bu niteliği 1. ncı maddedenin seçimler yoluyla etkilemek ifadesini atıyarak siyasi parti niteliğinde dernek tarifi için kullanmak anlaşılmışlığı bir mantık belirtisiştir. Siyasi partiler için konmuş olan düzenleyici hükümler, tahditler ve özel denetleme vasıtaları partilerin seçimler yoluyla iktidara gelmek için mücadele eden ve çeşitli kamu organlarında teşkilat ola-

Giritli'ye son cevap

Giritli, hâlâ tekzip göndermekle, fikir korsanlığı kadar, utanmazlık rekorunu da kırmıştır. Fakat kamuoyu, bu cüretkar fikir korsanına notunu çoktan vermiştir. Nitelik ciddi bir gazete olan Cumhuriyet, fikir korsanına kapilarını kapatmıştır. Üniversite, yeniden tâhakkât lüzumunu duymustur. Gençlik meseleye el koymustur. Bu durumda, sütunlarımıza telâş ve şâşkîlik içinde çırınan bir suçlunun yalanlarına cevap vermekle doldurarak okuyucularımıza karşı haksızlık ettiğimizi bilmektedir. Bu sebeple fikir korsanına cevap vermeden önce çok tereddüt geçirdik. Ama ikide bir mahkemeyle gitme tehdidine bulunduğu halde bir türlü hâkim önünde hesaplaşma rizikosunu göre alamayan fikir korsanının «sorularını» riyazi açıdan doğru cevaplandırdığımız takdirde» bizi mahkemeye vermek lütfunda bulunacağını söylemesi üzerine dayanamadık. Son defa olmak üzere sorularını «riyazi açıdan doğru cevaplandırmak» kararını aldık. Okuyucularımızdan özür dileriz.

Cevap: 1 — Prof. Esen'in kitabından kaynağı «Hukukun üstünlüğü ve İspanya» adlı eserdir. Giritli'nin kaynağı ise, Prof. Esen'in kitabıdır.

Cevap: 2 — Esen'in kitabındaki 1400 kelime İspanya kısmının 1390 kelimesini aktaran Giritli, iki aldatmaca dip notu ile korsanlığı gizleyebileceğini sanmaktadır. Dürüst ilim adamının bütün yazısı parantez içine alması ve dip notta yazısının Esen'e alt olduğunu belirtmesi gereklidir. Giritli, Esen'in tek bir satırını da parantez içine almadıracak kötü niyetini ortaya koymustur. Kaldı ki Siddik Samiden aldığımız kısmada dip notu dahi yoktur.

Cevap: 3 — Prof. Esen'in 1400 kelime yazısının, 10 kelime haric 1390 kelimesini synen aktaran Giritli kendine ait kısmını birkaç ibare ve 7 cümleden ibarettir. İbareler, tarz ve isim koymak gibi cocukça söylemelerden ibarettir. Mesela Esen General Franco demis, Giritli General Franco'yu parantez içine alarak Don Francisco Franco Bahamonde'yi İhâve etmiştir. Cümleler gelince, 7 cümle, 110 kelimedinden ibarettir. Demek ki ibareler sayılmayınca, Giritli 1390 kelime eklemiştir. Bu duruma göre, Giritlinin payı yüzde 7,3 olmaktadır. Kopyacılık yüzde 92,7 oranındadır. Böylece, Giritlinin korsanlığı «riyazi açıdan doğru» cevaplanmıştır.

Cevap: 4 — Giritli'nin «aramızda derin görüş ayırtıkları mevcut

tur, sözüne katılmıyoruz. Görüş ayrılığı olabileceğin, öncə Giritli'nin görüşü olması gereklidir. Kopyacının görüşü, kopya edilen eserlere göre değişir.

Cevap: 5 — Giritli, millî müesseselerimize, bu arada Üniversiteyi karşı «yapraklı» ve hasmâne kampanya açtığını yazarak, Atatürk bir kurnazılıkla Üniversiteyi yanına almayı çalışmaktadır. Üniversitedeki fikir korsanlığını dellileriley ortaya çıkartmak, Üniversite gereklen İlgi ve hassasiyeti gösterdiğit takdirde, Üniversiteye hizmettir ve Üniversiteyi yükseltir. Korsanlıklar, arkadaşlık duygusuyla örtbas etmek ise Üniversiteyi baturır.

Özel konusmalarda «Universiteyi kurtarmak için susuyorum» diyen öğretim üyelerinin istmilerini açıklamak bize düşmez. Yalnız bunlar Giritli'nin arkadaşlarıdır. Temennimiz, bu yazı üzerine onların Giritliye giderek, bize söylemeklerini açıklamalarıdır. Prof. Esen'in de neden sustuğunu, Giritli kendisine sormadır.

Cevap: 6 — Sanınız ki sorularınız riyazi açıdan doğru cevaplandırdık ve hâkim önünden fikir korsanlığınızı ispat edebilme hakkını kazandık. Sözcünüzü tutmanızı rica ediyoruz.

Bu arada dip notu vermeden yaptığınız yeni bir fikir korsanlığınızı, «Sartre — Yazılığı ve Felsefesi» kitabının çevremi Sayın Selâhattin Hilâv'dan öğren-

dik Hilâv'ın cümlelerini, ondan hiç bahsetmeden aktararak, Cumhuriyet'te «Çağımız ve Sartre» diye bir makale yazmışsınız. Daha önce de Sayın Sabahattin Selek'in kitabından bir makale final ettiğiniz belirtmişik. Bu noktada nedense bir şey söylemediiniz.

Şimdî gelelim Onar meselesine: 1 — Giritli'nin kitabı, Onar'ın eserinin özetenmiş ve öztürkçeleştirilmiş bir kopyasıdır. 208 sayfalık kitapta 20 defa değil, her satırda Onar'a atıfta bulunmak gereklidir. Daha namuslu bir davranış, «Onarın kitabının öztürkçeleştirilmiş özeti» demek olurdu.

Bir iki dip not koymakla bir eserin tamamının aktarılabilceğini sanan fikir korsanına basit bir noktayı hatırlatalım: Atıfta bulunanın cümle ve paragrafların tırnak içine alınması, bilim ve ahlâk ve adabının en ilkel gereğidir. Giritli'nin ise aktardığı hiç bir cümle veya paragraf tırnak içine alarak belirtmek âdeti yoktur. Kaldı ki, kopyacı yayınladığımız kısmında (S. 140—141) bir dip not koymayı dahi unutmuştur.

2 — Giritli «Hükümet edenler ve edilenler gibi kayanı klasik Fransız Hukuku kitaplarından alan bir konus demekle, aynı zamanda «Türk İdare Hukukunun Kurucusu» olduğunu kabul ettiği S.S. Onar'ın bu bahsi Fransız kitaplarından aktardığı ve

kendisinin de âdeti vechile «bu kusursuz tercüme» kopya ettiğini mi anlatmak istiyor?

3 — Giritli, tevili imkânsız suçunu 5 kişilik komisyonun üyesine savundurma telâş içindeştir. Fakat bu sayın üyeler, Giritli'nin kitabı Onar'ın ile söyleştirirken okumamış olsalar bile, herhalde iki kitabın fâristelerine bakarak aralarında münâdecât bakımından aynıye yakın bir benzerlik bulunduğu halde görmüşlerdir.

4) Tekzîbin 4 numaralı paragrafına cevap:

Evet diyoruz ki «Hükümet edenlerin salâhiyetlerinin pozitif hukukla sınırlı olmadığı» (s. 141) söylemiş olmanız önemlidir.

Fakat siz bunu gene alaturka bir kurnazılıkla ortbas etmeye çalışmakta ve aynı sahifede «hükümet ve idare edenler vazifelerinden dolayı Anayasa dışında hiçbir sorumluluğu tabi dejillerdir» cümlesiyle düzeltmeye çalışmaktadır.

Biz hâkim edenlerin salâhiyetlerinin sınırlı olup olmadığı noktasından yanlışınızı belirtmiştim; siz ise vazifelerinden dolayı sorumluluğundan söz ederek muğalata yapıyorsunuz; ya da suçluluğun telâş içinde kendiniz tarafından yazılıdığını fâddâ ettiğiniz cümlelerin ve paragrafların manâlarını anlamak hassasını kaybetmiş bulunuyorsunuz.

Ama lütfedin de artık bunları hâkim önünden tartışalım. Okuyucularımız, bir suçlunun telâşla suçlamalarıyla daha fazla mesgul etmeye hakkımız yok.

S. K. D.

Sosyalist Kültür Derneği'nin haftalık toplantıları İstanbul ve Ankara'da yeniden başlıyor. Cumartesi günü Ankara'da Şevket Süreyya Aydemir, «Sahipsiz köy» konusunda konuştu ve köylülerin örgütlenmesi gerektiği görüşünü savundu.

Istanbul'da da, Derneği Nuruosmanlı caddesi Mengene sokak Fazilet Apt. Kat 3 deki yeni lokantasında 5 Aralık Cumartesi günü saat 15.30 da «Niçin Sosyalizm» konusunda Prof. Cahit Tanyol konuşacak.

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEGİ

(Başトラー, 9uncu sayfada)

6. Tasarıda «parti yasaklamaları» ile ilgili hükümler Anayasa gereğidir. Son yılların tecrübesi, demokratik düzenin işleyebilmesi için partilerin bu ilkelere uygun olarak hareket etmeleri zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

7. Tasarıda hukuk teknigi bakımdan hatalar vardır. Gîlressa müeyyidele rin hangi durumlarda kullanılacağını açıkça neirtirilmemiş olmasi seklinde ortaya çıkan bu hataların uygulamada büyük karışımlıklara sebeb olabileceği muhakkaktır.

Partilerin kapatma sebeplerinden sayılan «mîkrik haline gelme» durumunun takdirinde nasıl hareket edilebileceğini kestirmek güçtür. Partilerin merkez organları dışındaki organların ve parti üyelerinin fililerinden dolayı parti kapatılması ile ilgili hükümler de tatbikatta karışımlıklar yaratır. Partilerin kapatılması «ediger sebepler» açıkça tarif edilmemiş ve büyük bir sarhat isteyen bu nokta, tasarıda, «ediger sebepler» sayılmasından «özellik» kelimesinden sonra bazı özel sebepler gösterilerek garip bir şekilde ifade edilmiştir.

VI. SONUC

1. Türkiye'de, Anayasanın temel ilkelerine ve hürriyetçi anlayışına sıkı sıkıya bağlı kalmak şartıyla,

- (a) Anayasanın temel ilkelerinin korunması,
- (b) Parti içi demokrasisinin geliştirilmesi,
- (c) Siyasi partilerde yerleşmiş çıkar

İşte dayanan olıgarşilerin hâkimiyetinin kısıtlanması,

(d) Seçimlerde, siyasi partiler arasında maddî eşitsizliklerin azaltılması

İçin bir siyasi partiler kanununa ihtiyaç olduğu düşünülebilir.

2. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı, Anayasaya ve demokratik ilkelerde aykırı hükümler ihtiva eden, amaçları açıkça belirtilmemiş ve vasıtaları yetersiz olan, hukuk teknigi bakımından hatalı, hizumsuz derecede bağlayıcı ve tefferruatlı hükümler ihtiva eden bir vesika olarak hazırlanmıştır.

3. Tasarı, bu şekliyle kanunlaştığı takdirde,

a. Uygulanma kabiliyetinden ve esasen çok güç bir mesele olan, iktidar partilerine karşı da işliyebilme inâkânlardan mahrum olması sebebiyle, kanun, siyasi mîfâdelede iktidar partileri lehinde isleyeceğin bir vasıtâ olabilecektir. Bu yâzeden, kanunun, iktidar mücadeleni düzene değil soysuzlaştırma yönünde bir etkisi olabilir.

b. Anayasa Mahkemesi Türkiye'deki siyasi kavgaların ortasına itilmiş olacak ve tarafsızlığı hususunda haklı hâksız şüpheler uyandasına sebebiyet verecektir. Bu da, Anayasa Mahkemesinin görevini yapmasını güçlestirecektir.

c. Vatandaşların, siyasi parti dışında, toplum meselelerini tartışmak ve kamu düzenini etkilemek üzere teşkilâtlamaları imkânsız olacak, dernek kurma

hürriyeti temellinden yıkılacak ve böylece Türkiye demokrasisi soysuzlaşmadı dünyaya yeni bir örnek verecektir.

4. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı üzerindeki tartışmalar, tasarıının muhtevali ile ilgili olmayan sebeplerle, lehinde ve aleyhinde olanlarca, hissî bir mecraya dökülmüştür. Bu ortamda, bu kadar önemli bir Tasarının yeteri kadar incelenmeden kabul edilme tehlikesi vardır. Böyle olduğu takdirde, sonuçlar, Türkiye'de, siyasi düzen için, yanı bütün gruplar için zararlı olacaktır.

5. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısını inceleyen ve yukarıda sonuçlara varan Sosyalist Kültür Derneği, Türkiye'de Anayasa düzeninin yerlesmesini ve siyaseti şekilde gelişmesini isteyenleri, geçici ve özel sebeplerle dayanan bu dar ve hissî tartışma ortasından çıkararak düşünülmeye davet eder ve bu konuda aşağıda belirtilen teklifleri yapar:

a. Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı, bir heyet tarafından yeniden gözden geçirilmelidir.

Bu konuda acele hareket etmenin zararlı sonuçları zaman kaybının mahzurlarından çok daha büyük olacaktır.

b. Hazırlanacak yeni tasarıda aşağıdaki hususlar gözönüne tutulmalıdır:

(1) Anayasanın ilkelerine ve amaçlarına bağlı kalmak şartıyla, kanun, bu amaçları gerçekleştirecek bir sistem olarak hazırlanmalıdır.

(2) Kanun, bu amaçları gerçekleştirecek başlica vasıtaları temel ilkeler ha-

line belirtmeli ve lüzumsuz tefferruatı ihtiva etmemelidir.

(3) Parti yasaklamaları ile ilgili hükümler daha açık ve kesin olarak belirlâmelidir.

(4) Müeyyidelerin uygulanacağı haller sarih bir şekilde tarif edilmelidir.

(5) Derneklerle ilgili hükümler gibi Anayasanın ilkelerine ve hedeflerine aykırı unsurlar kanunda yer almamalıdır.

(6) Köylerde bucak ve muhtarlık bâlgâlerinde yaşayan vatandaşların siyasi teşkilâtlanma hakkından mahrum edilmeleri, halkın büyük çoğunluğunu filen siyasi hayatı dışında bırakmakta, bu bâlgândan Anayasa ve İnsan hak ve hürriyetlerine kökünden aykırı bulunmakta.

(7) Siyasi Partiler arasında mücadeledeki eşitsizlikleri önlemek için, seçim harcamalarına sınır konması, önemli seçim masraflarının devlet tarafından yapılması gibi usuller konmalıdır. Aday olma bâlgândan eşitsizlikleri ortadan kaldırma için de «aday bağı» gibi yüklerin kaldırılması bu şartlar altında daha kolay olacaktır.

Bir kanûnda bir memleketin siyasi yâzisi ile ilgili meselelerin halledileceğini sanmak safâilliktir. Fakat bir kanûna bir ülkenin siyasi düzenini yeni bir çıkışma söylemek kolaydır.

Korkarız ki Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı bu hâlle kanunlaşırsa siyasi düzenezim tam bir çıkışma girecektir.

Bunu önemek lazımdır.

Sendikacılık ve ekonomik sistem

Adil Aşçioğlu

Kapitalist usullerle gelişme, bu sistemin incelemesinden de anlaşılacağı üzere, eşitlik ilkesine aykırı bir gelişmedir. Bu eşitsizlik, bir kapitalist ülke ile diğer kapitalist ülke arasında eşitsizliklerden başlayıp, ekonomi içinde tarımla endüstrinin eşitsizliği, endüstrinin çeşitli işletmeler ve millî gelirin çeşitli sınıflar arasında dağılışındaki eşitsizliğe kadar yahut daha da.

Ileri kapitalist memleketler arasında daha başlangıçında mevcut olan, çitçilige aykırı gelişme ile, her kapitalist memleketin çeşitli ekonomik faaliyetler arasında başlangıçta görülen eşitsizlikler, bu memleketlerin bugün çok ieri bir seviyede bulunmalarına rağmen bir türü gidermemiştir. İtalya, Fransa, Almanya ve özellikle Japonya gibi kapitalist memleketler ikinci Dünya Savaşından sonra da diğer kapitalist ülkelere oranla daha hızlı bir gelişme kaydetmişlerdir. Fakat bu ülkelerin ulusal ekonomileri içindeki eşit olmayan gelişmeler de aynı oranda sürüp gitmektedir. İtalya, Almanya ve Fransa'da endüstriyel kolları arasındaki gelişmelerle, bu ülkelerin endüstrileri ile tarımları arasındaki gelişmeler ve millî gelirin dağılışındaki eşitsizlikler, dün náska
başının de Baledic

Ileri kapitalist ülkeler bugün, kapitalist dillerin siyasi neutralitesini sürdürmek pe bu ülkelerin hâlinin gizlilikte olduğu az hâlde de nadir olmak üzere bir han reformcu tedbirlerle başarmışlardır. Bu tedbirlerin başında silahlama gelmektedir. Bu müdahalelerde rağmen dillerin bireylükleri, eşitsizlikler gide- gilememiştir.

Memleketimizde de kapitalist usullerle gelişme resmen benimsenmiş ve bunun yanında plânh kalkınma politikası kabul edilmişdir. Bununla beraber, plân bugün-

BB ekonomik ve politik ortamda bazı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de kendisinden beklenen sonuçları verecek durumda değildir. Çünkü, diğer kapitalist ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de planın asıl hedefi, kalkınmanın temeli sayılan özel sektörü kuvvetlendirmek, özel sermaye birliğimini koşturmaktır. Bundan başka kapitalist ülkelerdeki planların özellikleinin başında, bun-

... arın «emredici» değil, «yol gösterici» olmaları ve ekonominin «kalite» bakımından değil, «kantite» yani hacim bakımından ele alınması olmasıdır. Başka bir deyişle, bu planlar, meselâ bizde olduğu gibi, bira üretimi, tarım üretimi v.b. gibi, istihsal bir veya birkaç katına çıkarmak amacıyla gütmekte, ekonominin bînîye değişikliğini, çeşitli ekonomik faaliyetler ve çeşitli endüstri kolları arasında ve gelirin dağılışındaki eşitsizlik ve âhenksizlikleri giderecek köklü reformları öngörmemektedirler. Bu sebepleki ki, örneğin İtalya'da, plâmin yillardır uygulanmasına rağmen, bu ülkenin gündeysel bölgesinin — bizde doğanın olduğu gibi — sefaletten kurtarılması ve gelirlerin dağılışındaki adaletsizliğin giderilmesi gerçekleştirilememektedir.

Bu şartlar altında elbette ekonominin eşit olmayan gelişmesini önleme, gelirlerin dağılışındaki eşitsizlikleri gidermeye imkân yoktur. Gerçekte, özel sermaye yolu ile kalkınmayı kendine amaç edinen ve dolayısıyla özel sermayenin kuvvetlenmesini öngören bir plan, ister istemez özel sermaye birikimini mümkün kılacak şartları hazırlamak zorundadır. Plânlarda devlet ve kamu sektörü tarafından yapılması öngörülen yasalarların da amacı ekonomide birleşme değişikliği meydana getirmek ve millî gelir dağılışındaki

çitsizlik ve adaletsizlikleri gidermek değil, aksine kalkınmanın belkemiği olarak kabul edilen özel sermayeyi desteklemek, özel sermaye birikimini daha da artırmaktır.

Özel sermaye yolu ile kalkınma-
dan yana olanların sendikalarını
ücret artışı ve grev taleplerine
karşı koymalarının asıl sebebi de
budur. Bunlar sendikalara su fik-
ri telkin etmeye çalışmaktadır.
Ücret artışları, fiyat artışları enfla-
şyonu doğurur. Bu da yatırımlar-
lara azalmasına ve binnetice iş-
sizlige sebep olur. Böylece İşçi-
ler, bugünkü ücretlerini ve hattâ
İşlerini kaybederler. Onun için üc-
ret isteklerini mâkul seviyede hat-
tâ «sabit» tutarak özel sektörün
elinde sermaye birleşmesine sen-
dikaların, dolayısıyla İşçilerin, yan-
damer olmaları istenmektedir. Hat-
tâ bu konuda daha da ileri gide-
rek, özel sektörün elinde birike-
cek- bu sermayenin ya'llar ya da
villâlar yapımında kullanılmasına
karşı koymak doğru değildir,
çünkü bunlara harcanan paralar
yatırımdır diye bilenlere dahi rast-
lanmaktadır.

Bu anlattıklarımızdan çıkarıla-
cak iki sonucu vardır: Birincisi,
özel sermaye birikimini sağlamak
için, işverenlerin givedikleri bel-
li başlı emsalardan biri, ücretlerin
düşük seviyede tutulmasıdır. İş-
verenler, kapitalist gelişmenin ka-
zuşlarına uygun olarak, sermaye
birikiminin bedelini, işçiye ödet-
mek istemektedirler. Yukarıdaki
düşünce şeklinden çıkarılabilcek
ikinci sonucu, millî gelir dağılışın-
daki eşitsizlik ve adaletsizliğin,
İşçiler yararına giderilmesini de-
ğil, aksine işverenler yararına da-
ha da bozulması istendiğidir. Ni-
tekim 5 yıllık kalkınma planında

belirtildiği üzere, 1950 — 60 devre-sinde işçilerin millî gelirdeki pa-yı nisbi olarak azalmıştır.

Sendikaların top'u sözleşme ve grev düzeni ile ücretleri biraz ol-sun artırma yolundaki çabaları el-bette özel sektör çevrelerinde hoş karşılanmamaktadır. Bunlar es-iden olduğu gibi ücretleri tam bir serbesti içinde testib etmek hakkını bir türlü elden kaçırmak istememekte ve bunun için de sendikaların bu meselelere değin-melerini önleme çalısmaktadır-

Toplu sözleşme ve grev düzeninden önce sendikaların işçi ücretleri üzerindeki etkilerinin hiç de necek kadar az olduğu dikkate alınacak olursa, geçen yıla kadar memleketimizde işverenlerin işçi ücretlerini düşük tutmak suretiyle diledikleri sermayeyi biriktirmiş oldukları dilişinmek yanlış olmaz. Ne var ki, işverenlerin, yatırım yapmak bahanesiyle düşük ücretler sayesinde gerçekleştirilen sermaye birikiminin yatırımlara değil, büyük bir kısmının kendisi özel keyifleri için harcandığı anlaşılmaktadır. Eros raporu, milli gelir'in yüzde 32'sini alan az sayıdaki mütesebbis sınıfın ya-

Bugün sermaye birikimini daha da artırmak için sendikalar, sıfır artışı ve grev steklerinden vazgeçmek isteyenler, bu çeşit iştekerler ileri sürülemediği devrede, herhalde çok daha rahatlıkla sermaye birikimini gerçekleştirmiş olmalıdır. Sadice, işçinin fizik ihtiyaçlarını karşılayan bir ücret ödemek suretiyle biriktirilen sermaye, ekonomik ve sosyal düzenden bir ıcabi olarak özel sahiblerin mülkiyeti haline gelmektedir. Özel sahibler de sahibi oldukları bu sermayeyi diledikleri

(Mahkeme kararıyla yayınladığımız tekzip yazısıdır)

Yön Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğüne

Sümer Sok. 16-8
Yenicehîr — Ankara

Derginizin 20 Kasım 1964 gün ve 86.inci sayısında (Yeni Bir Fikir Korsanlığı) başlığı altında yayınlanan yazıyı üzülerek okudum. Ben 1960 yıldından beri önce asistan, sonra doçent olarak saygınlığın Profesör Dr. Ekrem Edgü'nün yönetiminde bulunan Ticaret Hukuk Kürsüsünde çalışıyorum ve kürsü Profesörü ile Akademiler Kanunu ve Yönetmeliklerinin öngördüğü şekilde yakın işbirliği yapıyorum. Bir kere makalenizde karşılaşıldığınız yazıların birincisi kısmını, açıkça farkedileceği üzere, almanın ardından türkçeye yapılan çeviriler teşkil etmektedir. Bu çevirileri ben yaptım ve bunları ben de, Hocam da ayrı ayrı kullandık. İkinci kısımda yer alan yaziya gelinice : Bu kısmın Ticaret Nizamnamesinden aynen alınan hükümlerdir ve bu husus metinlerde parantez içine konulan madde numaraları ile gösteril-

mıştır. Bu kısımda orijinal bir fikirleri sürlümemiştir. Hattâ şunu da ilâve edeyim ki, bu kısmı Hocam Profesör Dr. Ekrem Edgû'nün senelerce önce yazdığı ve Türkiye İktisat Gazetesi'nde çıkan bir makalesinin sonra beraberce yaptığımız genişletilmesindeñ ibarettir. Kaldı ki, kitabıñ önsözünde, aynen (..... Eserin yazılmasında, almanca tercümeleri yapan Prof. Dr. Adil Izveren ve Doçent Dr. Naci Kinacı'ya teşekkürü bir borç bilirim.) deñilmektedir. Her şey bir tarafa yalnız bu ifadenin burada bir fikir korsanlığı veya aktarmanın söz konusu edilemeyeceğini göstermeye yeteceğinj sanırım.

Doç. Dr. Naci Kınacı
Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
Ticaret Hukuku Kürsüsü

lerse yeni yatırımlar yaparlar, dilerlerse kendilerince yatılar, villalar yaptırırlar. Böylece toplumsal bir çaba sonunda biriken sermayenin, isverenlerin özel mal haline gelmesine rağmen, işverenlerin kalkınmadaki ehliyetsizlikleri sebebi ile Türkiyemiz bir türlü kalkınamamıştır.

İtalya, Japonya gibi memleketlerin kısa zamanda ekonomilerinin kalkındırmalarının sebepleri arasında işçi ücretlerinin düşüklüğünü ileri sürenler vardır. Türkiye, tabii kaynaklar ve el emeği bol ve ucuz olan bir memleket olduğuna göre, yillardır sınırsız imkânlardan, devlet yardımlarından, kredilerden işverenlerimiz faydalanan memleketimizi ileri götürmemişlerdir. Şimdi de hâlâ sendikalardan, dolayısıyla işçilerden fedakârlık beklemekte, düşük ücretleri, millî gelir dağılışındaki eşitsizlik ve adaletsizliği kabul etmelerini istemektedirler.

Bu, sömürücü zihniyetin en açık ve kaba bir ifadesini teşkil etmektedir. Bununla beraber, bu zihniyetin bit faydası vardır; o da işçiyeye ve sendikalara, sermayenin işçinin alın teri ile teşekkül ettiğini, kapitalist kalkınmanın işçi ticterule rinden yapılacak kırınlıklarla mümkün olduğunu öğretmesidir. Bu gerçekler, sendikalarını rojünün ne olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sendikalar, kapitalizm yolunu seçen kalkınma halindeki ülkelerde, kapitalizmi değiştirmeye yolunda çaba göstermedikçe işçilerein refahını sağlayamazlar. Milletlerarası ÇalışmaTeşkilâtına hazırlanan istatistiklerin de gösterdiği üzere, kalkınmasını tamamlamış kapitalist ülkelerde dahi, millî gelirdeki büyük artışlara rağmen, çalışanların millî gelirdeki payı yüzüyillardır bir arpa boyu değişmeden kalmıştır. Bu sebeple, İleri kapitalist ülkelere, çalışanın «nisbi fakirleşmesi» neden söz edilmektedir. Az gelişmiş ülkelerde bu fakirleşme, kalkınma sırasında «mutlak» da olabilir. Sendikalar, sadece ücret artış talepleriyle yetinmekle, bu durumu değiştiremeyecekler.

Tecrübeler göstermiştir ki, sadece ücretle bağlı kalan bir mücadele ile oyunun kılçelerini bozmak, mümkün değildir. Gerçekte, ileri endsütrî memâkîlerinde bile işçilerin sadece üçte biri sendikahdır. Bu demektir ki, ücret artışları olsa bile bu artışlar, çalışma şartının çok az bir kısmını kapsadığından, işverenler işçi coğulunu düşük ücretlerle çalışırmak imkânını daima ellerinde tutmaktadır. Türkiye'de, sendikal işçi sayısı 400 bin civarındadır ve bunların yarısı bile henüz tam olarak yapılmış sözleşmelerle ücretlerini artıramamışlardır. Sendikasız işçilerin, ücretlerini artırmalarına da bugünkü şartlar altında imkân yok gibidir.

daki işçi, kapsayan ve çok düşük oranda elde edilen ücret artışları ile, milli gelirin dağılışındaki adaletsizlikleri ortadan kaldırıracak durumda değilidir. Esasen ücret artışları, çalışanların tümünü kapsasa bile, ekonominin bütün dirziniñ elinde tutan işverenler, bu ücret artışlarını başka kollar'a kendilerine aktarmak imkânlarını bulmaktadır. Böylece, ücret artışları kendi başına sosyal adaletsizlikleri ortadan kaldırıracak bir niteþik taþımamaktadır.

Bu sebeple, sendikaların bugün karşılaşıkları ve çözümde oldukları asıl mesele, ekonominin her kademesinde, yatırımların yönünü miktarını ve niteliğini, içinde, ekonominin bütynesini değiştirmekte ve millî gelirin da-ha adil bir şekilde dağılmasına söz sahibi olmağa çalışmaktadır. Sendikaların yürütmekle görevli bulundukları ekonomik mücadelenin özyü sadece ücret değil, fakat ücretle birlikte diğe bütün ekonomik faktörler fizerinde tam etkilij olmaktadır.

Papazın Günahı

Yazanı CLAUDE CHARLES'in ikinci nefis romanı daha çok

Genel Dağıtım Yeri: Kemal Karatekin
Tekin Yayınevi — Ankara Caddesi No: 44
Çağaloğlu — İstanbul

SAVING TIME

**Genç kuşaklarca okunması
gerekli bir kitap:**

ANKARA X

Ceyhan Atif Kansu

«Bizim ruhumuzdaki yeni hayat prensibinin, yeni hayat özünün temmureğü daha çatlamadı. Çatlama olsaydı, memleketteki hayat şartlarının yalnız kükük bir ekalliyet lehine değil bütün millet için değişmiş olması lâzım gelirdi.»

Yakup Kadri Karaosmanoğlu - Ankara

Türkiyenin çözüm yolları, aradığı bu günlerde ve yeni bir ulusal kurtuluş hareketine özem çeken bir ulusal kargaşa, genç kuşakların bir iki günlerini verecek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu «Ankara» sunu dikkate okumaları, onlara bir takım ip uşları verecektir.

Romanı tanıtmadan önce şu parçayı alıyorum: Bir devrimci yazar olan Neşet Sabit ile o zamanki Yenisehir halk dışı yansızmasına karışmış Selma Hanımın bir konuşması bu. Selma Hanım, 1921 Ankarasında halk mahallelerinde bir evde oturuyor. Kurtuluş Savaşı bitip de halk bir yana, aydın bir yana ayrılmış bakın ne oluyor? «Ulusal Kurtuluş Savaşı koşulları» olduğunu yerde duruyor. Yani halk gene kurtulamıyor. Genç kadın, yaza soruyor: «— Ankaranın içi bâbâ o eski zamanlardaki gibi mi? Halkın arasında yaşayan devrimci — gazeteve yazar — Neşet Sabit'in yanıtı su: «Aynen... Sizin oturdugunuz Tacettin mahalesinde de değişmiş hiç bir şey yok. Onun için, ben hayatmda hiç bir seyin değişmemiş omissandır sıklıkla. Millî Mücadele devrindeki mahrumiyetlerimizden bir şıkkıtemiz olur madydu? Bâbâ... herkesle beraber, milhet çekmekten bir zevk bile duyardık değil mi? İşte, aynı hal benim için devam edip gidiyor demektir. Çünkü, dediğim gibi, benim muhitimde Millî Mücadele şartları hâlâ hâkimdir.»

Roman üç bölüm ayrılmıştır. Birinci bölüm «Kurtuluş Savaşı Ankarası»; ikinci bölüm «yozaşmış devrimci», üçüncü bölüm ise, yazarın da not koyduğu gibi «Devrimcinin düşüncili vermektedir. Üçüncü bölümne girenken, Karaosmanoğlu'nu düştüğü not sudur: «Bu kumsalı Ankara ve Türkiye yazan o vakitler hayal ettiğim Ankara ve Türkiye'dir. Bu düğ, 1933 den, Cumhuriyetin onuncu yıldan sonra başlıyor... 1923-1933 arası, bî takım değişim ve döşenimlere rağmen, «Ulusal kurtuluş koşulları»nın yitirdiğimiz, devrimi iş adamlarının, çırçırchein, aracılardan elle rinde yozlaşdırılmış ve devrimin glicinli, tasrada köklü değişimlerin hizası kesen Anadolulara orta sınıfta kara yürütemedigimiz gâlkantılı yillardır.

Romanın iki ana kişi var: Neşet Sabit ve Selma Hanım. Bu kişiler, romanın üçüncü bölümünden ören dâssel Türkîyenin dâssel kişileri. Obür kişiler, Hakkı Bey, Nazif Bey, hele Sungurluza Omer Efendi ve Ankara yereleri daha bir yuzyan, çat kapı bayattan gelmiş insanlar. Ama romanın örgüsü onlara işlenmediği için, biz Selma Hanım ve Neşet Sabit üzerinde duracağız. Bu ikinci Kadri kişi - doğrudan doğruya yazarın yaratığı kişiler devrimin yaratığı, devrimin voğurduğu, devrimin çatışma içinde doğan kişiler değil diyebiliriz ki Anadoluların devrimin bir Selma Hanımı, bir Neşet Sabiti olsayıdı. Devrim bu degen yozlaşmadı. Atatürk'ün ölümü ile birlikte, solgunlu da yitirmezdi. Devrim bir Selma Hanımı hiç olmamıştır. Selma Hanımın çatışması

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

her sabah, benimle beraber bir millet uyuyor ve kendisini selâmete götürecek olan Kahramanın bayı ucunda, gülümseyerek durduğunu görüyor. İlk defa olarak, omründe ilk defa olarak, burada, kendi etimden, kendi kanımdan, kendi cehverimden bir cemaat için eğitigimdir. Selma Hanım bu «ruh»a iten psikolojik koşullar içeniyor. İkinci bölüm, Selma Hanımın, Hakkı Beylerin «devrim Ankarası»dır. Bu bölümde halktan kopmuş Yenişehir de diyebiliriz. Bu bölümde «devrim burjuvazisi»nin eleştirisini görüyoruz. Neden «Millî Mücadeleci» Binbaşı Hakkı Bey, devrim Ankarasında hızla yozlaşarak işadamı monden bir emekli albay oluyor? Selma burada dâssel bir çatışmanın simgesidir. Aslında, dedığımız gibi, Selma Hanımlar, bu ortamı beğeniyorlar, kabulleniyorlar, bir çatışma olsayıdılarında, devrim böylü hızla yozlaşmadı, halkçı bir kurtuluş savası bir devrim burjuvazisinin ellerinde halktan kopmadı. Sosyal Binbaşı Hakkı Bey, balon dan baloya koşan işadamı, araci emekli albay Hakkı Beyfendi haline gelmedi.

Bu devrim burjuvazisinin öğelerini yer yer söyle belirtiyor Yakup Kadri: «Mondenlik iddiası, gâlyâm kuşam yâsi, balolar, halkâyın aynâğı, Beyoğlu begenisini, Sarık salonları, hâlike bir esya yerine geçen kadın, «Eski Millî Mücadeleci»lerden bazıları gibi Hakkı bey için de kuyefet demiştir. Bir Avrupalı gibi gâlyâmın sâslenmesi, bir Avrupalı gibi danset meşme, bir Avrupalı gibi yaşayın eż kânum ve hele bu iddiâda Avrupâlilar nezdinde, Avrupâlilar arasında muvaffak olmak bunlara büyük bir zafer kazanmak kadar ehemmiyetli görülmüyordu. (Bu devrim burjuvazisi, demokrasi de nemesiyle, tam köksüz bir bir burjuvaziye, zoraki yapma burjuvaziye dönüştü.) Yeniden, bir erkek besler: Bu, bir Kurtuluş Savasısı; Binbaşı Hakkı Beydir. Çatışmaya, Selma Hanım «aşk» yolu ile girer ve bu «aşk» yolu ile, kendisini «Kurtuluş Savaşı» içinde, Yakup Kadri'nin devrimiyle «Millî Mücadele ruhu»nun içinde bulur. Kurtuluş Savaşı bilinci de olsa vardı: «Hakkı Bey araxhîrya, onun kişiliği ile ismîr o savasa, bir duduklu ortaklıktır bu, bir aşk ödenâsi. Anna ne olursa olsun, bu aste yaşı Hakkı Bey yoluyla o, kendisi tuhaf bir baş döemesi hissetti. Bana öyle geldi ki, ayagı

Bu dâssel kişi, Kurtuluş Savaşı Ankarasında gomilük kâhr, ve Yakup Kadri'nin çatışmasını sürdürebilmek için yeniden, devrim burjuvazisi içinde, 1926 larda fâlân ortaya çıkar: Selma Hanım yeni bir çatışmasını alevlendirmek için. Yeni bir çatışmasının dâyûz, Kurtuluş Savaşı Ankarasında da Selma Hanım çatışmalarla kâmedir. Ankarcaya isnamaz ve Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın bilincinde bir türkî varamaz. Buradaki çatışma oldukça gerçekçi. Neden ki, bu çatışmayı bir erkek besler: Bu, bir Kurtuluş Savasısı; Binbaşı Hakkı Beydir. Çatışmaya, Selma Hanım «aşk» yolu ile girer ve bu «aşk» yolu ile, kendisini «Kurtuluş Savaşı» içinde, Yakup Kadri'nin devrimiyle «Millî Mücadele ruhu»nun neden yitirdi? Bu soruya derin, toplumsal bir yanıt bulmak olanaksız romanda. Yâni, Ankara Palastâ bâlo verilirken, dâsındaki halkın konuşmalarını yânsitan parça bu «devrimdeki ek sikligi» ip uçları verebilir. «Demîn otelin, merdivenlerinden çarken tuhaf bir baş döemesi hissetti. Bana öyle geldi ki, ayagı

mi bastığım her basamak, halkla benim aramadaki uğurumu bir parça daha derinleştiriyor. Ters yâzılı geni dönlüp arkanda bıraklığım bu uğuruma atılmak istedim; ta ki onlara karişayım ve içinde bulunduğumuz bu suni Alemi, onların arasından, onları gözdeyle uzaktan seyredeyim... dice.»

Bu sözler Neşet Sabit'indir. Selma Hanımın ikinci çatışması da, bu baloda bu sözleri dinledikten ve yâlarsa sonra Neşet Sabit ile ikinci kez karşılaşmaktan sonra başlar. «İnkilâp yâllarından hisse sine hic bir sey düşmemiş olan» bu gerçek devrimci, bu ülküdüsâl Yakup Kadri kişi çatışmaları içinde Selma Hanım etkiler, Selma hanım nasıl Hakkı Bey'e rastlayıp «Kurtuluş Savaşı»na katılırsa, bu sefer Neşet Sabit'e dayduğu aksla «çatışmasının çözüm yolu» onun düşüncelerinde, onun dostluğunda bulunur. Neşet Sabit devrimi ve onun getirdiği değişimleri söyle eleştirmektedir: «Ben, inâkâbi hâl bir zaman hayatın dış sekillerini değiştirmek mâmâsına almadım.»

«Onun millî idealine göre vîcut bulması lâzım gelen yeni Türk cemiyetinin ışılıbu ne bu kerpiç duvarlar arasında bir 8-rimâk gibi yaşayanlardan, ne de içreti bir dekor içinde kurulmuş kükâjalar gibi zıplayanlardan öne alabilirdi.»

«Bir şehrin içinde, hâttâ bir sehirin iki yakın mahallesî arasında iki kesin hayat varsa varsa «devrim olmasın» demekti. Neşet Sabit «Millî Mücadele devrindeki sade, samîli ve şiddetle şâhsî, karakterî hayatı» özlemle anyor. Neşet Sabit'in su düşünceleri o dâssel kadının Selma'nın iç çatışmasını alevlendirdiyordu:

«Türk kadınları, çârsaf ve peçelerini ile gitmek, çalışmak için daha kolaylık olur diye çakırıp atacakları. Onlar için cemiyet hayatı atılmanın mâmâsı yalnız bu çatışsal cemiyetlerine katılmak oluyacaktı. Evet, Türk kadın, hürriyetini dansetmek, tırnaklarını boyamak, ve Rue de la Uaix'nın kanunlarına esir bir sürü kükâja olmak için değil, yânt Türkîyenin kuruluşunda ve kalkınmasında kendisine düşen ciòdî ve ağır vazifeyi görmek için isteyecekti. Küçüklerde kullanacaktır.»

Ve Türk erkekleri, garflaşma hareketini, Tanzimat beyinin garp perestliğiyle, alafrangâhyla bir âyârda tutmuyacaktı. Türkîyenin kuruluşu ve kalkunşî! Devrimin amacı bu değil midî? Ama ne dede? Neşet Sabit'in eleştirisi şu oluyordu: «Çalışmak. Fakat nere de? Nasıl? Sindikî hayat, hâl buna göre organize değildir. Çoğu arsa speküasyonlarıyla, konisyonculukla, müteahhitlikle ve yahut bir takım yüksek sinkeürlerle birbirine birendire en geniş maîset seviyesine varmış insanlardan tüdreküp bir muhit. Selma, Neşet Sabit'in devrimci üflemeleriley, iç çatışmasının alevlendigidini duyar, çalışmak istiyor. «Kadının bir lüks eşyasından, bir faydasız silsîten —nihayet tutalmâda— bir zevk alethinândan farâki neydi? Bu millî olus içinde ne gibi milîpet bir rolü vardı? Neye yarındı?»

«Devrim bu soruları soracak insanlar dan yoksundu, ve yozlaşan bir devrim burjuvazisi bu soruları sormak söyle dursun, durumunu bir takım speküasyonlarla» giçtendirdiğine ışık tutuyordu. Kurtuluş Savaşı Ankarasından doğa gelise ortaya «ulusal ateşin isisini» yitirmiş bir abuzdan şehir maketi olmuştur.

Românnın burasında, Selma Hanım Hakkı Beyden ayrılr ve kendine bir iş bularak çalışmaya başlar ve roman yeni çatışmasından Selma Hanım Neşet Sabit'in yântına koyar: Bundan sonra onların yaşayacakları hayat tam anlayıla bir dâs olacaktır. Roman son bölümî: Devrimci bir dâs. Bu dâsın öğelerini belirtmek içen, bu bölümdeki bazı kayıtları sıralyalım: İctimai müâkellefiyet teşkilâtı, fikir ve ilim yayımı, millî kurtuluş prensiplerine dayanan bir iktisadi kalınlaşma savaşı, halk ve devlet sirtından zengin olmak, bu zengin-

YENİ DERGİ

Yöneten: Memet Fuat

Aralık Sayısında: Lord Kinross'un 6 Kasım'da, Londra'da yayımlanan Kitabı — «ATATÜRK: BİR ULUSUN DİRİLİŞİ»

Melih Cevdet Anday — Nergis ile Yankı (Şîr); Sabahattin Kadret Aksal — Kapı, Eski (Şîr); Franz Kafka — 3 küçük hikaye; Jean-Paul Sartre — Nobel Armağanı Konusunda; Eugene Ionesco — Yazar ve Sorunları (17 sayfalık bir deneème); Onyx Sözer — Yabancılıkla Soruuna Tartışmaya Doğru; Michel Butor — Her Yaratıcı Bir Eleştiri; Doğan Uzhan — Behçet Necatîgil ve Edip Cansever Üstüne; Konur Ertop — Sartre'dan Yeni Çeviriler.

Bulundığınız yerde «De Yayınları» satan bir kitapçı yoksa «Yeni Dergi»ye mutlaka abone olunuz. Sayısı 2,5, abonesi bir yıllık 24, iki yıllık 44 lira.

**DE YAYINEVİ, VİLÂYET HAN, KAT 2,
CAĞALOĞLU, İSTANBUL**

(YÖN - 32)

(X) ANKARA (Roman) — Yakup Kadri Karaosmanoğlu — Üçüncü basılış — Remzi Kitabevi, 1964, Fiyatı 500 kurus.

YÖN, 4 ARALIK 1964

KONGO

*Kongo'yu yamyamlar
değil, emperyalistler
kana boyadı...*

Kongo'nun oazimsizliği kavuştuğu tarihten sonra da böyle olmuştu. Bütin batı gazetelerinde, «Siyahlar, beyaz kadınların irzına geçiyor. Çocukları öldürüyorlar» şeklinde haberler yamalanmış ve Kongoda bir müdahele için kamu oyu hazırlanmıştı. Sonradan, bu haberlerin ne kadar mübalagah olduğunu haberlerin çoğunun bile bile taydürüldüğü anlaşılmıştı. Maksa: Kongoya müdaheleydi. Milliyetçi lider Lumumbanın öldürülmesi, bir kanlı sömürgecilik oyunu gözler önüne sermiş. Belçika, Amerika ve İngiliz sermayedarılar. Kongonun altın, pırlanta, bakır, uranyum, manganez, kobalt, kaşuk gibi zenginliklerini, onların yüzde yüz ısağı olan yerli politikacılar sayesinde mutlak emniyette tutmak istiyorlardı. Bu yolda en fazla grup, kudretli Katanga Maden Birliği Şirketidir. Milliyetçi Lumumba, Katanga Maden Birliği Şirketinin usak politikacının olmayı reddetti. Maden Şirketlerinin haklarını unutmadırmıştı. Kongonun kaynaklarından, Kongoluların vararlamaması istediler. Bu, Lumumbanın idam hukmünün imzalanması demekti. Nitekim Lumumbayı, Katanga eyaletinde, Katanga Maden Şirketinin sağladığı para ve kıraklı askerle ayrı bir devlet kuran Combe öldürdü. Combe ise bir Belçika dergisine verdi: beyanatta katılım Cumhurbaşkanı Kasavubu olduğunu ileri sürdü. Combe söyle diyordu: «Lumumbanın iktidardan dışarılmaması için Belçika Büyük Elçiliği, Kasavubu'ya para yardımında bulunmuştur. Lumumba azledildikten sonra Kasavubu buna bir gün telefon etti ve usakla üç paket göndermeyeceğini söyledi. Üçtan feal şekilde söylemiş olsalar Lumumba ile bir arkadaş çıktı. Bu üç insanı yakalamak için boş vere çalıştım. Üç de öldü. Cesetleri bırdan bırdan saklanmak üzere maden şirketine adamlarına teslim ettim. Sonradan ögrenidiğime göre, cesetler asit banyosuna attılarak yok edilmiştir.»

Simdi Combe Başbakan, Combenin Lumumbanın katili ilan ettiği Kasavubu Cumhurbaşkanıdır. Memleketi ise, Kasavubu ve Combe gibi kıraklı politikacıların işlerini elinde tutan sömürgeciler yönetmektedir. Devletin ordusunu bile, sömürgecilerin verdiği paraya, Avrupadan kırallanmış beyaz maceraperestlere dayanmaktadır.

Sömürgecisinin hızla kötüüğün bir çağda, Lumumbaları öldürdükçe dahi, sömürgeci devlere karşı yer yer savaşlar başlayacaktır. Nitekim, kapitalist baştan kolayca komünist damgasını yapıştırılmıştı. Kongonun çeşitli eyaletlerinde idareyi ele almışlar ve kukla merkezi hükümete karşı savaşa girişmişlerdi. Katılım Combe ve Kasavubunun kıraklı

Kongo'da yerlilerle içeren askerlerin mücadelesi
Yüz karası

ordusu, tecrübesiz milliyetçilerin derme çatma kuvvetlerini dahi yenmeye yetişmedi. Belçikalılar, Amerikalılar Combe'ye yardım ediyorlar, fakat Combe bir türlü duruma hakim olamıyordu. Kübah milliyetçilerin kullandıkları Amerikan uçakları, kurtuluş savaşına son vermemiştir. Combe, daha fazla yardım istiyordu. Belçika ve Amerikanın doğrudan doğruya müdaheleme ihtiyacını gösterdi. Stanleyville'deki tecrübesiz milliyetçi lider Gbenye ise, dış müdahele karşısında eylette mevcut beyaz rehineyi öldürmek istediler. Gbenye'nin rehine konusundaki acentice tutumunu fırsat bilerek, dökülecek kana almadan müdahaleye karar vermişlerdi. Nitekim Amerikan uçaklarıyla yakından ilgilenen Afrika Birliği Teşkilatı da, bir sürü masum insanın ölümüne yol açacak olan bu tehditlere dikkat etti ve çabası için deydi. Ne var ki, sömürgeciler Gbenye'nin rehine konusundaki acentice tutumunu fırsat bilerek, dökülecek kana almadan müdahaleye karar vermişlerdi. Nitekim Amerikan uçaklarıyla taşınan Belçikalı paraşütçilerin indirilmesinden sonra, bir zamanlar manmamış yamaları diye dünuya dantulan Kenyalılar. İleri ve Afrika Birliği Teşkilatının Kongo Komisyonu Başkanı Kenyatta durumu bir demeçle açıklıyordu: «Gençlerde Amerikan Büyük Elçisiyle yaptığım görüşmede, Combeyi, içretle tutulmuş askerleri Leopoldville'den çekmeye ve bir ates kes anlaştı. İmzalamaya ikna imkânlarından bahsettim. Bu

yüklüye, Stanleyville'e paraşütü kitaları indirilmesinin vahim olduğunu ve bundan doğacak durumdan sorumlu tutulamayacağımı açıkça anlattım. Ben Afrika Birliği Teşkilatının aracı ile barış müzakerelere taraftardım. Büyükelçi ise kuvvet taraftarı idi.»

Kenya Kurtuluş Savaşının kahramanı Kenyatta'nın bu sözleri, paraşütü indirilmesinin bir terip olduğunu göstermektedir. Diğer tarafından paraşütçilerin indirilmesinden önce, Stanleyville'de beyazların öldürülmesine girişilmiş değildi. Casusluktan mahküm Dr. Carlson bile hayatydı. Beyazların öldürülmesi ancak, Stanleyville'e 85 gün yağdırın paraşütçilerin gelmesinden sonra gerçekleşmüştür. Soğukkanlılıkla çok önceden hazırlanmış indirme yapılmıştı; beyazların katilimi olmayacağı. Bu durum, Gbenye'nin giriştiği beyaz katilimini tasvip etmek mümkün olmamakla beraber, beyaz siyah binlerce insan ölümünden asıl sorumlu olan kimler olduğunu göstermektedir. Nitekim Belçika ve Amerikan ortak müdahelesine, «İnsanı bir kurtarma ameliyesi» ismi verilmesine ve beyazların aksı resimlerle dünya kamu oyunun kazanılmamasına rağmen pis ve kanlı sömürge oyunu gözlenmemiştir. Gerçekten, Amerikan lideri Malcolm X Kongo olaylarını söyle yorumlamıştır: «Combenin kıraklı askerleri için para veren Johnson, bütün

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KONUŞUYOR

Amerikan Askeri Yardımının İçyüzü

William Grey

1950 - 1960 yıllarında Amerika, ülkelere 27,5 milyar doları geçen pek büyük bir meblâg tutarında silâhlar, donanımlar cepha neler verdi. 1950-1960 döneminde, 40 kadar az gelişmiş ülke dâhil olmak üzere 56 kapitalist ülke Amerikan askeri «yardım»ı aldı.

Bu ülkeler, «savunma» için kendili masraflarını artırmak zorunda kaldılar. Oysa yandan Amerikalılar «yararlanan» ülkelerin savunmaya ayırdıkları bütçelerin Amerikadan aldığı yardım tutarını önemli ölçüde aşmışlardır. Sadece bu dönemde bu ülkeler, Amerikananın yaklaşık 23 milyar dolar aldığı halde savaş için 141 milyar dolar harcadılar.

Amerika ile ikili «karşılık» yardım ve savunma anlaşması imzalayan 12 Güney Amerika ülkesi, Amerikanın askeri «yardım» adı altında aldığı her dolar için 9 ila 10 dolar sarfetti!»

Bu «yardım», ekonomik bakımdan, Amerikan tekelleri için son derece elverişlidir; çünkü Amerikan bütçesinin bu fasildan yaptığı bütün yardımların tutarının yüzde 85 ila 90'ı bu tekellere verilen sparları ödemeye yarar. Savunma Bakanı Milleferrara Güvenlik İşleri eski sekreter yardımımı Sprague Konrede söyle dövdü: «Sunu gözünde bulundurmak önemlidir. Her ne kadar bütün bu programlar müttefiklerimize yardım etmeye tahsis edilmişse de askeri programın her dolarının 85 senti burada. Amerikada, sarfedilmektedir. Yani bu programların en büyük kısmı Amerikan ekonomisine dönüp gelmektedir.»

Amerikan askeri blokları ve silahlama yarışına silüktedir. Az gelişmiş ülkelerin bu işte kâfişmaları ekonomik durumlarını son derece ağırlaştırmaktadır. Türkiye, Pakistan, Iran, Tayland, vb. gibi memleketlerin bütçelerinin büyük bir kısmı savaş ihtiyaçları için sarfedilmektedir. Mesela Tayland bütçesinin yüzde 80'ü bu amaçlara tahsis edilmiştir.

bu oylara sebebiyet vermiştir. Amerikalılar bir katilin tarafını tuttuğu, böyle bir durumu normal olarak kabul etmek gereklidir. Beşaz rehine lerin öldürülmesi üzücüdür. Ama Kongolular daha uzun bir zamanandan beri öldürülümekteydi. Rehineler için ağlarken, Kongolular in sandan saymadıklarım ortaya koymaktadır.»

Habesistan Başbakanı Akilu Hapte Wold ise, olayın tertip olduğunu su sözlerle belirtmiştir: «Nairobine Afrika Teşkilatı Birliği, aracılıyla yapılan görüşmeleri birden bire niye kestiklerini anlamıyorum. Halbuki, üç gün sonra Kongo Komisyonu açılan toplantıda, Stanleyville'de Belçikalı paraşütçilerin öldürülmesi beraber, beyaz siyah binlerce insan ölümünden asıl sorumluların kimler olduğunu göstermektedir. Nitekim Belçika ve Amerikan ortak müdahelesine, «İnsanı bir kurtarma ameliyesi» ismi verilmesine ve beyazların aksı resimlerle dünya kamu oyunun kazanılmamasına rağmen pis ve kanlı sömürge oyunu gözlenmemiştir. Gerçekten, Amerikan lideri Malcolm X Kongo olaylarını söyle yorumlamıştır: «Combenin kıraklı askerleri için para veren Johnson, bütün

Misir, Cezayir, Gine, Sudan ve daha bir çok tarafsız ülke, Belçikalı paraşütçilerin öldürülmesi bir sömürgecilik hareketi olarak şiddetle takiblendi. Bin Bella söyle

diyordu: «Bu en kötü komedyi ören perde kesintile kalkmış ve emperyalistlerin entrikası ve tertipleri açığa çıkmıştır. Girişikleri harekette, sert ve dünaya alırmaz davranışları, onları hukmettikleri halkları, nasıl insandan saymadıklarım ortaya koymaktadır.»

Peki ya Türkiye'de? Tarafsızların Kıbrısta oyları kazanmak için iyi niyet heyetleri göndermeye hazırlanan Türk hükümeti, Kongo olayları sırasında hiç bir kırımdan göstermed. Emperyalist ülkelerin yanında eski tutumunu devam ettirdi. Bu durumda iyi niyet heyetleri göndermek, başına para israfıdır. Esasen Makarios, Adamın silahsızlandırılması sonucunda Türk Hükümeti, tarafsızları en çok ilgilendiren silahsızlandırılma konusunda net bir tutum takımlıktan kaçınarak Birleşmiş Milletler davasını çoktan kaybetmiştir.

toplumu devrim Türkîyesinin en güzel eserlerinden birine, Neset Sabit'in oyunundaki gizli ray tizerinden, Romanın bu parçalarında göz yaşaması tutamadım. Ağıydum? Bir devrimci gözlemiyle mi? O'elden kaçırılmış yâkın acısını duyduğumdan mı? Yakup Kadri'nin romanındaki devrimci şiirin etkisinden mi? Bilemiyorum. Yıl 1942. Atatürk ölell, dört yıl olmuştu ve Türkiye İkinci Dünya Savaşının dışında, anna etkisindedir. Bir takım devrimci atınlar (köylü esitleri, halk evleri, klasikleri gibi), Neset Sabit'in dîşlerine uygun olarak gelişmektedir. Ama devrim, ismini 1946 larda artık tam yitirmeye başlıyacaktır. Devrimin burjuvalısı yine Yakup Kadri'nin Ankara'sını Anadolu toprak burjuvalısını saracaktır. Siyasal güç, yönetim gücü ve devrimin boşalmaya yüz tutmuş kadroları saçıcların eline gelecektir. Oyle ki ayagının tozlu bir bakan, ilk iş olarak bir devrimci eğitkeni işinden atacak,

Devrmin ülküsü, bir düş halinde. Yakup Kadri'nin bir düşü hâlinde kişilerinden başka kimse bulunmuyacaktı. Genç kusaklar bu romanı hemen okuyunuz, ve bir yerde, adeta bir varoluş gibi düşünen Neset Sabit'in o düşsel devrimcinin su düşüncelerinin altındaki Türkîyenin bugünkü soruları karşısındakı, kalmış ve silinmeyen bir kalemeçinizin. «Çünkü, insan kendi eliyle yazacak ve kaza, kader insana kendi arzusu, kendi iradesi olacaktır.»

lige millî teşebbüs adı verenler (gündümüzdeki sevimli özel teşebbüs deyimini anımsınız), patronosu devlet işçileri, köylü kooperatifleri umumi kayıtlar, umumi arzalar, umumî ihtiyacız, yeni kuşakların diyaloglu stadyumlar, büyük devlet çiftlikleri.

Yakup Kadri bu tabloyu Cumhuriyetin onuncu yılında sonra çizmektedir. Devrim halkçı temeline oturtulmaktadır. «Devrim burjuvalısı arıltılmaktır, yerine toplumu bir devrimci bilir.» Neset Sabit, «İçtimai Mükellefiyet Teşkilatının «durum dinlennemek bilinenin üylenebilirinden büründür.» Bu teşkilatın adı da, bugünkü Türkiye'ye «Toplum Görev Örgütü» diye çevirebiliriz. Bir çeşit toplumu iş seferberliği. Bu örgütün içinde Neset Sabit'in yeri yazarlıktır. Büyük Devlet Tiyatrosunun açılış günü

SİNEMA AGALARI TELAŞTA...

Nijat ÖZÖN

Yillardır «Bize üvey evlât muamelesi yapılıyor» dediler; devletin, aydınların ilgisizliğinden yakındılar; devlet korumasından, yardımından söz açtılar; «Sinemaya bir çeki düzen vermek gerek» dediler. Sonra devlet bu çeki düzeni sağlamak için daha ilgililerin sadece düşüncesini öğrenmeyeceğine kalktı; «istemeyi çektiler; sansürü alabildiğine yumanşatan, yerli filmi iyilerini rüsum indirim, kredi ve ödüllerle koruyan, kısa film yapımı destekleyen, sinema salonlarının açılmasını ve eskilerinin yenileştirilmesini öngören, ifhal filmlerinde kaliteyi gözeten Türk Sinema Şurası kararlarına karşı «Türk filimciliği baltalanıyor, binlerce işçi açıkta kalacak» yaygarasıyla harekete geçtiler. Sinemamızın umut bağladığı bir avuç genç yönetmen de, sendikaları peşlerine takarak sinema ağalarının yanına başında yer aldılar. Aşağıdaki yazında bu tuhaf davranışların nedenlerini, içbüzenini bulacaksınız.

Büyük vurgun
Hikayenin başlangıcı, bir bakıma, 1948 yılına kadar uzanır. «Devlet sinemayı korumuyor» diyenler gerçeke o yıl kendilerini bir korumanın, hem de büyük çapta bir korumanın kanadı altında buldukları. Bu koruma, 1340 (1924) tarihli «Belediye vergi ve resimleri kanunu» na göre yerli yabancı bütün filmlere, eğlence resmi bakımından uygulanan eşitliğin yerli filmler yararına bozulması olarak ortaya çıktı. 1 Temmuz 1948 tarih ve 5237 sayılı «Belediye Gelirleri Kanunu», yabancı filmler için yasasızlığı %70'ine, yerli filmlerde ise ancak %25 ine kadar eğlence resmi alınmasını öngördürdü. Bu demek ki, yabancı film oynatan bir sinemada 100 kurusuk bir biletin 59 kuruşu sinema ücreti, bunun %70'si olan 41 kurus da eğlence resmidir. (Sinema ücreti: 59 kuruş + Eğlence resmi: 41 kuruş = Bilet bedeli: 100 kuruş). Aynı sinema yerli film oynatırsa durum söyle oluyordu: Sinema ücreti: 80 kuruş + Eğlence resmi: 20 kuruş = Bilet bedeli: 100 kuruş. (Sinemacıların ifadesine göre bilet bedeli üzerinden yabancı filmlerde %41 yerli filmlerde %20 eğlence resmi alınıyor). Görülüyör ki Belediye, yerli filmlerde, sinemadan sağladıkları gelirin aşağı yukarı yarısını sinemacıları bırakmaktadır. Sinemacılar için bunun öneni büyük: Yabancı film getiricisi ile sinema sahibi bütün hasılatın %59'unu püskürtmektedir. Bu «koruma dilzeni» sakatti, cinsel yerli filmleri yabancı filmlere karşı korumak düşünlülmüşti ama, iyi yerli filmleri kötülerine karşı korumak düşünlülmüşti. Oysa iyi ile kötünin aynı derecede korunduğu böyle bir düzende kötü film daima iyi filmi kovar: sonunda aynı derecede korunacağı, yanı «testi» kirana getiren bir tutulacakla, içen hiçbir vapurcu iyi filmi çevirmek riskini göze almak istemez. Böyle bir koruma düzene, ancak kötü film sayısının artmasına voi açar. Nitekim vurdumda da söyle oldu. Bu rüsum indirimi yerli sinema alanında bir saltına hizmete yol açtı. Öteden beriden aklına esen yerli film yapımı üstü, manzar biter gibi yanımavileri kuruldu (1948 den önceki 10 yılda 11 yanımavı çalışıyordu, 1948 den sonraki 10 yılda bunları 109 yanımavı katıldı). Yerli film yapımı korkunç bir hızla arttı (1948 den önceki 10 yılda çevrilen yerli film toplamı 37 iken, 1948 den sonraki 10 yılda yerli film toplamı 411'dir). Böylelikle

TÜRKİYE'DE UZUN FILM YAPIMI	
1948:	16
1949:	19
1950:	23
1951:	31
1952:	49
1953:	53
1954:	51
1955:	57
1956:	49
1957:	63
1958:	95
1959:	95
1960:	96
1961:	98
1962:	127
1963:	139

Büyük yanılma
Bu «film enflasyonu» sinema çevrelerince ve işin içsizlini bilinenlerce büyük bir övüne ve sisi olmuştur; çünkü Türkiye bu film enflasyonu sayesinde film yapımında başta gelen ülkeler arasında yer almıştır. Dünya film yapımıyla ilgili sağlam istatistiklerin elimizde bulunduğu 1961 yılında Türkiye film yapımında sekizinci durumdaydı (aşağıdaki tabloda ortak yapımlar hariç, yüzde yüz yerli filmler ele alınmış) vakıt ellişin üzerinde film çeviren ülkeler yer almaktadır.)

DÜNYA'DA UZUN FILM YAPIMI (1961)	
1. Japonya	536
2. Hindistan	324
3. Hong Kong	302
4. A.B.D.	184
5. İtalya	125
6. İngiltere	120
7. S.S.C.B.	100
8. Türkiye	98
9. Filipin	96
10. Güney Kore	86
11. Birmania	72
12. Fransa	70
13. B. Almanya	67
14. İspanya	66

Bu tablo daha ilk başta bir gerçeği ortaya koymuyor: Çok film çevirmek, sinema alanında mutlaka bir varlık olmak anlamına gelmez. Birleşik Amerika'dan daha çok film meydana getiren Hong Kong sinemasını kim tanır? Satışçı Ray'ın filmleri dışında Hint sinemasını kim bilir? Filipin'in, Güney Kore'nin, Birmania'nın, hatta Batı Almanya ile İspanya'nın sinemasına kim önem verir? Ger-

«Kızgın Delikanlı»dan bir görünüş
Hem toplumsal, hem gerçekçi, hem de filmi...

Toplumsal Gerçekçiliğe Saygı

KIZGIN DELIKANLI. Yönetmen: Ertem Göreç. Senaryo: Vedat Türkali. Alıcı yönetmen: Çetin Gürtop. Oynayanlar: Sami Hazinse, Suna Pekeysal, Göksel Arsoy, Türkân Soray, Hüseyin Baradan v.b. Yapım: Göksel Film.

DENİLYOR Kİ, 1960 dan bu yana Türk sineması mutlu bir gelişmenin içindedir. «Toplumsal gerçekçilik» akımı ortaya çıkmıştır. Bu akım

olana hizıyla sürdürmektedir. Nitekim bu yıl da «Kızgın Delikanlı» ile ilk örneğini vermiştir. Ve ekleniyor: Sinemamızı artık bu akım temsil etmektedir.

Toplumsal gerçekçilik akımının bir ürünlü ola rak gösterilemek istenen Kızgın Delikanlığının, toplumsal gerçekçilik anlayışının ne olduğunu belli etmeden önce, «akım» ve «toplumsal gerçekçilik» deyişleri üstünde durmak yerinde olacak.

Sinemada, su, ya da bu akımdan söz edebilmek için, biz yönetmenler topluluğunun sürekli olarak söz konusu akımın gerçeklerine uygun filmler ortaya koyması gereklidir. Eğer bizzat olduğu gibi, 1960 dan bu yana yapılan filmlerde, toplumsal gerçekçilik sinema anlayışına sadece Metin Erksan en fazla bağlı kalmışsa, Halit Refiğ'in aynı tarihten bu yana yaptığı filmlerde, hangi nedenlerle olursa olsun toplumsal gerçekçilik davranıştan sapmalar ağır bas-

çek sudur ki, bu sayılan sinemaların ancak dil ve kültür yönünden geniş bir kültürenin ihtiyacı karşılamak, tamamıyla iç pazarı doyurmak için meydana çıkmışlardır. Peki «büyük yanılma» nerdedir? Büyük yanılma, bütün bu ülkelerde sağlam bir sinema endüstrisi kurulmasına karşılık, Türkiye'de ancak vurguna çıktı; bir topluluğun kuruluşu bir «gecekondu» endüstrisinin bulunmasındandır. Sağlam bir sinema endüstriyi anıksa bir «sacavak» üzerine oturtulabilir. Bu sacayağın bir ayağını, bu endüstrinin fabrikası demek olan stüdyo ve laboratuvarlar (yanı teknik kuruluşlar) meydana getirir; öbür ayak, iyi yetişmiş teknik elemanlardan meydana gelir; üçüncü ayak da filmlerin yapım giderlerini en kısa zamanda çikartıp kâra geçirerek sinema salonları meydana getirir. Türkiye, bunların üçünden de voksunur. Bu üç yurdumda «film işleyebilecek» çolu ilkel durumda ancak sekiz stüdyo vardır. Bu sekiz stüdyo yerli ve yabancı olmak üzere yilda 400'e yakın film işlerler. Bu demek ki stüdyo başına haftada bir film dökülmekdir. Bu stüdyolarındaki araçların coğunuñ maddesi geçmişdir, birçoğu gerekli donanımdan yoksundur, bundan dolayı tam randimanla çahsamaz. Bu da bu «fabrika»lardan çıkan üçüncü teknik niteliğinin ne olabileceğini ortaya kojar. Teknik elemanların da pek az sağlam bir eğitimden geçmemiştir, çolu alaydan yetişmedi.

Büyük boşluk

Sacayağın üçüncü ayağına gelinice, gerçekte bu bir boşluktan ibaretir; çünkü 140 filmlik endüstri, bu filmleri silrecek bir pazar mey-

dana getirememiştir. Türkiye için ne simdi ne de yakını bir gelecekte bir dış pazar düşünülemeyeceğin için bugün Türk sineması için dış pazar Kıbrıs, Yunanistan, Lübnan, Israel ve işçilerin göçünden beri Batı Almanya'dır, ama bu, hesaba alınmayacak kadar küçük bir pazardır, bunu bir yana bırakıp iç pazara bir göz atalım: Bugün açık hava sinemaları da dahil olmak üzere yurdumuzda 850 sinema vardır, bunların koltuk sayısı 320 bin olarak tahmin edilmektedir. Buna göre Türkiye'de her yüz kişiye 1.03 koltuk düşer. UNESCO'nun Birleşmiş Milletler için hazırladığı rapora göre, bir ülkenin sinemadan yararlanabilenini söyleyebilmek için o ülkeye yüz kişiye en az 2 koltuk düşmelidir. Türkiye bu en azın ancak yarısını sağlamayı beklemektedir. Yalnız halkın sinemadan yararlanabilmesi için de, UNESCO'nun besabına göre, bugün yurdumuzda en azından 1653 sinema salonu, 620.000 koltuk bulunmaktadır. Yillik film yapımında diliñada sekizinci gelen Türkiye, sinema sayısını bakımından bütün dünyada ellinci sırada doldurmaktadır.

Büyük tıkanıklık

Demek ki, 1948 de meydana getirilen «koruma düzeni», sağlam bir sinema endüstrisi kurulmasına, sadece bir «gecekondu» endüstriye dayanılarak film sayısının alabildiğine artmasından başka bir sonucu vermemiştir. Sinemadan yüzbinlerce kazanan sinema ağaları, bu parayı stüdyo veya salon yapımına yatırmayıp, yeni film çevirmekte veya sinema

maya başlamışsa, 1964 yılında toplumsal gerçekçilik anlayışına uygun film diye Kızılgül Dellkanlı gibi toplumsal gerçekçilik anlayışını sömürmen bir film karşımıza çıkmaktaydı, toplumsal gerçekçilik akımdan söz etmek kendimiz kandırmak olur. Klüsel başarıları, klüsel tutumları, toplu davranışlarla karıştırmak olur.

Toplumsal gerçekçilik film, toplumsal gerçekçiler yansıtıcı filmlidir. Belli bir topluluğun görüş açısından gerçekleri değerlendiren filmdir. Bir yandan olumlu kahramanlarla seyirciye toplumsal ideal duygusu aplıyan, bir yandan da seyircinin beğenisini eğitleme amacı güden filmlidir. Tek başına mutlu olamayacağı için toplumsal mutluluk uğruna her şeyin ortaya koyma toplumcu insanı konu edinen filmlidir. Bunun içindir ki, filmin biçiminden çok özlü önem taşıdı. Bileşen, ele alınan öze uygun olup olmayacağına göre değerlendirilir. Toplumsal gerçekçiliğin, insanı değerlerden yoksun, boş kalınlara, tiplerle işlemek, vulgarizasyona kaçınmak yanlış ve eskimiş bir toplumsal gerçekçilik anlayışıdır. Semalaştırılmış, didaktik filmler çıkarır ortaya. Sessiz sinemaya daha uygun olan bu toplumsal gerçekçilik anlayışı bir kenara bırakılıp otuz yıl olmuştur. Semalaştırılmış filmlerin yerini, yansıtıcı gerçekce uygun olarak yansıtan filmler, «tip» insanın yerini «canlı» insan almıştır. Toplumsal gerçekçilik anlayışını benimseyecek yönetmen, sağlam bir özü, insanı değerlerle doldurmuş kişilerle ve yansımının gerçeklerine uygun olarak işlemek zorundadır. Filminin olumuş kişilerin sevgi yerine hayranlık, olumsuz kişilerin kuzgunlık verine nefretle ele alıdı mydi toplumsal gerçekçilikten ayrılmış olur. Bu verillerden yola çıkılarak toplumsal gerçekçilik iddiaları sahne iddialardır.

Toprağı davaşına eftirmek toprak ağalarını eleştirmek amacıyla çevrildiği ileri sürülen Kızılgül Dellkanlının ise toplumsal gerçekçiliğe vakanın olsun uzaktan olsun bir iftikası yok. Bakın neden?

Bu kuzgun dellkanlı öylesine içiem bir dellkanlı, iki kendisini villardır, avrı kaldırır, kasabasının yol kavşağına getiren otobüsün yanında valizle indikten sonra vapur İkinci sey. müfettişlikteki olan arabalarını durup dururken yumruklu savurmak oluyor. Her neşte kuzgun dellkanlıının yumruklarından kurtulabilecek bir arabacı kuzgun dellkanlı kasabayı getiriyor arabasıyla. Arabadan inen kuzgun dellkanlı «gerçekçi» dersverenlerin sıldırıyor yine. Kasabayı geçerken her津ine eka-na bir yemeğe salıver «Toprak dersveren» eitten, toplumsal gerçekçi film «olumlu kahramanmış seyirciye bilesse tanıtıyor late»

Eğer bu dellkanlı «çığın» değil de sadece «kızılgül» ve dersveren Türk dellkanlılarının davranışlarını yansıtıcı bir davranışsa Kızılgül Dellkanlı filmi toplumsal gerçekçi bir filmidir.

Eğer sokaklarında sadece erkeklerin dolasılığı, dersveren salonuna dînleviyle olarak gelen kadınların hemşinini hasırılık oldursa bir Türk kasabasında, saçları berberde veni yapılmış, saçları yoldunduk-

tan sonra kaleme çektirilmiş, ilk dırhem bir çekirdek, çırırıldım kadın avukatlar varsa Kızılgül Dellkanlı da toplumsal gerçekçi bir filmidir.

Eğer Türkleyen herhangi bir bölgesinde davramışları Amerikan kovboy filmlerinin siyah hırsızları, glynileri tarihsel Japon filmlerinin samurayları aksa getiren atlı eşkiyalar kol geziyorsa ve topu topu atlı eşkiyanın havaya silâh atmasıdan ve korkup da, evini, tarlasını, köyüne bu atlı eşkiyaya bırakacak, filmdeki gibi sekiz, on köyden vazgeçilir, bir tek köy halkı varsa Türkleyede, Kızılgül Dellkanlı filmi toplumsal gerçekçi bir filmidir.

Eğer Türkleyede arazi anlaşmazlıklarına bakış hukuk mahkemelerinde amme tanığı dâhlenebilir, hukuk dâvâlarında avukatlar ilk verdikleri tanık listesi ile bağlı olsaçsın akıllarına her eskiyide yeniden fanik dinletebiliyorlarsa, bilirkiş ile yanlanan keşiflerde yargıçların yerini assubaylat alyorsa;

Eğer bir önceki planda eli pantalonuna zincirle bağlı bir adam, bir sonraki planda ilk elini birden havaya kaldırabilirse, bir önceki planda çizmeli olan bir kimse, daha sonraki plâânında çizmeli oluverince, azı eşkiyalar çocuk gibi kucaklanıp kaçırılabilir, yarah olduğunu için atından bayven yere düşen bir kişi sibirli bir kuvvetle lâyâleşebilirse Kızılgül Dellkanlı toplumsal gerçekçi bir filmidir.

Bir yönetmenin Türkleyede hic besteci yokmuş gibi filmının temel müziğini bir başka filminden (Kwai Köprüsü) aktarmasında bir sakıncası yoksa ve aktarılan müzik Anadolu gerçeklerini yansıtma iddiasında olağanüstüllerle uysmakta ise:

Ve eger sinemadan ekan seyircinin belleğinde, Kürt takıldı yapan Sami Haznesevi bıyıkları, Suna Pekuysalın kaş, göz oynatmalari. Göksel Arasovun yumrukları yerine, göründülerle bertiltilmesi gerekirken yerli yersiz konuşmalasına otaya atılan «Bileseller kooperatif kurulum» gibi söyleyi haftalataan sözler kahiyorsa Kızılgül Dellkanlı toplumsal gerçekçilik anlayışına uygun bir filmidir.

Toplumsal gerçekçilik iddiasını ileri sürmeden önce İkinci toplumsal gerçekçiliğe ne oldugu üzbenne eftirmeli. Önden sonra da Amerikan filmlerinin kuruluşunu, yerli sinemanın en kötü alışkanlıklarını bir yana bırakıp, herşeyi ancak biz biliriz tutkusundan vazgeçmeli. Ve bilimek ki, toplumsal gerçekçiliğe gerçeken uygun filmlerin gâya ticari kâlınmak için birtakım sululuklara ihtiyaci yoktur. Toplumsal gerçekçi film halkın ilgisini uyandırma gidişini özünde taşır. Eğer toplumsal gerçekçilik iddiasıyla piyasaya sürülen bir film ticari başarısızlığı, uframışsa bunun tek nedeni o filmin toplumsal gerçekçiliğe uygun olmamasında aranmalıdır.

Toplumsal gerçekçilik iddialerine sert cevirecek sin. En olası sululuklardan yardım umacaksın. Sonra adını toplumsal gerçekçilik deyip bunu 1964 Türkleye zorla kabullendirmeye kalkacaksın. Böylesine toplumsal gerçekçilik değil, olsa olsalar gerçekçilik denir.

Rekin Teksoy

ulaşmış, yani savaştan önceki 15 katına, savaşa bitimindeki 115 ise 10 katına çıkmıştır. Ustalık bu artı filmlerin kalitesinde bir düzelmeye değil, «yıldızcılık» tan dolaşır oyuncuların ücretlerine gitmiştir. 250.000 liralık filmin oyunculara ayrılan bölümü, bütün film giderinin aşağı yukarı üçte birini (%32'sini) yutmaktadır, buna karşılık teknik elemanlar bütünü giderin %0.7'sini almaktadırlar. Bugün sâdece bir erkek oyuncurun aldığı 60.000 lira ile 1955 yılında bir film cevheri.

Büyük ekipin mevcut durumunu

Yapımcılar tıkmakla açmak önce, piyasanın şartlarına uyudurarak biraz kendisine gelen yabancı film getiricilerine hücum kalkıltır. 1962'nin sonlarında doğru, yabancı filmlerin sınırlanılmaması, bu filmlerin söyleşilmesinin (dublajının) yasağına yolculan söyleşiler, yapımcıların hayatı yoklamak için uçurdukları balonlardır. Bundan alınan sonuç pek açıcı olmadı. Yapımcının birine göre, devlet yerli musluğunu yapmayı korumak için nasıl itâhalât yasağı koyuyorsa, yerli film yapının korumak için de yabancı film itâhalâtını yasak etmeliydi. İnsan filmi muslukları bir tutarsa böyle yargılara varması tabidir. Ama, yabancı film itâhalâtını ya da söyleşilmesini yasaklamamın en azından, Türkiye'de kitabı basılıyor diye yabancı kitaplardan itâhalâtını ya da söyleşisini yasaklamak kadar çarpık bir davranış olduğu meydandadır. Yapımcılar bu konuda basındaki tepkilerin hiç de lehte olmaması üzerine, bu sefer kendi yaratıkları «canavar» la, yanı «yıldız» la mücadele etmeye karar verdiler. 1963'in ortasında 13 yapımcının imzaladığı bildirisiyle

yaşlıdızlara bir çeşit boykot İlân edildi. hiçbir «şîn» e yilda altıdan fazla film çevirtmemeye karar verildi. Ote yandan, piyasadaki yaşlıdızlara karşı yeni oyuncular çıkarmak için yeni oyuncuların açılıkları oyuncu yarışmaları deseteklendi, ortaya gerçekten yeni oyuncular çıktı. Fakat piyasanın mekanizması bunları da kısa zamanda yıldız yapmak eğilimindedi. Yapımcılar kendi yaratıkları canavarla çarpışırken ortaya yeni canavarlar çıkmaktan ötürü de geçemediler. Bayram tasarı, bu çabannı da fiaskoya sonuclanması üzerinde hazırlanmıştır.

Gelecek Yazar
BAYRAM TASARISI

Masalların Masası

Su başında durmuşuz

Çınarla ben,

Suda suretimiz çıkıyor

Çınarla benim,

Suyun şavkı vuruyor bize

Çınarla bana,

Su başında durmuşuz

Çınarla ben, bir de kedi,

Suda suretimiz çıkıyor

Çınarla benim bir de kedinin,

Suyun şavkı vuruyor

Çınara bana bir de kediye,

Su başında durmuşuz

Çınar, ben, kedi, bir de güneş,

Suda suretimiz çıkıyor

Çınarın, benim, kedinin, bir de güneşin

Suyun şavkı vuruyor bize

Çınara, bana, kediye, bir de güneş'e

Su başında durmuşuz

Çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz,

Suda suretimiz çıkıyor

Çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzü

Suyun şavkı vuruyor bize

Çınara, bana, kediye, güneş'e bir de ömrümüze,

Su başında durmuşuz

Önce kedi gidecek

Kaybolacak suda sureti

Sonra ben gideceğim

kaybolacak suda suretim.

Sonra çınar gidecek

kaybolacak suda sureti.

Sonra su gidecek

güneş kalaek.

Sonra o da gidecek.

Su başında durmuşuz

Çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.

Su serin

Çınar ulla

Ben şiir yazıyorum

kedi nyukluyor

güneş sıcak

çok şükür yaşıyoruz.

Suyun şavkı vuruyor bize

Çınara, bana, kediye, güneş'e bir de ömrümüze.

Nâzım Hikmet

**YÖN YAYINLARININ İLK KİTABI
CIKTI
İKİYÜZ YILDIR NEDEN
BOCALIYORUZ ?**

Yazar: Niyazi FERKES

FİYATI : 5 LIRA

Genel Dağıtım: Sabri Özkar-Cağaloğlu-İstanbul

FILM GİDERİ (1963) TL.

Film hikâyesi	2.500
Senaryo	9.000
Film	35.000
Açet, aydınlatma	7.000
Stüdyo	14.000
Sözcendirme	7.500
Yönetmen	15.000
Yönetmen yard.	2.000
Erkek yıldız	40.000
Kadın yıldız	15.000
İkinci roller	20.500
Figürler	3.500
Altı yönetmen	8.000
Altı yön. yard.	2.000
Baş ışıkçı	1.500
Yıldız	1.000
Yapım yönetmeni	3.000
Yapın. yön. yard.	1.500
Sanat yönetmeni	4.000
Dekorcu	1.000
Gıysıcı	1.000
Dekor. sahne donanımı	4.000
Afis, fotoğraf	10.000
Vergi	20.000
Cesitli	22.000
	250.000

Film giderinin artışı, zaten tıkmak olan oynamada, bir de film giderini çıkarabilemek ola-

İkinci Dünya Savaşının ortaya çıkardığı bir tip vardır. O dönemi bilenler, Quisling ismini hatırlayacaktır. O zaman bu isim, kendi ülkesi halkın karşı, Nazilere, Hitler'e usaklık eden politikacılar için kullanılır olmuştu. Ismin asıl sahibi, Nazi işgal altındaki Norveçin başkanıdır. Kendi halkın karşı Nazilerin adamı olarak kabul edilmiş. Sanırım, Naziler mağlup olunca, ya idam edilmiş, ya da intihar etmiştir...

Sündi de başka bir usaklık ve onu sembolize edecek başka bir isim var olsa da. Yeni emperyalizm usaklarına verilecek isim, örneğini (prototype) bulmuştur artık: Combe. Emperyalizmde büyük metropoller tarafından gelişmemiş ülkelerin stratejik ekonomik kaynaklarının kontrolü amacıyla gıldı. Metropoller kendi var oluşlarını, dengelerini bu kontrol ile sağlanabiliyor. Ve bu yoldan kendi uzun dönem dengelerini güven altına almak için gelişmemiş ülkeler, tarihi gelişmeleri hiç alırmaksızın, sosyal sistem empoze etmeye çalışırlar (örneğin Türkiye).

Kapitalizmin gelişmemiş ülkelerdeki usaklığını isimlendirmek için neden Combe'yi seçti? Dramatik bir seçti. Dramatik nitelik, Türk kamuoyuna gazeteler yoluyla akseden son birkaç yüz rehine olayından gelmektedir; zaten aşağıda belirtileniz üzere son olaylar, önceki olayların sonucudur. Bunu en kısa yoldan anlatabilmenin için aşağıya B. Russell'in «New Hopes for a Changing World» isimli kitabının 103-104 numaralı sayfasından bir parçası alıyorum:

«Kral Leopold II'nin (Belçika Kralı) şahsi hükümlerinin altında Kongoda, geniş ölçüde sistematik canavarlıklar oldu. Binalar, Naziler tarafından yapılmış, ya da en şiddetli düşmanlar arasında Sovyet Hükümetine karşı iddia edilmiş olanlar kadar korkunçtut. Kendisinin dığerkâm olduğunu ateşli birinde ilan eden, Kılıçının bir hâmlisi olan bu aydın kral, on beş yıldır, kendisine alt Afrika krallığının nüfusunu yaklaşık olarak 20 milyondan 9 milyona indirdi. Nihayet, Katolik Kilisesinin kudretini destegine rağmen, İktidardan azledildi. Fakat bu azlı, onun siyah insanlara yaptığı işkencelerden, geniş bir servet bliktirmesinden önce olmadığı.

Ve Russell ilâve ediyor ki, aynı derecede olmamakla beraber Fransız Kongosunda da durum bundan farklı değildir.

Düşününüz, bir ülkenin nüfusu 20 milyondan 9 milyona ininceye dek kırılıyor, katlediliyor. Arada doğanları da dikkate alırsanız bu katliamda 10 milyonun çok üstünde siyah insanların yok olduğuunu kabul edersiniz. İşte bu Belçikalı zâlimlerin kralı, Katolik Kilisesinin büyük bir hâmlisi! Soralım, Belçikalılar Kongoda ne arıyordu? Bu katliamı neden? Yamyam kimdir? Saldırgan vahşiler kimlerdir? «Medeniyet denilen tek dişi kalmas canavar» Kongoda, Belçikalıların sahnesinde sembolleşmiş ve Belçikanın nüfusunun en az iki-iki büyük katuşaları siyah insanı, Kongoyu neden mezar yapmıştır?

Şimdî anladınız mı? Lumumbayı çakaran ortamı. Fakat onu tezze yokettiler. Lumumbanın mezarı bile yok Kongoda. Onu nasıl öldürdülerini biliyoruz. Congo bağımsızlığı kavuşmuştur sözde. Seçimi kazanan Lumumba Kongo parlamentosunda ziplayarak danıştırmıştı sevinç içinde. Kongonun siyah insanları, katliamlardan arta kalanlar, kanlışlardı ki gerçekten de bağımsız oldular. Ama dünyanın en zengin bakır madenleri Kongoda idi. Bu zengin kaynakları eskiden beri işletenler, Belçikalı kapitalistler ve yabancıları. Ve bu bakır ve diğer zengin kaynakları kaybetmek Belçikâda denge-sizlik'e sebep olabiliyordu. O halde, Kongonun kani, Belçika metropolünün denesi için emilmelidir. Belçika halkın bu gerekli refahının temelindeki maliyet, Kongoda, Belçika nüfusunun en az ikinci misli insanın hayatı ve hâlen yürüyegen işkencedir.

Sonra bildiginiz hikaye. Kongoda, yabancı sermayedaların çıkardığı iç harb ve Lumumbabanın dramatik sonucu. Bunda ateş olarak kullanılan siyah insan Moïz Combe.

Siz, kendi dengelerin Amerikanın denesi sanan, kendi huzurlarını sömürülülerin huzurunu sarsan bellâ gazeteciler, siz Kongodaki son olayları dolayısıyla siyah insanları kinamaya kişiçilik birer Combe olarak devam edecek misiniz? İnsanlık tarihi size böyle roller dağıtmış. Fakat benim bu yazımında esas konu siz değilsiniz.

Avrupa ve Amerika neden böyledir? Bence, cevap sudur: Bu ülkelerin medenî denilen toplumları, kendi dışarıma hâlâ büyük ölçüde kapalıdır; yanı, kendileri dışında kalan toplumlar, onlar için bir esya gibidir. Kapitalizmin gelişme çağında da bir ülke içinde ayrı toplumlar, comunitàlar yaratılmıştır. Bunun içindir ki,

POLİTİKACILARA SUNULUR: 6

TÜRKİYEDE COMBELER

İdris Küçükömer

Kapitalist gelişmede, kapitalistin iradesi dışında, önce o ülkenin yerli halkı sömürülmiş, ancak işçi sınıfı ve aydınlar mütadeleleri sonunda sağlanan haklarla işsizlik ve kapitaalist bir iş denge ilişkisi kurulabiliyor. Fakat işsizlik, yalnız işsizleri değil, işsizlerin işsizliği, işsiz işsizlerin işsizliğiyle kurulmuştur.

İmparatorluğun acınızı görenlerin ağızında bir slogan vardı: «Devleti kuvvetlendirmek». Bu ancak halkın uzun dönemde mutluğuna dayanılarak kazanılabılır, yoksa mistik, romantik hayallerde değil.

Mustafa Kemal ve arkadaşları sömürücü yabancı sermayeyi ve kapitaliyyonları söküp attılar. Fakat onları söküp atmak yetmemiştir. Onları yaratın şartları değiştirmek gereklidir. İşte Cumhuriyetin başaramadığı budur. Gerçekten de devlet hâli istenildiği gibi kudretli değil. Çünkü devlet, halka gerçeketik dayanma niteliğini hâla kazanamamıştır. Var olan politik kadrolarla bunun kazanılacağı hissindedir. Bu sınırlı devlet oturitesinin varlığına ve bu varlığın artısına engel olan oligarsiyeye dâhildir bence. Ne den mis?

Burada Türk ekonomisinin işleyişini hatırlatmak isterim. Yüksek nüfus artışı, yatırımlar için yetersiz tasarruf oranı ekonomiye dair enflasyonun kenarında olus, yanı enflasyona kolayca gecebilir oluşu, kalkınmayı finanse edebilecek kadar dışarıya mal ve hizmet satabilme imkânının bulunması, uzun vadeli ve düşük faizli dış kredilerin sağlanamaması gibi faktörler biceridir. Bu faktörlerin etkisiyle, hızlı kalkınma istenirse ekonomi mutlaka enflasyonun içinde olacak. Bu arada alınamazlık dış krediler (diğer ülkelerin vade ve fazla bankaların uygun olmaması), dış açığı besliyecek ve enflasyona devam cesaretini verecektir. Bunalımlar hazırladığı ortamda resmi sorumlular gözleri önünde itâkat ve ihracat yoluya rahatça sermaye kaçaklığı sırlıp gidecektir. Ayrıca, bir ülke yılda kendi ana kısmını amorti edip devamlı sönümleme gelecek yabancı sermaye gelecektir. Kendi çırak açısından, yabancı sermayenin kısa bir dönemde ken-

disini amorti etmesi elbette rasyoneldir. Fakat bu, gelişmemiş Türkiye'nin sömürülmesi yoluya, gelişmiş ülkelerin daha da semîrînesinden başka bir şey değildir. Bütün bunlar, sosyal ve politik dengesizliği artırırken, bu gidiş iktidarlar dur diyeväyeceklerdir. Şimdiye kadar söylemediğimiz merak mı ediyorsunuz? Ben söylemediğimi iddia ediyorum ve bu iddia ile ilgili olarak aşağıda bir açıklama yapacağım.

Yabancı sermayenin asıl geldiği alan ekonomide, stratejik kaynakların bulunduğu alandır, demîstir. Çünkü bu yoldan ekonomi daha fazla kontrol edilebilir. Ve bâzı Türklerdeki gerçek bunu nasıl doğruluyor: Türkiye'ye önemli denilebilecek yabancı sermaye petrol ve demirçelik alanına gelmiştir. Bir de ithal ikamesi formülü altında montaj hângârları kurulmuştur ki, bunlar iş ve iç sermayenin izdâvâcundan doğan birer sömürme yuvalarıdır.

Bir yandan uluslararası törlere bütünlük sermayeleri ve teknik kapasiteleri ile imtyazlar veriniz (petrole olduğu gibi); temel endüstriler yoluyla sistem empoze ettiğiniz (Eregli Demir-Çelik Kurumunda olduğu gibi); gerçek kapasite yaratıcı sermaye malları üretimine gidecek yerde, (gelismemis Trkiye'de adatî bir yokedâr egemenliği prensibi altında) çoğu işsiz yugaltım malları montajını teşvik ediniz; yüksek kâr hadlerine imkân ve bunların yurt dışına transferine kolaylık sağlayınız; ve ondan sonra deyiniz ki, ben bu ülkeyi sömürmeyeceğim, ben bu ülkeyi kalkındıracakım, ve deyiniz ki, ben yollar yolu yolum Anadolunun coğu çaplıak, fakir halkın artık su pek küçülmüş dünyamızda kalkındırmamı kılacağım. Siz bunu dersiniz, mutuklarınıza bunu demeye cesaret edersiniz ama, iç buhranların dalgalarında şasın şasın sallanır ve Kıbrıs gibi dış buhranlarda da burnuzu sırttersiniz... Nereye kadar?

Mutluluk timinizi yitirttiğiniz bir halk ile kudretli devlet kurulamaz; ekonomik kaynakların gerçekle kendi kullanımına bir ülke bağımsız olamaz. Hele askerlikteki «lojistik» kavramını bilenlerin râhatıyla anlayabileceğini gibi, Türk ekonomisinin işlerinin bir kısmı yabancı ellerde deyecektir. Bu ülkenin güvenliği, millî savunması nasıl sağlanır? Ne dersiniz politika fâaliyetleri?

Hâlen gubre ithalî Ziraat Donanım Kurumuna devredilmesse de, alım aynı kartelden yapılmalıdır. Yani artık İhale de-

27 Mayıs'tan sonra, ekonomik hayat taki yolsuzlukları ortaya çıkarmak ve bunların tekrarını önlemek fizere gerekten tedbirler tâbiye etmek için bir ekib kurulmuştur. Bu ekibin başında bir kurmay subayı ve ona yardımcı diğer kurmay subaylar vardı. Ayrıca onların emrine çeşitli uzmanlar verilmiştir. Ekibin her hâde özel yetkililer vardı. Bu grupun çâhmasi genel seçimler arifesine kadar devam etti. Ekip, kendilerine verilen görevden yakalarını sınırvaya kadar akla kârıcı seçti. Çünkü işlerinde öyleyolsuzuklarla karşılaşıldıkları, bayret etmemek mümkün değil. Suçlular hakkında gerekkenlerin yapılması için vesikalalar devamlı olarak Ankara gönderildi. Ankara ise dosyalar devamlı olarak kapatıldı. Bu ilkinen kaynaklarını tâbâ edenler sadecâ Yassıada gönderilen Ali İpar ile Vînileks ortakları mıydı? Kaçakçılığın her türlüsinin (vergi, döviz) yapanlar nerdedeydi? Millî Birlik Komitesi Üyeleri ancak bugün daha iyî bilenler sömürükçileri Onlar sunu dilsüzlüler yeter. Bakanları nasil tâyin ettilerdi?

Yukarıda sözünü ettigim subayların yonettiği ekib, memleketin nasıl soyulduğunu göstermek için, kendi bilgilerine dayanarak yaptıkları bir şema da dâhil olmuş. İşlere bütünlük evrakı seçimlerden önce üç, yâ, da dört sandığa koyp mülhürlemler ve Başbakanlığa teslim etmişlerdi. Sonradan öğrendiğimizde göre, bu sandıklar Millî Emniyet Hizmetleri Başkanlığına devredilmiştir. Ne oldu diyeceksiniz. Ne olacak, her şey kapatılmıştır. Peki, Millî Emniyet bu sandıkları ne yapmayı dersiniz. Ne yapabilirdi ki... Sandıklar içinde olanları değerlendirdi. Türk Uluşunun soyulup sömürülmesi kanallarını teşhis ederek ülkemizin mutluluğunu ve savunma güçünü artıracak tedbirleri mi tavsiye edecekti, bunu mu bekliyorsunuz o mekanizmadan? Ama bu teşkilatın, kendi standartına uygun bazı bilgileri, ekonomik ve millî güvenliği cökertici soygun mekanizmasını savunan bazı gazetelerin fikri sitelerinde özlemek mümkün.

2 Yine 27 Mayıs'tan sonra, Doğu Karadeniz gubre üreticilerinin yıllık gubre ihtiyacı İhaleye çıkarılmıştır. Eğer bu gubre zamanda gelmesse ekonominin büyük zarar verecektir. İhaleye, Ortak Pazar İlkerlerine altı bir kartelin mülâmessili ile dâirektörü Türk olan bir İngiliz firması girmiştir. Kartelin tekili ettiği fiyat çok yüksek. İngiliz firmasının fiyatı ise kendisine kâr bırakacak dânya fiyatları seviyesindedir. İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencektan... dânyanın hiçbir yerinde, söz konusu gubreli bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü karte'li piyasaya hâkimdir. Mesele uzamış, cavâretçiler gubreli mevsiminde elde edemeyecek duruma getirilmek ve Türk'in yanında İngiliz firması ise mahvedilmek istenmektedir. Bunun üzerinde İngiliz firması Ortak Pazar İşve'si ve karte'li dâhil bir ülke bankaları sevlesiinde kurduğu kombinasyonla karte'le bir derecede etki sağlamıştır. Sonunda kartelin bu ülkeye İhaleye İhale, İngiliz firması üzerinde kalır. Kartelin Türkivedeki mülâmessili memnun ve emindir. Çünkü İhaleyi alan firma gubreli hiçbir şekilde elde edemeyecektir. Gencekt